

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องของดีล้ำค่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

นางรัชนิกร สมศักดิ์

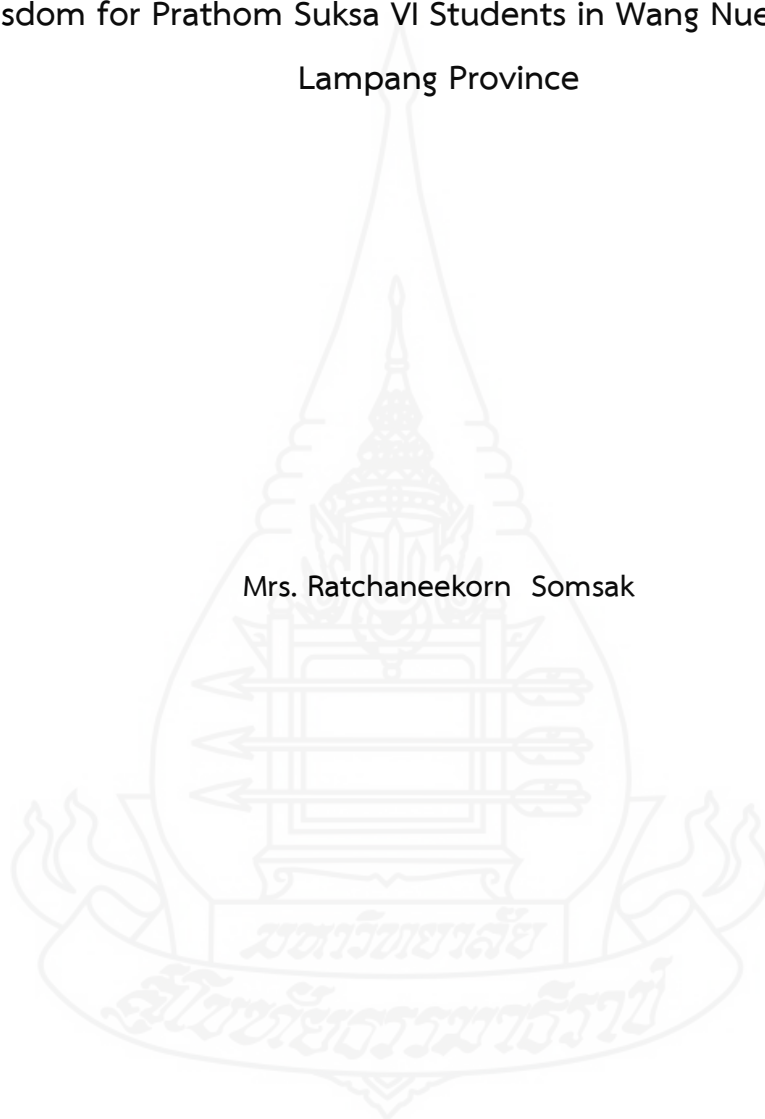

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2556

The Construction of a Supplementary Reading Entitled Rongkoh Local
Wisdom for Prathom Suksa VI Students in Wang Nuea District,
Lampang Province

Mrs. Ratchaneekorn Somsak

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Education in Curriculum and Instruction

School of Educational Studies
Sukhothai Thammathirat Open University

2013

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ	การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องของดีล้ำค่า ภูมิปัญญาร่องเคาะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง
ชื่อและนามสกุล	นางรัชณีกร สมศักดิ์
แขนงวิชา	หลักสูตรและการสอน
สาขาวิชา	ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ธนรัชฎ์ ศิริสวัสดิ์

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2557

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ธนรัชฎ์ ศิริสวัสดิ์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ปราณี ปราบริปู)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรรถนพ จินะวัฒน์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องของดีล้ำค่า ภูมิปัญญาร่องเคาะ
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง
ผู้ศึกษา นางรัชนิกร สมศักดิ์ **รหัสนักศึกษา** 2542102682 **ปริญญา** ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
(หลักสูตรและการสอน) **อาจารย์ที่ปรึกษา** รองศาสตราจารย์ธนรัชฎ์ ศิริสวัสดิ์
ปีการศึกษา 2556

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ของดีล้ำค่าภูมิ
ปัญญาร่องเคาะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง และ (2)
ตรวจสอบคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน และนักเรียนโรงเรียนร่องเคาะวิทยา ชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 6 จำนวน 10 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ หนังสืออ่าน
เพิ่มเติม เรื่อง ของดีล้ำค่า ภูมิปัญญาร่องเคาะ ที่สร้างขึ้น แบบประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม
และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์
ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาปรากฏว่า (1) หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องของดีล้ำค่า ภูมิปัญญาร่องเคาะ ที่
สร้างขึ้นประกอบด้วยเนื้อหาจำนวน 6 บท ได้แก่ ท้องถิ่นร่องเคาะ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับความเชื่อและ
ศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับอาหารและผัก
พื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน โดยแต่ละ
เรื่องมีภาพประกอบ คำอธิบายศัพท์ และกิจกรรมท้ายบท (2) การตรวจสอบคุณภาพหนังสือโดย
ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมในภาพรวมมีคุณภาพเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่
ระหว่าง 0.66 - 1.00 และ (3) นักเรียนมีความคิดเห็นว่าคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมในภาพรวมมี
ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ หนังสืออ่านเพิ่มเติม ภูมิปัญญาร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ประถมศึกษา

Independent Study title: The Construction of a Supplementary Reading Entitled Rongkho Local Wisdom for Prathom Suksa VI Students in Wang Nuea District, Lampang Province

Author: Mrs. Ratchaneekorn Somsak; **ID:** 2542102682;

Degree: Master of Education (Curriculum and Instruction);

Independent Study advisor: Thanarat Sirisawadi, Associate Professor;

Academic year: 2013

Abstract

The objectives of this independent study were (1) to construct a supplementary reading entitled Rongkho Local Wisdom for Prathom Suksa VI students in Wang Nuea district, Lampang province; and (2) to verify quality of the constructed supplementary reading.

The sample consisted of three experts and 10 Prathom Suksa VI students at Rong Kho Wittaya School, all of which were purposively selected. The employed instruments for the study were the constructed supplementary reading entitled Rongkho Local Wisdom, a book quality assessment form, and a questionnaire on student's opinions toward the supplementary reading. Statistics employed for data analysis were the mean and standard deviation.

Findings of the study were that (1) the constructed supplementary reading entitled Rongkho Local Wisdom comprised six chapters: Rongkho Local Area; Local Wisdom Concerning Beliefs and Religions; Local Wisdom Concerning Customs and Rites; Local Wisdom Concerning Foods and Local Vegetables; Local Wisdom Concerning Arts; and Local Wisdom concerning Folk Songs; each of the chapters was completed with illustrations, glossary, and end-of-chapter activities; (2) results of quality verification of the reading by experts showed that the overall quality of the supplementary reading was appropriate as shown by the IOC's of 0.66 - 1.00; and (3) the students had opinions that the overall quality of the supplementary reading was appropriate at the highest level.

Keywords: Supplementary reading, Rongkho local wisdom, Wang Nuea district, Lampang province, Prathom Suksa

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ มีความสำเร็จด้วยดี โดยได้รับความอนุเคราะห์จาก รองศาสตราจารย์ธนรัชฎ์ ศิริสวัสดิ์ ผู้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ที่เมตตาได้กรุณาให้ความช่วยเหลือ ชี้แนะ ตรวจสอบและติดตามผลเป็นอย่างดี นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณทั้ง 3 ท่าน ได้แก่ คุณครูอรุณี ปินตาปลูก ศีษานินเทศก์บุรณี ภักดีณรงค์ และคุณครูสุพรรณษา ดีป์ปาละวงศ์ ที่อนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม และให้คำแนะนำจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการชาติชาย สมศักดิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนรุ่งเคาะวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3 และคณะครูทุกท่าน ที่อำนวยความสะดวกในการศึกษาและรายงานผลครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ บุคลากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลร่องเคาะทุกท่าน ที่กรุณาให้ข้อมูลในการศึกษาและนำมาสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเล่มนี้

ขอขอบใจ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนรุ่งเคาะวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3 ทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการศึกษาและทดลองการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องของดีล้ำค่าภูมิปัญญาร่องเคาะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ครั้งนี้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณ คณาจารย์สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อนนักศึกษา สมาชิกในครอบครัว และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้สนับสนุน และมีส่วนช่วยเหลือให้การศึกษารายงานผลครั้งนี้สำเร็จด้วยดี

รัชนิกร สมศักดิ์

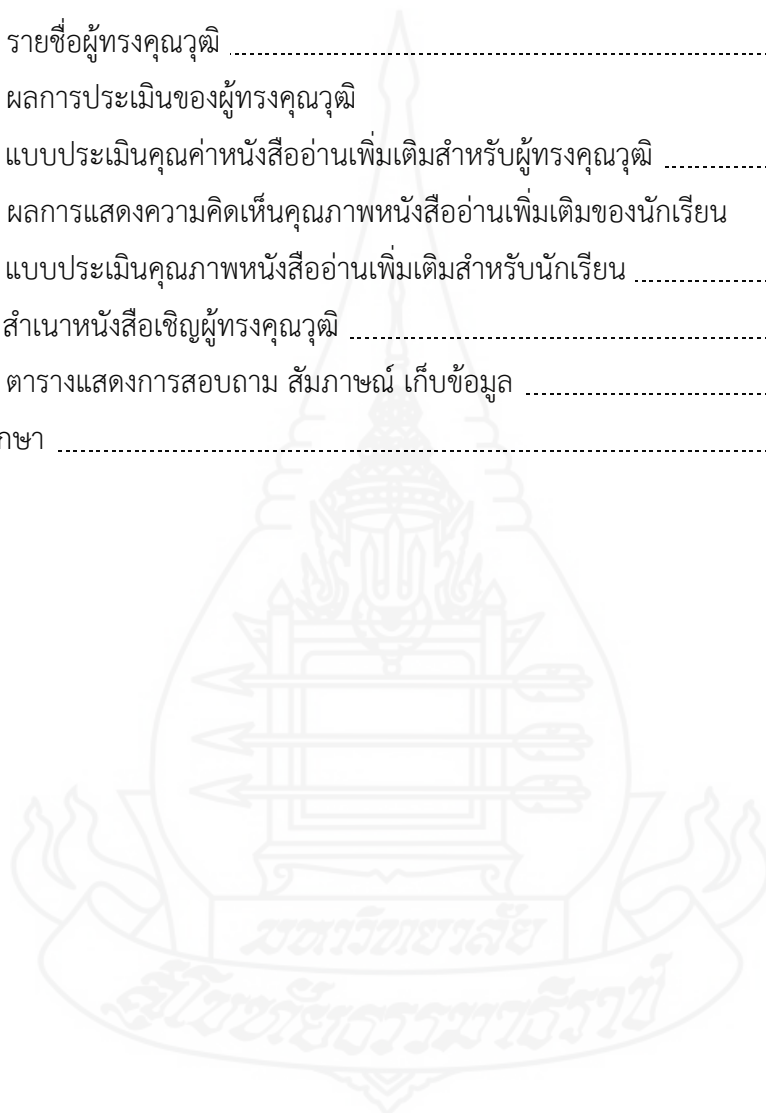
สิงหาคม 2557

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม	3
ขอบเขตการศึกษา	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
กรอบแนวคิดการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม	4
แนวทางการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องของดีล้ำค่าภูมิปัญญาร่องเคาะ	19
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	26
บทที่ 2 หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องของดีล้ำค่าภูมิปัญญาร่องเคาะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	27
คำนำ	30
สารบัญ	31
บทที่ 1 ท้องถิ่นร่องเคาะ	33
บทที่ 2 ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับความเชื่อและศาสนา	42
บทที่ 3 ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม	55
บทที่ 4 ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับอาหารและผักพื้นบ้าน	71
บทที่ 5 ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม	80
บทที่ 6 ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน	91
บทที่ 3 สรุปการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	99
สรุปการศึกษา	99
อภิปรายผล	105
ข้อเสนอแนะ	108

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	109
ภาคผนวก	112
ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ	113.
ข ผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ	
แบบประเมินคุณค่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ	115
ค ผลการแสดงความคิดเห็นคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมของนักเรียน	
แบบประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับนักเรียน	122
ง สำเนาหนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ	129
จ ตารางแสดงการสอบถาม สัมภาษณ์ เก็บข้อมูล	133
ประวัติผู้ศึกษา	136

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การอ่านมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เพราะการอ่านช่วยให้รอบรู้ ทันท่วงที เหตุการณ์ ทันต่อยุคสมัย การอ่านช่วยให้เกิดความรื่นเริงบันเทิงใจ และการอ่านยังช่วยสร้างความสำเร็จในการดำเนินชีวิต บุคคลที่อยู่ในวัยเรียนการอ่านถือเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะช่วยให้เกิดความรู้ในเรื่องที่เรียน โดยเฉพาะการอ่านหนังสือ เพราะหนังสือเป็นสื่อความรู้ที่สามารถเก็บไว้ได้นานกว่าสื่ออื่นๆ ฉะนั้นจึงนับได้ว่าการอ่านหนังสือเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง หนังสือสำหรับอ่านจึงเป็นแหล่งความรู้ ใช้ศึกษาเพิ่มเติมความรู้ที่ผู้อ่านมีความสนใจ ให้ความรู้ได้ไม่จำกัดเวลา ทั้งยังทำให้เกิดจินตนาการและความคิดในขณะอ่าน สามารถพกพาไปได้ทุกที่และอ่านได้ทุกเมื่อที่ต้องการอ่าน และหนังสืออ่านเพิ่มเติมสามารถเสริมความรู้ แนะนำความรู้ในเรื่องสำคัญของท้องถิ่น ทำให้เกิดความรักความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองทั้งสถานสำคัญ บุคคลสำคัญและภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งผู้อ่านยังสามารถนำความรู้และแนววิถีชีวิตที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

พระราชดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการเปิดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติครั้งที่ 42 และงานสัปดาห์หนังสือนานาชาติครั้งที่ 12(2557) มีใจความตอนหนึ่งว่า

“การปลูกฝังนิสัยรักการอ่านเพื่อให้สังคมไทยเป็นสังคมการอ่านอย่างยั่งยืน ควรคำนึงถึงองค์ความรู้หรือเนื้อหาที่ถูกต้องเหมาะสม มีความสร้างสรรค์ เนื้อหาทันสมัย น่าสนใจ มีความสอดคล้องกับโลกปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา เพื่อให้เด็ก เยาวชนและประชาชนผู้เป็นนักอ่านทั้งหลายได้คิดวิเคราะห์จากการอ่าน สามารถบูรณาการ หรือประยุกต์ใช้ในการพึ่งพาตนเองเพื่อปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข นี่คือ ความพยายามที่ผู้ใหญ่และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรช่วยกันส่งเสริม สนับสนุนเพื่ออนาคตของลูกหลานไทยสืบเนื่องต่อไป”

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมาย และกรอบทิศทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ เพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยส่วนหนึ่งที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน คือ มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต และการมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิ

ปัญญาไทยรวมทั้งการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข และโดยเฉพาะด้านการอ่านซึ่งเป็นวิธีการรับสารที่สำคัญ ที่จะสร้างความรู้ ทักษะและความสามารถให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน และในหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ซึ่งเป็นสาระหลักที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ในสาระอื่นๆ ได้กำหนดมาตรฐานและสาระการเรียนรู้ด้านการอ่านและตัวชี้วัดที่เกี่ยวกับการอ่านไว้ในส่วนหนึ่ง คือ

สาระที่ 1 : การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน โดยสามารถอ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองได้ถูกต้อง

นอกจากนี้หลักสูตรยังได้กำหนดคุณภาพผู้เรียนในด้านการอ่าน โดยเฉพาะนักเรียนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต้องมีคุณภาพด้านการอ่านคือ อ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองเป็นทำนองเสนาะได้ถูกต้อง อธิบายความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัยของคำ ประโยค ข้อความ สำนวนโวหาร จากเรื่องที่อ่าน เข้าใจคำแนะนำ คำอธิบายในคู่มือต่างๆ แยกแยะข้อคิดเห็น และข้อเท็จจริง รวมทั้งจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านและนำความรู้ ความคิดจากเรื่องที่อ่านไปตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตได้ มีมารยาทและมีนิสัยรักการอ่าน และเห็นคุณค่าสิ่งที่อ่าน ประกอบกับหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีจุดเน้นพัฒนาหลักสูตรโดยให้ประยุกต์กับท้องถิ่นอย่างเหมาะสม สาระการเรียนรู้ภาษาไทยซึ่งเป็นสาระหลักที่นักเรียนจะต้องมีทักษะการอ่านเพื่อรับรู้อารมณ์ และในการรับรู้เรื่องของท้องถิ่นของตนเอง เป็นสิ่งที่จำเป็นยิ่ง เพราะใกล้เคียงกับการดำเนินชีวิตจริงของนักเรียน ซึ่งทำให้นักเรียนเกิดความสนใจในการอ่าน มีนิสัยรักการอ่านมากขึ้น เห็นคุณค่าของสิ่งสำคัญของท้องถิ่น เกิดความรักและภาคภูมิใจในบรรพบุรุษและท้องถิ่นของตนเอง

การที่นักเรียนจะพัฒนาการอ่านได้ดี ต้องมีหนังสืออ่านที่เหมาะสมกับวัย มีเนื้อหาหลากหลาย โดยเฉพาะเรื่องในท้องถิ่นของนักเรียนเอง ทั้งกระทรวงศึกษาธิการยังได้ส่งเสริมให้มีหนังสืออ่านเพิ่มเติม เพื่อฝึกทักษะการอ่านและส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้กับนักเรียนด้วย ถึงแม้ว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมจะมีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้เรียนและมีการจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่มีเนื้อหาที่หลากหลาย แต่การนำเรื่องในท้องถิ่นมาเป็นเนื้อหาในหนังสืออ่านเพิ่มเติมยังขาดแคลนอีกจำนวนมาก ครูผู้สอนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรจะสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่มีเรื่องราวในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ

จินตนา ไบกาซึย (2542: 159) ได้กล่าวถึงในเรื่องการกำหนดเนื้อหาของหนังสืออ่านเสริมประสบการณ์ไว้ว่า สภาพท้องถิ่นหรือปัญหาในท้องถิ่นก็ควรนำมาเป็นหัวข้อเรื่องในการเขียนหนังสือประสบการณ์ได้ โดยเฉพาะสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นสามารถจะหวัดคนต่างถิ่นให้รู้จักของดีในท้องถิ่นของตนได้ ดังที่

วันเพ็ญ พวงพันธุ์บุตร(2542: 108) ให้ทัศนะเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยว่า หมายถึงองค์ความรู้ทั้งหลายที่มีการสั่งสมและถ่ายทอดสืบต่อกันมาของชาติไทย โดยการคิดค้นปรับเปลี่ยน ผสมผสานกับความรู้ใหม่ และพัฒนาให้เหมาะสม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต มีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง และสุรเชษฐ์ เวชชพิทักษ์ (2534: 88 - 89) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของ ภูมิปัญญาชาวบ้าน ไว้ว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นความเจริญงอกงามของชุมชน การพัฒนาเป็นการทำให้ดีขึ้น เจริญงอกงามขึ้น ดังนั้น การดำเนินงานด้านวัฒนธรรมกับการพัฒนาจึงต้องใช้ปัญญาค้นหาสิ่งที่มีอยู่แล้วฟื้นฟู ประยุกต์และสร้างเสริมสิ่งใหม่บนรากฐานเท่าที่ค้นพบนั้น ซึ่งภูมิปัญญาเป็นรากฐานของการพัฒนา

ตำบลองเคาะเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอลำปาง เป็นตำบลเก่าแก่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบระหว่างภูเขา มีแม่น้ำ ลำห้วยไหลผ่าน จึงมีสภาพภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมแก่การประกอบอาชีพเกษตรกรรม ประชากรดำเนินชีวิตโดยการยึดมั่นในศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณี มีสถานที่และวัตถุโบราณสำคัญ จึงมีภูมิปัญญาท้องถิ่นหลายด้านที่เกิดจากการประกอบอาชีพ และวิถีการดำเนินชีวิตที่สั่งสมมานาน มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์และสืบทอดไว้ อีกทั้งยังเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นักเรียนได้ใช้ในวิถีชีวิตประจำวันด้วย

ผู้ศึกษาจึงสนใจนำภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลองเคาะ มาเรียบเรียงเป็นเนื้อหาเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ และเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง

2. วัตถุประสงค์ของการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

2.1 เพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ของดีล้ำค่าภูมิปัญญาอ่องเคาะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง

2.2 เพื่อตรวจสอบคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ของดีล้ำค่าภูมิปัญญาอ่องเคาะ

3. ขอบเขตการศึกษา

3.1 หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ของดีล้ำค่าภูมิปัญญาอ่องเคาะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอ่องเคาะวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3 ประกอบด้วยเนื้อหาจำนวน 6 บท ดังนี้

บทที่ 1 ท้องถิ่นอ่องเคาะ

บทที่ 2 ภูมิปัญญาเกี่ยวกับความเชื่อและศาสนา

บทที่ 3 ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม

บทที่ 4 ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับอาหารและผักพื้นบ้าน

บทที่ 5 ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม

บทที่ 6 ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน

โดยมีภาพประกอบและกิจกรรมท้ายบท

3.2 การตรวจสอบคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ของดีล้ำค่าภูมิปัญญาร่องเคาะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ในการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติม ด้านการการใช้ภาษาไทย และด้านท้องถิ่น จำนวน 3 ท่าน และสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 10 คน

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

4.1 หนังสืออ่านเพิ่มเติม หมายถึง หนังสือที่จัดทำขึ้นโดยมีเนื้อหาส่วนหนึ่งของหลักสูตรมุ่งให้ความรู้เพิ่มเติมแก่นักเรียนนอกเหนือจากหนังสือที่กระทรวงกำหนดไว้ ซึ่งนักเรียนสามารถเลือกอ่านได้ตามวัย ตามความสนใจ

4.2 ภูมิปัญญาร่องเคาะ หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ พิธีกรรม ทักษะ และวิถีการทำมาหากินของชาวบ้านในตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ในด้านต่างๆ ที่ใช้ในการดำเนินชีวิต

5. กรอบแนวคิดการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

ในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ของดีล้ำค่าภูมิปัญญาร่องเคาะ ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยในประเด็นต่อไปนี้

5.1 หนังสืออ่านเพิ่มเติม

5.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม

5.1.1 ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

นักวิชาการได้กล่าวถึงความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ดังนี้

กรมวิชาการ (2542: 9) ให้ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมว่า หมายถึง หนังสือที่มีสาระอิงหลักสูตรสำหรับให้นักเรียนอ่าน เพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองตามความเหมาะสมของวัยและความสามารถในการอ่านของแต่ละบุคคล หนังสือประเภทนี้เดิมเรียกว่าหนังสืออ่านประกอบ ซึ่งเป็นหนังสือที่มุ่งส่งเสริมการเรียนการค้นคว้าวิชาต่าง ๆ นอกเหนือไปจากหนังสือเรียนที่กำหนดไว้แล้ว

จักรภัทร พงศ์ภัทร (2546: 4) ได้ให้ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ว่า ได้แก่หนังสือที่มีสาระอิงหลักสูตรสำหรับให้นักเรียนอ่าน เพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองตามความเหมาะสมของวัย และความสามารถในการอ่านของแต่ละบุคคล

ถวัลย์ มาศจรัส (2554: 2) กล่าวว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติม ได้แก่ หนังสือที่มีสาระอิงหลักสูตร สำหรับให้นักเรียนอ่านเพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองตามความเหมาะสมของวัยและความสามารถในการอ่านของแต่ละบุคคล

จากความหมายข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม หมายถึง หนังสือที่จัดทำขึ้นโดยมีเนื้อหาที่เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร มุ่งให้ความรู้เพิ่มเติมแก่นักเรียน นอกเหนือจากหนังสือที่ กระทรวงกำหนดไว้ ซึ่งนักเรียนสามารถเลือกอ่านได้ตามวัย และตามความสนใจเพื่อพัฒนาทักษะการอ่าน

5.1.2 ความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

นักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้แตกต่างกัน ดังเช่น

ปราณี เชียงทอง (2526: 133) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ว่าเป็นสื่อการเรียนการสอนอย่างหนึ่ง ที่กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐ ท้องถิ่น โรงเรียนและเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดทำ โรงเรียนใช้เป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ โดยให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งการจัดทำหนังสือดังกล่าวโรงเรียนจะต้องนำเนื้อหาในหลักสูตร มาขยายให้มีความละเอียดมากขึ้น โดยเน้นเนื้อหาสาระที่ให้ความรู้ ข้อเท็จจริงที่มีคุณค่า เพลิดเพลิน อันแตกต่างไปจากหนังสือแบบเรียน

สมพร จารุณัญญ (2538: 5-8) ได้เสนอลักษณะที่สำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ดังนี้

1) ส่งเสริมความรู้ หนังสืออ่านเพิ่มเติมควรมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับความรู้หรือทักษะ ความคิดรวบยอด และหลักการหรือทฤษฎีเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่อง ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านในการดำเนินชีวิต การศึกษาหาความรู้ รวมทั้งก่อให้เกิดความเจริญงอกงามและพัฒนาการในด้านต่างๆ

2) ส่งเสริมความเข้าใจ หนังสืออ่านเพิ่มเติมควรเสนอเนื้อหาสาระในลักษณะที่ส่งเสริมให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจในเรื่องราวได้ กล่าวคือ ใช้ภาษาที่ถูกต้องและพอเหมาะแก่ความรู้และประสบการณ์ทางด้านภาษาของผู้อ่าน เสนอเนื้อหาตามลำดับขั้นตอนของความรู้และตามพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้อ่าน ได้ให้ตัวอย่างที่เหมาะสมตลอดจนใช้เทคนิควิธีหรือ เครื่องส่งเสริมความเข้าใจอื่นๆ เช่น ภาพประกอบ แผนภูมิ ตาราง คำถาม อภิธานศัพท์ เป็นต้น

3) ส่งเสริมการศึกษาความรู้ด้วยตนเอง หนังสืออ่านเพิ่มเติมควรมีลักษณะที่กระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจ ความกระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง กล่าวคือ ผู้เขียนควรพิจารณาเสนอเรื่องราวที่นักเรียนแต่ละวัยสนใจ เน้นให้เห็นความสำคัญและมองเห็นประโยชน์ของเรื่องราวที่เสนอ ซึ่งสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับนักเรียน ตลอดจนเสนอแนะหนังสืออื่นๆ ที่ผู้อ่านอาจจะไปศึกษาให้กว้างขวางลึกซึ้งขึ้นตามความสนใจ

สรุปได้ว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นหนังสือที่ใช้เป็นสื่อในการสอนการอ่าน จัดเป็นสื่อที่สามารถสนองการเรียนรู้ของนักเรียนได้ อีกทั้งยังเป็นหนังสือที่สอดคล้องกับอิงหลักสูตร สามารถสร้างให้เหมาะสมกับวัยผู้อ่าน อีกทั้งเนื้อหายังสามารถจัดให้บูรณาการกับการเรียนรู้ในกลุ่มสาระอื่นอีกด้วย

5.1.3 แนวการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติม

แนวในการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมนั้น นักวิชาการได้กล่าวไว้ดังนี้
จินตนา ไบกาชุย (2542 : 215-218) กำหนดแนวการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติม ให้มีลักษณะน่าอ่านและเหมาะกับการใช้สอยให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการเรียนการสอนแก่นักเรียนไว้ดังนี้

- 1) ด้านสำนวนภาษา ต้องเป็นภาษาไทยที่ดี คือ ใช้คำถูกต้องตามหลักภาษา ตรงความหมาย สอดคล้องตามหลักพจนานุกรม เลือกใช้คำเด่น ๆ หลีกเลียงคำศัพท์วิชาการ ใช้คำศัพท์ที่บัญญัติแล้ว และใช้สำนวนภาษาที่เพิ่มสีสัน เป็นต้น
- 2) การใช้เครื่องหมายวรรคตอน การนำเครื่องหมายวรรคตอนเข้าช่วย มีส่วนช่วยทำให้ข้อเขียนแม่นยำกระจ่างและน่าอ่านมากขึ้น อาจใช้คำย่อได้แต่ควรใช้ให้ถูกต้องและต้องเป็นคำที่เข้าใจกันโดยทั่วไป
- 3) มีเอกภาพในการนำเสนอเนื้อหาและถูกต้องตามหลักวิชาการ
- 4) มีสัมพันธ์ภาพเป็นลำดับตามความสำคัญของเนื้อเรื่อง ตามเหตุผล หรือตามระยะเวลา มีความชัดเจน มีรายละเอียดที่เข้าใจได้ ปราศจากข้อสงสัย
- 5) มีความกระชับรัดกุม ใช้ภาษาที่ถูกต้อง น่าอ่าน อ่านเข้าใจง่าย
- 6) ควรมีความยาวพอเหมาะในแต่ละบท

ถวัลย์ มาศจรัส (2548: 77–80) อธิบายเรื่องการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ว่า พื้นฐานในการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมนั้น ใช้พื้นฐานเดียวกับการเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่าน ต่างกันอยู่บ้างเล็กน้อย ตรงที่หนังสือส่งเสริมการอ่านโดยทั่ว ๆ ไปจะมีเรื่องของจินตนาการเข้ามาเกี่ยวข้องและใช้วิธีในรูปของบันทึงคดี ที่มีความสนุกสนานได้อย่างเต็มที่ ส่วนหนังสืออ่านเพิ่มเติมส่วนใหญ่จะเน้นเนื้อหาสาระ กลวิธีการเขียนเคร่งขรึม โดยใช้กลวิธีการเขียนในรูปของสารคดีเป็นหลัก สารคดี คืองานเขียนที่ยึดถือเรื่องราวจากความเป็นจริงนำมาเขียนเพื่อมุ่งแสดงความรู้ ความจริง พรรณณะความคิดเห็นเป็นหลัก ด้วยการจัดระเบียบความคิดในการนำเสนอผสมผสานกับศิลปะ ในการถ่ายทอดการสนใจใฝ่รู้ของผู้อ่านเพื่อเกิดคุณค่าทางด้านปัญญา ในการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยใช้วิธีการเขียนในรูปของสารคดี ต้องมีองค์ประกอบของการเขียนสารคดีดังนี้

1) เนื้อหาสารคดีมีรูปแบบการเขียนที่เป็นลักษณะเฉพาะ เรื่องสั้น หรือนวนิยาย จะผสมผสานระหว่างจินตนาการกับเนื้อหาสาระที่อิงความจริงบ้าง ใช้ภาษาหลากหลาย แต่สารคดีจะต้องมีที่มาจากเรื่องจริง ไม่ใช่จินตนาการ การเขียนสารคดีจึงต้องยึดหลักดังนี้

- 1.1) เป็นงานเขียนที่มุ่งแสดงข้อมูล
- 1.2) ให้ความรู้แก่ผู้อ่าน
- 1.3) สาระและเรื่องราวสามารถตรวจสอบได้
- 1.4) มีแง่คิดต่อผู้อ่านประเด็นใดประเด็นหนึ่ง

2) ภาษาสารคดี สารคดีมีรูปแบบภาษาที่แตกต่างจากงานบันทึงคดี ซึ่งปกติ การเขียนสารคดีจะใช้ภาษาที่เป็นแบบแผน เป็นหลักในการเขียนวิธีตรวจสอบว่า ใช้ภาษาอย่างไร เรียกว่า ภาษาที่เป็นแบบแผนนั้น สามารถตรวจสอบได้ ดังนี้

- 2.1) เป็นคำสุภาพ
- 2.2) ใช้ภาษาที่มีศักดิ์ของคำในระดับเดียวกัน ไม่นำภาษาแสลงมาปะปน
- 2.3) ไม่มีการตัดหรือลดทอนรูปประโยค
- 2.4) น้ำเสียงของคำจะมีลักษณะเคร่งขรึม เป็นกลางไม่ตลกขบขัน เยาะเย้ยถากถาง
- 2.5) ภาษาจะไม่แสดงออกถึงความรุนแรง
- 2.6) หลีกเลี่ยงการใช้ภาษาที่เป็นโวหาร ยืดเยื้อ
- 2.7) มีความเคร่งครัด และรักษามาตรฐานของภาษา

เมื่อจะเขียนสารคดีควรเลือกใช้ภาษาให้เหมาะสมกับประเภทของงานเขียนด้วย และพึงระวังอยู่เสมอว่า งานเขียนที่เป็นแบบแผนนั้น มิได้หมายถึงภาษาที่แข็งกระด้าง ถึงจะเป็นภาษาที่เป็นแบบแผน ก็สามารถทำให้ผู้อ่านอ่านได้ด้วยสำนวนภาษาของเรา

3) ภาพประกอบ งานเขียนประเภทสารคดีต้องมีภาพประกอบ เพราะภาพถ่ายจะช่วยเสริมเนื้อหาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และยังช่วยให้ผู้อ่านมีความรู้สึกว่าได้รับรู้เรื่องราวดังกล่าว นั้นด้วยตนเองเพื่อให้งานเขียนมีความสมบูรณ์ น่าเชื่อถือยิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นการเรียกร้องความสนใจจากผู้อ่าน ภาพที่ถ่ายควรมีลักษณะดังนี้

- 3.1) เสริมให้เนื้อหาเด่นชัดยิ่งขึ้น
- 3.2) ภาพกับเนื้อหาเป็นเรื่องเดียวกัน
- 3.3) เป็นภาพถ่ายเรื่องราวจากแหล่งข้อมูลโดยตรง หรือก๊อปปี้มาจากภาพในอดีตที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา
- 3.4) มีมุมถ่ายหลาย ๆ มุม ทั้งมุมกว้าง (เพื่อแสดงเรื่องราว) และมุมแคบ (เพื่อเน้นความสำคัญ) มุมสูง (เพื่อให้ภาพแปลกตา) มุมต่ำ (เพื่อแสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่)
- 3.5) ถ้าใช้ภาพเขียนประกอบ ต้องเขียนถูกต้องตามความเป็นจริง
- 3.6) มีคำบรรยายภาพที่ถูกต้องชัดเจน

จากแนวการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่กล่าวมา ในการสร้างหนังสือสำหรับเด็ก ผู้สร้างต้องดำเนินตามขั้นตอนและบอกได้ว่าต้องการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมในกลุ่มสาระการเรียนรู้ใด เพื่อจะได้จำกัดขอบเขตในการทำผลงานหนังสือส่งเสริมการอ่านให้แคบเข้า และตัดสินใจได้ง่ายยิ่งขึ้น การเขียนหนังสือส่งเสริมอ่านหรือหนังสืออ่านเพิ่มเติม ต้องคำนึงถึงวัยของนักเรียน และความเหมาะสมกับนักเรียน เพื่อให้หนังสือที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมทั้งด้านเนื้อหา ภาพประกอบ รูปเล่ม ขนาด สี สัน สำนวนภาษาที่ใช้ เพื่อจะได้หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

5.1.4 ลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

นักวิชาการได้กล่าวถึงลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ดังนี้
 นพคุณ คุณาชีวะ (2525: 191-193) ได้อธิบายลักษณะหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ ดีไว้ว่า

- 1) สมองความต้องการของนักเรียน
- 2) เหมาะกับความสนใจของเด็กตามวัย
- 3) เหมาะสมกับความสามารถในการอ่าน
- 4) ให้แง่คิดในด้านศีลธรรม
- 5) รูปเล่มลักษณะหนังสือน่าสนใจและราคาไม่แพงเกินไป
- 6) ผู้แต่ง แต่งเรื่องที่ถนัด คุณวุฒิของผู้แต่งน่าเชื่อถือ
- 7) ปีที่แต่งไม่นานและล้าสมัย
- 8) เนื้อเรื่องมีแก่นสารถูกต้อง มีคุณค่า
- 9) ตัวอย่างมีเหตุผล เชื่อถือได้ เข้าใจง่าย

- 10) มีภาพประกอบชัดเจน
- 11) ความมุ่งหมายของผู้เขียนดี มีประโยชน์
- 12) สรุปดี ส่วนประกอบของหนังสือที่กล่าวมาข้างต้นมีความสัมพันธ์

กลมกลืนกันดี

พรจันท์ จันทรวิมล และคณะ (2534: 9) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือสำหรับเด็ก คือ หนังสือที่เด็กอ่านแล้ว สนุกสนานเพลิดเพลิน มีเนื้อหาสาระตรงกับใจที่เด็กอยากจะทำ อ่าน มีรูปเล่มสวยสะดุดตาชวนให้หยิบขึ้นมาดู มาอ่านโดยไม่ต้องบังคับ ไม่ว่าจะป็นให้ความรู้หรือบันเทิงคดีตามลักษณะที่เด่น แบ่งออกได้ 3 ประเภท คือ

1) ด้านเทคนิคการพิมพ์และการจัดรูปเล่ม การจัดพิมพ์ภาพและตัวอักษรนั้นต้องชัดเจน ปกติต้องสวยงามดึงดูดความสนใจ ขนาดรูปเล่มต้องเหมาะสมกับความต้องการของเด็ก การจัดหน้าดูโปร่งตา ภาพกับตัวอักษรไม่ทับกัน และชื่อเรื่องควรดึงดูดความสนใจของเด็ก

2) ด้านเนื้อหา เนื้อหาน่าสนใจ มีความสนุกสนาน ความยากง่าย ความเหมาะสมกับวัย เนื้อหาถูกต้อง การดำเนินเรื่องควรเข้าใจชวนให้ติดตาม เนื้อหาของเรื่องในแง่ความสั้นยาว จะต้องเหมาะสมกับวัยของเด็กเป็นอย่างมาก ไม่ยาวเกินไปหรือสั้นเกินไป ประโยชน์และแง่คิดหลังจากอ่านหนังสือเล่มนี้แล้วเด็กจะได้รับประโยชน์จากการอ่านไปแล้วอย่างไรบ้าง

3) ส่วนภาษาจะต้องเหมาะสมกับวัยของเด็กเป็นอย่างยิ่ง

สมพร จารุณฎ(2540: 17) ได้อธิบายสรุปลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติมว่าเป็นหนังสือที่สามารถสนองความต้องการของนักเรียน เป็นหนังสือที่เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ และความสนใจของนักเรียน ทั้งในการใช้ภาษา ประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมของนักเรียน เป็นหนังสือที่ให้แง่คิดด้านคุณธรรมและจริยธรรม หรือสุภาพจิตสอนใจ เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่อง มีแก่นสาร และมีสาระถูกต้อง ควรเป็นเรื่องจริงใกล้ตัวนักเรียนมากที่สุด มีคุณค่าต่อชีวิต มีประโยชน์ น่าสนใจ ให้ความเพลิดเพลิน เกิดความคิด อยากค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2545: 43) ได้กล่าวถึงลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ดี สรุปได้ดังนี้

1) เนื้อหาตรงกับความสนใจของเด็กแต่ละวัย คำประพันธ์ที่ใช้ไม่สลับซับซ้อน ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมรอบๆตัว เช่น นิทาน สัตว์ เทพนิยาย วีรบุรุษ วีรสตรี และเป็นเรื่องที่สนองความอยากรู้อยากเห็นของเด็กแต่ละวัย

2) เนื้อหาให้ข่าวสารกับเด็ก พร้อมทั้งการอธิบายที่ง่าย ให้ความรู้ ช่วยพัฒนาทัศนคติ และค่านิยม ส่งเสริมความเข้าใจตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม สร้างความสำนึกและตื่นตัวอยู่เสมอ นอกจากเนื้อหาจะให้ความบันเทิงแล้ว ยังกระตุ้นจินตนาการเพื่อสร้างความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้อย่างถูกต้อง

3) ลักษณะของเรื่องและวิธีการเขียนหรือจัดทำ ต้องเดินเรื่องทันใจ เนื้อเรื่องไม่สับสน วากวน แสดงความสามารถของตัวเอกของเรื่อง มีการชิงไหวพริบ ให้ความรู้แปลกใหม่ ตื่นเต้น ผจญภัย เศร้าสลด ตลกขบขัน ภาษาที่เขียนใช้ภาษาง่ายๆ ตัวสะกดการันต์ถูกต้อง

4) ถ้าเป็นหนังสือ ขนาดรูปเล่มต้องกะทัดรัด เหมาะสมกับการจับถือของเด็ก แต่ละวัย ขนาดรูปเล่มของหนังสือสำหรับเด็กไม่แน่นอน แต่ไม่ควรเล็กเกินไปหรือใหญ่เกินไป ถ้ารูปเล่มที่มีลักษณะแปลกแตกต่างออกไป เด็กจะชอบมาก

5) ตัวอักษรตัวโตชัดเจนเหมาะสมกับสายตาของเด็ก

6) ภาพมีความสดใสชัดเจน ดึงดูดความสนใจ มีความเคลื่อนไหวตลอดเวลา

7) การวางรูปหน้าแต่ละหน้า และหน้าปก เลือกภาพที่เด่น ตรงต่อความเป็นจริงเพื่อดึงดูดความสนใจของเด็ก

8) ตัวละครอยู่ในวัยเดียวกัน หรือวัยใกล้เคียงกับเด็ก

9) ความยาวไม่มากนัก ถ้าเป็นเด็กเล็กจำนวนหน้าหนังสือจะน้อยมาก

สรุปได้ว่า ลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติมคือ เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาสาระที่ เกิดขึ้นจากความเป็นจริง มีแหล่งที่มาอย่างถูกต้อง ช่วยให้นักเรียนความรู้ ความเข้าใจ ส่งเสริม สติปัญญา รวมทั้งการศึกษาแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ ช่วยขยายความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของหลักสูตรให้ดียิ่งขึ้น

5.1.5 ประโยชน์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ดังนี้
จินตนา ไบกาชุย (2545: 7) กล่าวถึงประโยชน์ของหนังสือเด็กและเยาวชนอ่านเพิ่มเติมไว้ดังนี้

1) ส่งเสริมความรู้ หนังสืออ่านเพิ่มเติม ควรมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับความรู้หรือ ทักษะความคิดรวบยอด หลักการหรือความคิดเรื่องใด เรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อ ผู้อ่านในการดำเนินชีวิต การศึกษาหาความรู้รวมทั้งก่อให้เกิดความเจริญงอกงามและพัฒนาการด้าน ต่าง ๆ

2) ส่งเสริมสติปัญญา หนังสืออ่านเพิ่มเติมนอกจากจะมีเนื้อหาสาระให้ผู้อ่าน เกิดความรู้แล้ว ควรมีลักษณะที่ส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา เปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้พัฒนาทักษะ การสังเกต ติความเปรียบเทียบ ใช้เหตุผลในการจำแนกแจกแจง วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า ตลอดจนจนนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหา

3) ส่งเสริมเจตคติที่เหมาะสม หนังสืออ่านเพิ่มเติม ควรสอดแทรกความคิดที่ ช่วยให้ผู้่านเกิดเจตคติ ที่เหมาะสมในการนำความรู้ที่ไปใช้ตามแนวทางที่พึงประสงค์เป็นประโยชน์ แก่ตนและแก่ส่วนรวม

4) ส่งเสริมความเข้าใจ หนังสืออ่านเพิ่มเติมควรเสนอเนื้อหาสาระในลักษณะที่ ส่งเสริมให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจในเรื่องราวได้ กล่าวคือ ใช้ภาษาได้ถูกต้องและพอเหมาะแก่ ความรู้และประสบการณ์ทางด้านการใช้ภาษาของผู้อ่าน เสนอเนื้อหาตามลำดับขั้นตอนของความรู้ และตามพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้อ่าน ให้ตัวอย่างที่เหมาะสม ตลอดจนใช้เทคนิควิธี หรือเครื่อง ส่งเสริมความเข้าใจอื่น ๆ เช่น ภาพประกอบ แผนภูมิ ตาราง คำถาม อภิธานศัพท์ เป็นต้น

5) ส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง หนังสืออ่านเพิ่มเติมควรมีลักษณะ การกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความสนใจ และกระตุ้นให้ผู้อ่านที่จะศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เขียนควร พิจารณาเสนอเรื่องราวที่เด็กแต่ละวัยสนใจ เน้นให้ความสำคัญและประโยชน์ของเรื่องราวที่เสนอ ซึ่ง สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้เรียน

อภิธรรม วีระสมิทธิ (2544: 18) กล่าวว่า การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เพื่อให้เป็นประโยชน์กับเด็กในการอ่าน เป็นสื่อการเรียนการสอนอย่างหนึ่งที่ทำเพิ่มเติม โดยมีเนื้อหา สอดคล้องกับหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้กว้างขวางออกไป และมีโอกาสได้อ่านหนังสือที่มีสาระ นอกเหนือจากการอ่านแบบเรียนที่หลักสูตรกำหนดไว้ โดยสรุปได้ดังนี้

- 1) เพื่อเสริมสร้างจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก
- 2) เพื่อเด็กได้รับความบันเทิง ความรู้ ได้รับความสุขใจ
- 3) เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และศึกษาหา ความรู้ด้วยตนเอง ความสนใจและพอใจในการอ่าน

- 4) ให้ความรู้ ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามของสังคมให้แก่เด็กตามวัย เพื่อ จะได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ

- 5) เพื่อช่วยพัฒนาด้านสติปัญญา อารมณ์ และจิตใจของเด็ก

สรุปประโยชน์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นสื่อสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมผู้อ่านให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ สติปัญญา ได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ในหนังสือแบบเรียนไม่มี ช่วยให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน พัฒนา ทักษะการอ่านได้ดียิ่งขึ้น มีจินตนาการ มีความคิดสร้างสรรค์ และช่วยปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดี งามของสังคมให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน อันจะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดีขึ้น

5.2 เอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

5.2.1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ดังนี้ สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2534: 52) ได้กล่าวไว้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น (local wisdom) สะสมขึ้นมาจากประสบการณ์ของชีวิต สังคม และในสภาพ สิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน และถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นวัฒนธรรม การดำเนินงานด้านวัฒนธรรม จึงต้องใช้ปัญญาค้นหาสิ่งที่มีอยู่แล้ว ฟื้นฟู ประยุกต์ ประดิษฐ์ เสริมสร้างสิ่งใหม่ บนรากฐานสิ่งเก่าที่

ค้นพบนั้น นักฟื้นฟู นักประยุกต์ และนักประดิษฐ์คิดค้นทางวัฒนธรรมพื้นบ้านเหล่านี้ มีชื่อเรียกใน เวลาต่อมาว่า “ปราชญ์ชาวบ้าน” หรือ “ผู้รู้ชาวบ้าน” และสติปัญญาที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์นี้ เรียกว่า “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” หรือ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น”

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ(2537:47) ได้กล่าวไว้ว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายของชาวบ้านในท้องถิ่น ที่ใช้แก้ปัญหาหรือ การดำเนินชีวิต โดยได้รับการถ่ายทอดและกลั่นกรองกันยาวนาน

รุ่ง แก้วแดง (2543: 204) ได้กล่าวถึงภูมิปัญญาไทยว่า หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทย อันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้พัฒนาและถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับ สภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย

ประเวศ วะสี (2536: 21) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดจากการสะสมการ เรียนรู้มาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน มีลักษณะ เชื่อมโยงกันไปหมดทุกวิชา ไม่แยกรายวิชา แต่เป็นการ เชื่อมโยงกันทุกรายวิชา ทั้งที่เป็นเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่และวัฒนธรรม จะผสานกลมกลืนเข้าด้วยกัน

สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ความรู้ ประสบการณ์ และทักษะของชาวบ้านที่ได้รับการถ่ายทอดสั่งสมกันมา เพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตให้เป็น สุข โดยผ่านกระบวนการพัฒนาให้สอดคล้องกับกาลสมัย

5.2.2 ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

นักวิชาการหลายท่าน ได้กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือ ภูมิปัญญาชาวบ้าน ไว้ดังนี้

นันทสาร สีสลับ (2542: 25) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาไทย ดังนี้

- 1) ภูมิปัญญาไทยช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่น
- 2) สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแก่คนไทย
- 3) สามารถปรับประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาเข้ากับวิถีชีวิตได้อย่าง

เหมาะสม

- 4) สร้างความสมดุลระหว่างคนในสังคมและธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน

- 5) เปลี่ยนแปลงปรับปรุงได้ตามยุคสมัย

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540: 1) ได้กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของ ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ดังนี้

- 1) เป็นเรื่องเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ ความเชื่อ และพฤติกรรม

- 2) แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับคน คนกับธรรมชาติแวดล้อม และคน

กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ลักษณะภูมิปัญญาที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

จะแสดงออกมาในลักษณะภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตขั้นพื้นฐาน ด้านปัจจัยสี่ การบริหารจัดการ องค์กร ตลอดจนการประกอบอาชีพต่างๆ เป็นต้น ภูมิปัญญาที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน อื่นในสังคม จะแสดงออกมาในลักษณะจารีต ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและนันทนาการ ภาษา และวรรณกรรม ตลอดจนการสื่อสารต่างๆ เป็นต้น

รุ่ง แก้วแดง (2543: 205) กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาไทยว่า ภูมิปัญญาไทยได้ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่น สร้างศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิแก่คนไทย ทำให้บรรพบุรุษของเราได้ดำรงชีวิตอยู่บนผืนแผ่นดินนี้มาอย่างสงบสุขเป็นเวลายาวนาน แม้ว่าภูมิปัญญาส่วนหนึ่งจะสูญหายไป แต่ยังมีบางส่วนหลงเหลือเป็นมรดกอันล้ำค่าอยู่คู่กับสังคมไทยมาโดยตลอด

จากที่กล่าวมา สรุปได้ถึงความสำคัญของภูมิปัญญาไทยว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญ ที่เป็นมรดกที่บรรพบุรุษในอดีตได้สั่งสม สร้างสรรค์ สืบทอดภูมิปัญญาอย่างต่อเนื่อง สืบสานเรื่องราวอันทรงคุณค่ามากมาย ส่งผลให้คนในชาติเกิดความรัก ความภาคภูมิใจและร่วมแรงร่วมใจสืบสานต่อๆ กันมาและต่อไปในอนาคต ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่ง

5.2.3 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

นักวิชาการหลายท่านได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้ กรมวิชาการ (2551 อ้างใน แผนกกิจกรรมการศึกษา ชุติวารสารตะและวิทย-วิธีทางภาษาไทย 2554: 29-30) ได้จำแนกภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 10 ประเภท ดังนี้

- 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับความเชื่อและศาสนา ภูมิปัญญานี้จะมีลักษณะแตกต่างไปในแต่ละท้องถิ่นเนื่องจากพื้นฐานความเชื่อในศาสนาที่แตกต่างกัน สำหรับภูมิปัญญาของไทยซึ่งเกี่ยวกับความเชื่อในพระพุทธศาสนาเป็นหลักนั้น ได้มีส่วนสร้างสรรค์สังคม โดยมีการผสมผสานความเชื่อดั้งเดิมจนกลายเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น
- 2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม ประเพณีและพิธีกรรม เป็นสิ่งที่ตั้งามที่คนท้องถิ่นสร้างขึ้นโดยเฉพาะ เป็นการเพิ่มขวัญกำลังใจในสังคม ภูมิปัญญาประเภทนี้มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในสังคมเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากประเพณีและพิธีกรรมที่สำคัญ ๆ ในประเทศไทยล้วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคมแทบทั้งสิ้น
- 3) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้าน เป็นการสร้างสรรค์งานศิลปะ โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน หลังจากนั้นได้พัฒนาสืบทอดโดยพัฒนาอย่างไม่ขาดมีลักษณะที่มีคุณค่าเฉพาะถิ่น
- 4) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับอาหารและผักพื้นบ้าน นอกจากมนุษย์จะนำเอาอาหารมาบริโภคเพื่อความอยู่รอดแล้ว มนุษย์ยังได้นำเอาเทคนิคการถนอมอาหาร และการปรุงอาหารมาใช้เพื่อให้อาหารที่มีมากเกินความต้องการ สามารถเก็บไว้บริโภคเป็นเวลานาน ซึ่งถือว่าเป็น

ภูมิปัญญาอีกประเภทหนึ่งที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิต นอกจากนั้นยังนำผักพื้นบ้านชนิดต่าง ๆ มาบริโภคได้อีกด้วย

5) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้าน การละเล่นถือว่าเป็นการผ่อนคลาย โดยเฉพาะในวัยเด็ก ซึ่งชอบความสนุกสนานเพลิดเพลิน ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยส่วนใหญ่จะใช้อุปกรณ์ในการละเล่นที่ประดิษฐ์มาจากวัสดุธรรมชาติ และรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมอย่างกลมกลืน

6) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งเกิดจากการสร้างสรรค์ของแต่ละภาค ที่ปรากฏอยู่ทั่วไป เช่น สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเทคนิค ความคิด ความเชื่อ ของบรรพบุรุษได้เป็นอย่างดี

7) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน ภูมิปัญญาประเภทนี้ส่วนมากจะแสดงออกถึงความสนุกสนาน และยังเป็นคติสอนใจสำหรับคนในสังคม ซึ่งมีส่วนแตกต่างกันออกไปตามโลกทัศน์ของคนในภาคต่าง ๆ

8) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับสมุนไพรและตำรายาพื้นบ้าน ภูมิปัญญาประเภทนี้เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ของคนในอดีต และถ่ายทอดให้คนรุ่นหลัง เพราะถือว่าเป็นปัจจัยสี่ ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับมนุษย์ หากได้รับการพัฒนาและส่งเสริมการวิจัยจะเป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจและทางสังคมในอนาคตได้

9) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประติมากรรมและหัตถกรรมพื้นบ้าน เทคโนโลยี และสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนไทยในแต่ละภาคนั้นถือเป็นประติมากรรม และหัตถกรรมชั้นเยี่ยม ซึ่งปัจจุบันยังไม่ได้ได้รับความสนใจในการพัฒนาและส่งเสริมภูมิปัญญาประเภทนี้เท่าที่ควร หากเป็นการเรียนรู้และสืบทอดความคิดเกี่ยวกับประติมากรรมและหัตถกรรมแก่เยาวชน จะเป็นการรักษาภูมิปัญญาที่สำคัญของบรรพบุรุษได้อีกทางหนึ่ง

10) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ที่เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมในการดำรงชีวิต เพื่อแก้ปัญหาหรืออ่อนน้อมเพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ในการเพาะปลูก และเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ดังจะเห็นได้จากพิธีกรรมเกี่ยวกับเกษตรกรรมทั่วทุกภูมิภาคจากการศึกษา

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กล่าวมา สรุปได้ว่าประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นลักษณะที่แยกแยะภูมิปัญญาในแต่ละอย่างได้ศึกษาปฏิบัติจนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงมีความชำนาญในด้านใดด้านหนึ่งที่สามารถถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับผู้อื่นได้ และตลอดจนคิดวิเคราะห์ผสมผสานกับเทคโนโลยีใหม่ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติแวดล้อมเกี่ยวข้องกับมนุษย์ในชุมชนและเพื่ออนุรักษ์สืบ

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541) ได้มีการกำหนดสาขาภูมิปัญญาไทย เพื่อนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ในการเรียนรู้และส่งเสริมโดยแบ่งภูมิปัญญาออกเป็น 10 สาขา ดังนี้

1) สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิมสามารถพึ่งพาตนเองได้ในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสานการแก้ปัญหาการเกษตร การแก้ปัญหาด้านการผลิต ด้านการตลาด เช่น การแก้ไขโรคและแมลงที่เกิดขึ้น การรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น

2) สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อชะลอการนำเข้าตลาดเพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็นขบวนการใช้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารากลุ่มโรงสีกลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

3) สาขาการแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองทางสุขภาพและอนามัยได้

4) สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึงความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ พัฒนาและใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

5) สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการสะสมและบริหารกองทุนและธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์ เพื่อเสริมสร้างชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของสมาชิกในชุมชน

6) สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดการสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรม

7) สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น

8) สาขาการจัดการ หมายถึง ความสามารถในการบริหารการจัดการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ทั้งองค์กรชุมชน องค์กรทางศาสนา องค์กรทางการศึกษา ตลอดทั้งองค์กรทางสังคมอื่น ๆ ในสังคมไทย เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้าน ระบบผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน การจัดการศาสนสถาน การจัดการศึกษา ตลอดทั้งการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น กรณีการจัดการศึกษาเรี้นรู้ นับได้ว่าเป็นภูมิปัญญาสาขาการจัดการที่มีความ สำคัญ เพราะการจัดการศึกษาเรี้นรู้ที่ดี หมายถึง กระบวนการเรี้นรู้ พัฒนาและถ่ายทอดความรู้ทางภูมิปัญญาไทยที่มีประสิทธิผล

9) สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถสร้างผลงานทางด้านภาษา ทั้งภาษาโบราณ ภาษาไทยและการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

10) สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีค่าให้ความเหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติ

สุรเชษฐ์ จิตวิกุล (2542: 23) ได้แบ่งประเภทและลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

1) ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบการผลิตหรือการประกอบอาชีพซึ่งมีลักษณะการประกอบอาชีพแบบพุทธเกษตรกรรมหรือการประกอบอาชีพที่มีลักษณะจัดความสมดุลสอดคล้องกับธรรมชาติ มุ่งการพึ่งพาตนเองเป็นกระแสหลักมากกว่าการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอก ได้แก่ การทำสวนเกษตร การทำเกษตรผสมผสานและการทำเกษตรธรรมชาติ

2) ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบสังคมหรือการจัดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ซึ่ง ได้แก่ ความเชื่อ คำสอน ค่านิยม ประเพณีที่แสดงออกในแบบแผนการดำเนินชีวิต

3) ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการจัดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การรักษาป่าไม้ชุมชน การรักษาโรคด้วยสมุนไพร

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2546) ได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) ภูมิปัญญาหรือความรู้ส่วนที่เรียกว่า “ยาไส้” ซึ่งเป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ เรื่องของปากท้อง เป็นสิ่งที่ถูกนำไปแสวงหาผลประโยชน์ หรือตีคุณค่าเป็นตัวเงินโดยง่าย จึงจำเป็นต้องห่วงแหน มีการจดลิขสิทธิ์ สิทธิบัตรทางปัญญา

2) ภูมิปัญญาหรือความรู้ส่วนที่เรียกว่า “ยาใจ” ซึ่งความรู้ที่ไม่เป็นพิษเป็นภัยกับใคร กลับช่วยให้สังคมมีความเอื้ออาทร เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เพื่อความผาสุกของคนในสังคม

จากประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยที่ครอบคลุมในทุกๆ ด้าน และมีผลต่อการดำรงอยู่ของสังคมจึงจำเป็นต้องพยายามอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่กับสังคมไทยตลอดไป ตำบลร่องเคาะเป็นตำบลที่เก่าแก่ตำบลหนึ่ง ประกอบกับมีลักษณะภูมิประเทศที่เป็นที่ราบระหว่างภูเขา ประชากรจึงมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยึดเอาธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อตามบรรพบุรุษเป็นหลัก จึงทำเกิดภูมิปัญญาท้องถิ่นหลากหลายด้าน ซึ่งบางประเภทได้สอดคล้องกับที่ กรมวิชาการ (2551 อ้างใน แผนกิจกรรมการศึกษา ชุดวิชาสารัตถะและวิทยวิธีทางภาษาไทย 2554: 29-30) กล่าวไว้ และเลือกมาทำการศึกษา เพราะถือว่ามีคุณค่าและสำคัญยิ่งที่ควรศึกษาและร่วมกันอนุรักษ์ไว้จำนวน 5 ประเภทดังจะกล่าวในบทต่อไป

5.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตำบลร่องเคาะ

5.3.1 ประวัติความเป็นมาของตำบลร่องเคาะ

ต้นกำเนิดตำบลร่องเคาะเริ่มจากการก่อตั้งของหมู่บ้านร่องเคาะ ซึ่งเป็นหมู่บ้านแรก เริ่มต้นจาก มีชาวอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ได้มาตั้งรกรากบริเวณใกล้หมู่บ้านจะมีหนองน้ำขนาดใหญ่ ด้านรอบข้างของหนองน้ำจะเป็นร่องน้ำลักษณะใหญ่ ซึ่งชาวบ้านเรียกกันว่า “ฮ่อง” ซึ่งก็คือ ร่อง และบริเวณนี้จะมีต้นไม้ใหญ่ชนิดหนึ่งขึ้นอยู่ ชาวบ้านเรียกว่า “ต้นเคาะ” ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านฮ่องเคาะ” ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อว่า “บ้านร่องเคาะ” ก่อนต่อมามีชาวบ้านจำนวนหนึ่งอพยพมาตั้งบ้านเรือนสมทบ จนกลายเป็นหมู่บ้านขึ้นมาเมื่อ ต่อมามีประชากรมากขึ้น ก็มีการแยกย้ายกันไปตั้งบ้านเรือนในที่ว่างระหว่างหุบเขาบริเวณใกล้เคียงจึงเกิดเป็นหลายหมู่บ้านขึ้นมา ต่อมาได้รับการแต่งตั้งเป็นตำบลร่องเคาะ ซึ่งปัจจุบันตำบลร่องเคาะ มีจำนวนทั้งหมด 17 หมู่บ้าน

5.3.2 สภาพทั่วไปของตำบลร่องเคาะ

ตำบลร่องเคาะนั้นอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอวังเหนือ ซึ่งเป็นอำเภอที่อยู่เหนือสุดของจังหวัดลำปาง ลงมาทางทิศใต้ประมาณ 11 กิโลเมตร มีสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบระหว่างหุบเขา มีภูเขาล้อมรอบ มีแม่น้ำสายสำคัญ คือ แม่น้ำวัง ไหลผ่าน ระหว่างตำบล และในแต่ละหมู่บ้านจะมีลำห้วยไหลผ่าน ในฤดูฝนจะมีน้ำไหลผ่านเป็นจำนวนมาก ส่วนฤดูแล้งน้ำจะแห้ง พื้นที่ราบจะมีความอุดมสมบูรณ์ พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่วนสภาพอากาศนั้นจะร้อนจัดในฤดูร้อน และหนาวจัดในฤดูหนาว

5.3.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลร่องเคาะ

ตำบลร่องเคาะมีภูมิปัญญาท้องถิ่นหลายด้าน เป็นสิ่งสำคัญที่ชาวตำบลร่องเคาะนำมาใช้ในวิถีชีวิต ทั้งยังสามารถนำความรู้หรือภูมิปัญญาประกอบอาชีพ ทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริมสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว อีกทั้งยังสร้างชื่อเสียงให้กับท้องถิ่นอย่างแพร่หลาย ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โดดเด่นมีดังต่อไปนี้

1) ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับความเชื่อและศาสนา

ภูมิปัญญาประเภทนี้จะมีลักษณะที่เป็นความเชื่อเกี่ยวกับกิจกรรม และวิถีที่ปฏิบัติที่สืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษ ซึ่งเมื่อนำมาปฏิบัติแล้วทำให้เกิดผลในทางที่ดี จึงมีการปฏิบัติกันเรื่อยมาโดยมีพื้นฐานความเชื่อในศาสนาเป็นหลักอยู่แล้ว สำหรับภูมิปัญญาท้องถิ่นร่องเคาะด้านนี้ปัจจุบันมีส่วนร่วมสร้างสรรค์ท้องถิ่น โดยการผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมจนกลายเป็นลักษณะเฉพาะ ได้แก่ พิธีการสงเคราะห์บ้าน พิธีการตานขันข้าว พิธีการเลี้ยงหอยเจ้าพ่อ พิธีการฮ้อง(สู)ขวัญ และพิธีการเลี้ยงผีปู่ย่า

2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม

ประเพณีและพิธีกรรมถือว่าเป็นสิ่งที่ตั้งงามที่คนในท้องถิ่นสร้างขึ้นมากปฏิบัติ มาจากรุ่นสู่รุ่น เชื่อว่าเป็นการรักษาและสืบทอดขนบธรรมเนียมที่ตั้งงาม เพื่อเพิ่มขวัญและกำลังใจ ภูมิปัญญาประเภทนี้จึงมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ประเพณีและพิธีกรรมที่สำคัญในตำบลร่องเคาะได้แก่ ประเพณีตานตุง ประเพณีสงกรานต์ รอยพระพุทธรูป ทอดสบตึง ประเพณีปู่จ้าว 9 ปุ่น ประเพณีตานตุง ประเพณีตานหลวงหิงพระเจ้า และประเพณีการวะ(การวะ)

3) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับอาหาร และผักพื้นบ้าน

เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศของตำบลร่องเคาะ มีป่าไม้จำนวนมากและ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดังนั้นจึงอุดมไปด้วยอาหารที่ได้จากป่าและผลผลิต จากการเกษตร โดยเฉพาะหน่อไม้และผักที่ปลูก เพื่อให้สามารถมีไว้รับประทานนอกฤดูกาลและ ตลอดปีได้ จึงได้นำเทคนิคการถนอมอาหารและการปรุงอาหารมาใช้ ซึ่งถือว่าเป็นภูมิปัญญาอีก ประเภทหนึ่ง และอาหารพวกนั้นได้แก่ การทำน้ำผัก การทำน้ำปู การทำหน่อไม้ลอยฟ้า และการทำ หน่อไม้ขบ

4) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม

ตำบลร่องเคาะมีศิลปวัฒนธรรมที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของภูมิปัญญา ท้องถิ่นที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และเป็นสมบัติล้ำค่าที่ทุกคนต้องร่วมกันรักษาไว้เป็นอย่างดี ซึ่ง พบหลักฐานจากร่องรอยของศิลปวัฒนธรรมทั้งที่เป็นสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม ซึ่ง แสดงให้เห็นถึงเทคนิค ความรู้ ความคิด ความเชื่อของบรรพบุรุษเป็นอย่างดีหลายอย่างเช่น จิตรกรรม ฝาผนังวัดทุ่งฝูง วัดตุโบริถณ ณ ศูนย์เรียนรู้คุณธรรม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นวัดสบตึง รอย แกะสลักบนหิน อนุสาวรีย์เจ้าพ่อหอคำ

5) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน

เพลงพื้นบ้านตำบลร่องเคาะก็มีลักษณะเหมือนเพลงพื้นบ้านของถิ่นล้านนา แต่มีเนื้อร้อง และทำนองแตกต่างกันไปแต่ไม่เหมือนกับการร้องเพลงทั่วไป เนื้อหาจะเน้นไปในด้าน การสอนลูกหลานเป็นส่วนมาก ถือเป็นมรดกด้านภาษาที่มีคุณค่าของท้องถิ่นที่ต้องสืบทอดและ อนุรักษ์ไว้ซึ่งได้แก่ คำว จ้อยและซอนนอกจากนี้ยังมีกิจกรรมทำยี่เรื่อง เรื่องละ 2 ตอน เพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจ ฝึกให้นักเรียนรู้จักวิเคราะห์จากการอ่านในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย

5.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมได้มีผู้ศึกษาไว้ดังต่อไปนี้ ตัวอย่างดังนี้ เนตรนภา นิซานนท์ (2549: บทคัดย่อ) ได้สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาภาษาไทย เรื่อง เล่าเรื่องเมืองนครศรีธรรมราช สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และได้สร้างแบบประเมิน คุณภาพหนังสือให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน 3 ท่านผลการประเมินพบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาภาษาไทย

เรื่อง เล่าเรื่องเมืองนครศรีธรรมราช มีประสิทธิภาพ 84.92 / 76.77 เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน นักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิไลวรรณ พรหมสิทธิ์ (2548: บทคัดย่อ) ได้สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาภาษาไทย เรื่อง ภูมิใจเมืองมัญจาคีรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และได้สร้างแบบประเมินคุณภาพหนังสือให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน 3 ท่านผลการประเมินพบว่า 1)ความถูกต้องด้านเนื้อหาทั้ง 4 บท คือ ภูมิมัญจา ภูมิใจมัญจา ภูมิปัญญามัญจา และภูมิใจรักษมัญจา ที่ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาหาถูกต้อง 2) คุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ด้านการสร้างหนังสือ ค่าเฉลี่ย 4.50 ระดับคุณภาพมากที่สุด 3) คุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ที่ประเมินโดยครูผู้สอน ค่าเฉลี่ย 4.66 ระดับคุณภาพมากที่สุด และ 4) คุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ที่ประเมินโดยนักเรียน ค่าเฉลี่ย 4.70 ระดับคุณภาพมากที่สุด

สุกัญญา ขาวม่วง (2551: บทคัดย่อ) ได้สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาภาษาไทย เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นแผ่นดินสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 5 และได้สร้างแบบประเมินคุณภาพหนังสือให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน 3 ท่านผลการประเมินพบว่า ผลการวิจัยพบว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติม ในภาพรวม มีความเหมาะสมโดยมี ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.66 - 1.00 นักเรียนชอบเนื้อหาของหนังสือมากที่สุด

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นสื่อที่ช่วยส่งเสริมการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจจากการอ่าน มีความสนใจ ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ เพราะส่วนใหญ่เป็นหนังสือที่มีคุณภาพทั้งตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และของผู้เรียน ทั้งส่วนมากผู้สร้างได้จัดทำเนื้อหาให้เหมาะสม สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการและสภาพแวดล้อมของนักเรียน ดังนั้นผู้ศึกษาจึงสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ของดีล้ำค่า ภูมิปัญญาร่องเคาะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนร่องเคาะวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยขึ้น

6. แนวทางการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องของดีล้ำค่าภูมิปัญญาร่องเคาะ

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง ของดีล้ำค่าภูมิปัญญาร่องเคาะ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาและวางแผนการดำเนินการเพื่อเป็นแนวทางดำเนินการสร้างหนังสือตามขั้นตอน ดังนี้

6.1 กำหนดลักษณะของหนังสือ

6.2 การสร้างและพัฒนาหนังสือ

6.2.1 การสร้างหนังสือและพัฒนาหนังสือ

6.2.2 การปรับปรุงคุณภาพหนังสือ

6.3 แนวทางการใช้หนังสือ

6.1 การกำหนดลักษณะของหนังสือ

หนังสือที่สร้างขึ้นคือ หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ของดีล้ำค่าภูมิปัญญาร่องเคาะ หนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นเรื่องท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนเอง เพื่อเป็นการส่งเสริมนักเรียนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยการอ่านหนังสือ มีนิสัยรักการอ่าน ทำให้อ่านคล่อง อ่านเก่ง เกิดความรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง ผู้ศึกษาจึงได้กำหนดลักษณะและโครงสร้างของหนังสือดังนี้

- 1) เนื้อหา มีความสอดคล้องกับหลักสูตร กลุ่มสาระภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้านมาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน
- 2) นำสิ่งที่มีคุณค่าและสำคัญของท้องถิ่นมาสร้างเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม
- 3) กำหนดชื่อและหัวข้อเรื่อง สอดคล้องกับเรื่องของท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลร่องเคาะ
- 4) เนื้อหาหนังสือประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับโบราณสถาน โบราณวัตถุและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลร่องเคาะ
- 5) แนวการเขียนเป็นแบบสารคดีโดยให้ความรู้ ข้อคิด แก่ผู้อ่านพร้อมภาพประกอบ
- 6) ภาษาที่ใช้ถูกต้องตามหลักภาษา เข้าใจง่าย สามารถสื่อความหมายชัดเจน เหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้อ่าน
- 7) รูปเล่มหนังสือ ใช้รูปเล่มขนาด 21 X 29.5 เซนติเมตร

6.2 การสร้างและพัฒนาหนังสือ

6.2.1 การสร้างหนังสือและพัฒนาหนังสือ

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการสร้างหนังสือและพัฒนาหนังสือตามขั้นตอนดังนี้

1) ขั้นตอนก่อนเขียน

1.1) ศึกษาหลักสูตรกลุ่มสาระภาษาไทย มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระที่ 1 การอ่าน

1.2) กำหนดวัตถุประสงค์ดังนี้

(1) เพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม สำหรับให้นักเรียนใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะการอ่านและมีนิสัยรักการอ่าน

(2) เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
ของตำบลร่องเคาะ

(3) เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่า มีความรักและความภาคภูมิใจในภูมิ
ปัญญาของบรรพบุรุษ

1.3) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นแนวทางในการเขียน
หนังสืออ่านเพิ่มเติมและเป็นแหล่งที่มาของหัวข้อเรื่อง

1.4) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตำบลร่องเคาะ สํารวจ
สถานที่จริง สอบถาม สัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น บันทึกภาพ บันทึกข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์

1.5) นำข้อมูลไปให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่องเคาะจำนวน 3 ท่านตรวจสอบ
แล้วได้นำมาจัดสร้างเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยตั้งชื่อเรื่อง ของดีล้ำค่าภูมิปัญญาร่องเคาะ สร้าง
กิจกรรมท้ายเรื่อง เรื่องละ 2 ตอน

2) ดำเนินการเขียน

2.1) สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ของดีล้ำค่าภูมิปัญญาร่องเคาะ
จำนวน 6 บทและสร้างกิจกรรมท้ายเรื่อง เรื่องละ 2 ตอน

2.2) เมื่อสร้างหนังสือเสร็จแล้วทำการทบทวนเพื่อหาจุดบกพร่องและ
ดำเนินการแก้ไข

6.2.2 การปรับปรุงคุณภาพหนังสือ

การปรับปรุงคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง ของดีล้ำค่าภูมิปัญญาร่องเคาะ
ได้ดำเนินการดังนี้

1) สร้างแบบประเมินคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ
โดยการประเมินให้ครอบคลุม 5 ด้าน ดังนี้

(1) ด้านรูปเล่มและการพิมพ์	จำนวน 6 ข้อ
(2) ด้านภาพประกอบ	จำนวน 6 ข้อ
(3) ด้านเนื้อหา	จำนวน 6 ข้อ
(4) ด้านภาษา	จำนวน 5 ข้อ
(5) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	จำนวน 6 ข้อ

ประเมินคุณภาพของหนังสือโดยใช้เกณฑ์การประเมินดังนี้

+1	หมายถึง	เหมาะสม
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจ
-1	หมายถึง	ไม่เหมาะสม

2) การตรวจสอบคุณภาพหนังสือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ประเมินหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ หาค่าดัชนีความสอดคล้อง ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์
 $\sum R$ แทน ผลรวมระหว่างคะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
 ทั้งหมด

N แทน จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดที่ใช้ในเกณฑ์การ
 พิจารณาแบบตรวจสอบหาดัชนีความสอดคล้อง
 เหมาะสม

ถ้าค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.05 แสดงว่า ข้อคำถามนั้นวัดหรือเป็น
 ตัวแทนความสอดคล้องที่ต้องการวัด

ถ้าค่า IOC น้อยกว่า 0.05 แสดงว่า ข้อคำถามนั้นไม่วัดหรือเป็นไม่ตัวแทน
 ความสอดคล้องที่ต้องการวัด

จากการประเมินคุณภาพหนังสือหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ของดีล้ำค่าภูมิ
 ปัญญาร่องเคาะ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน สรุปผลได้ดังนี้

(1) ด้านรูปเล่มและการพิมพ์ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าหนังสืออ่าน
 เพิ่มเติมด้านรูปเล่มและการพิมพ์ในภาพรวมมีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง
 0.66 - 1.00 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ชื่อเรื่องน่าสนใจ ภาพประกอบ ปกสอดคล้องกับเนื้อ
 เรื่อง ขนาดของเล่มเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ขนาดของอักษรเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน มีความ
 เหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 และปกและการเข้าเล่มแข็งแรง ส่วนประกอบของ
 หนังสือครบถ้วน มีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.66- 1.00

(2) ด้านภาพประกอบ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมด้าน
 ภาพประกอบในภาพรวมมีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 เมื่อ
 พิจารณาในรายละเอียดพบว่า ภาพประกอบมีความเหมาะสม สวยงาม ภาพสอดคล้องเหมาะสมกับ
 เนื้อเรื่อง ภาพประกอบช่วยให้เข้าใจเนื้อหาดีขึ้น จำนวนภาพประกอบเหมาะสมกับเนื้อหาที่มีความ
 เหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 และจัดวางภาพประกอบและข้อความ ภาพประกอบ
 ส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ มีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.66-
 1.00

(3) *ด้านเนื้อหา* ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมด้านเนื้อหาในภาพรวมมีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า เนื้อหาเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เนื้อหาสามารถเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น เนื้อหามีความสัมพันธ์กับชื่อเรื่อง เนื้อหามีความถูกต้องตรงกับความเป็นจริง มีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 และเนื้อหามีความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ความยาวของเนื้อหา มีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.66- 1.00

(4) *ด้านภาษา* ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมด้านภาษาในภาพรวมมีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสมกับวัย ภาษาที่ใช้มีความชัดเจนเข้าใจง่าย ภาษาที่ใช้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ไทย ประเภทคำประพันธ์เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน มีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 และ การอธิบายศัพท์ทำให้เข้าใจเรื่องดีขึ้น มีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.66- 1.00

(5) *ด้านประโยชน์ที่ได้รับ* ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับในภาพรวมมีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่น เกิดความรู้สึกตระหนักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน ข้อคิดของเรื่องส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เกิดนิสัยรักการอ่าน มีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 และความรู้จากการอ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นสื่อที่สามารถศึกษาด้วยตนเองได้ มีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.66- 1.00

(6) *สรุปในภาพรวมความเห็นเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ของดีล้ำค่าภูมิปัญญาร่องเคาะ* ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับโดยรวมมีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ด้านรูปเล่มและการพิมพ์ ด้านภาพประกอบ ด้านเนื้อหา ด้านภาษา และด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ มีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.66- 1.00

3) การตรวจสอบคุณภาพหนังสือโดยนักเรียน

ดำเนินการโดย นำหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ของดีล้ำค่าภูมิปัญญาร่องเคาะ ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนร่องเคาะวิทยา อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง จำนวน 10 คน เพื่อประเมินคุณภาพหนังสือ จากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสือ แล้วนำผลมาวิเคราะห์ข้อมูลและสรุป โดยใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย(Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

โดยมีประเด็นการประเมินครอบคลุม 5 ด้าน ดังนี้

(1) ด้านรูปเล่มและการพิมพ์	จำนวน 6 ข้อ
(2) ด้านภาพประกอบ	จำนวน 6 ข้อ
(3) ด้านเนื้อหา	จำนวน 6 ข้อ
(4) ด้านภาษา	จำนวน 5 ข้อ
(5) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	จำนวน 6 ข้อ

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
4	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
3	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
2	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

3.1 ค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้สูตรในการคำนวณ ดังนี้

$$\bar{x} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ \bar{x} แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนนักเรียนทั้งหมด

เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยที่ใช้มาตรฐานประมาณค่า ของ

บุญส่ง นิลแก้ว(2541:34)

4.50 – 5.00	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
2.50 – 3.49	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1.00 – 1.49	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

3.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้สูตรคำนวณ ดังนี้

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum (x - \bar{x})^2}{(N - 1)}}$$

เมื่อ	S.D.	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	\bar{X}	แทน	ค่าคะแนน
	x	แทน	ค่าเฉลี่ย
	N	แทน	จำนวนคะแนนในแต่ละกลุ่ม
	Σ	แทน	ผลรวม

3.3 การประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ของดีล้ำค่าภูมิปัญญา ร่องเคาะ โดยนักเรียน จำนวน 10 คน จากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสือ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลโดยใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยครอบคลุม 5 ด้าน คือ ด้านรูปเล่มและการพิมพ์ ด้านภาพประกอบ ด้านเนื้อหา ด้านภาษา และด้านประโยชน์ที่ได้รับ โดยสรุปผลการประเมินดังนี้

1) **ด้านรูปเล่มและการพิมพ์** พบว่านักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับหนังสือด้านรูปเล่มและการพิมพ์ ในภาพรวม มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.55 โดยพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ขนาดของเล่มเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ขนาดของอักษรเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.70 รองลงมา ได้แก่ ชื่อเรื่องน่าสนใจ มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.60 และรองลงมา ได้แก่ ภาพประกอบ ปกสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.50

2) **ด้านภาพประกอบ** พบว่านักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับหนังสือด้านภาพประกอบ ในภาพรวม มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.68 โดยพิจารณาในรายละเอียดพบว่า จำนวนภาพประกอบเหมาะสมกับเนื้อหา มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.90 รองลงมา ได้แก่ ภาพประกอบส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.80 และรองลงมา ได้แก่ ภาพประกอบช่วยให้เข้าใจเนื้อหาดีขึ้น มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.70

3) **ด้านเนื้อหา** พบว่านักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับหนังสือด้านเนื้อหา ในภาพรวม มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.67 โดยพิจารณาในรายละเอียดพบว่า เนื้อหาสามารถเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น เนื้อหามีความถูกต้องตรงกับความเป็นจริง มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.80 เนื้อหาเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ความยาวของเนื้อหามีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.70 และรองลงมาได้แก่ เนื้อหาที่มีความสนุกสนาน เพลิดเพลิน เนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กับชื่อเรื่องมีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.50

4) **ด้านภาษา** พบว่านักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับหนังสือด้านภาษา ในภาพรวม มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.76 โดยพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ภาษาที่ใช้

ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ไทย มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.90 รองลงมา การอธิบาย ศัพท์ทำให้เข้าใจเรื่องดีขึ้น ได้แก่ มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.80 และรองลงมา ได้แก่ ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสมกับวัย ภาษาที่ใช้มีความชัดเจนเข้าใจง่าย ประเภทคำประพันธ์เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.70

5) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ พบว่านักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับหนังสือ ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ ในภาพรวม มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.88 โดยพิจารณาในรายละเอียดพบว่า เกิดความรู้สึกตระหนักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน เกิดนิสัยรักการอ่าน มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 5.00 รองลงมา ได้แก่ มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่น มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.90 และรองลงมา ได้แก่ เป็นสื่อที่สามารถศึกษาด้วยตนเองได้ ความรู้จากการอ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ข้อคิดของเรื่อง ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.80

6) สรุปในภาพรวมของหนังสือแต่ละด้าน พบว่านักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ของดีล้ำค่าภูมิปัญญาร่องเคาะ ในภาพรวม มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.70 โดยพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ด้านประโยชน์ที่ได้รับ มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.88 รองลงมา ได้แก่ ด้านภาษา มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.76 และรองลงมา ได้แก่ ด้านภาพประกอบ มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.68

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 โรงเรียนมีหนังสืออ่านเพิ่มเติมแนวสารคดี เรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่าน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเพิ่มขึ้น

7.2 นักเรียนมีความรู้ เรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่น เกิดความรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง

7.3 ครูมีสื่อการสอนเพิ่มเพื่อใช้เสริมทักษะด้านการอ่านให้กับนักเรียน

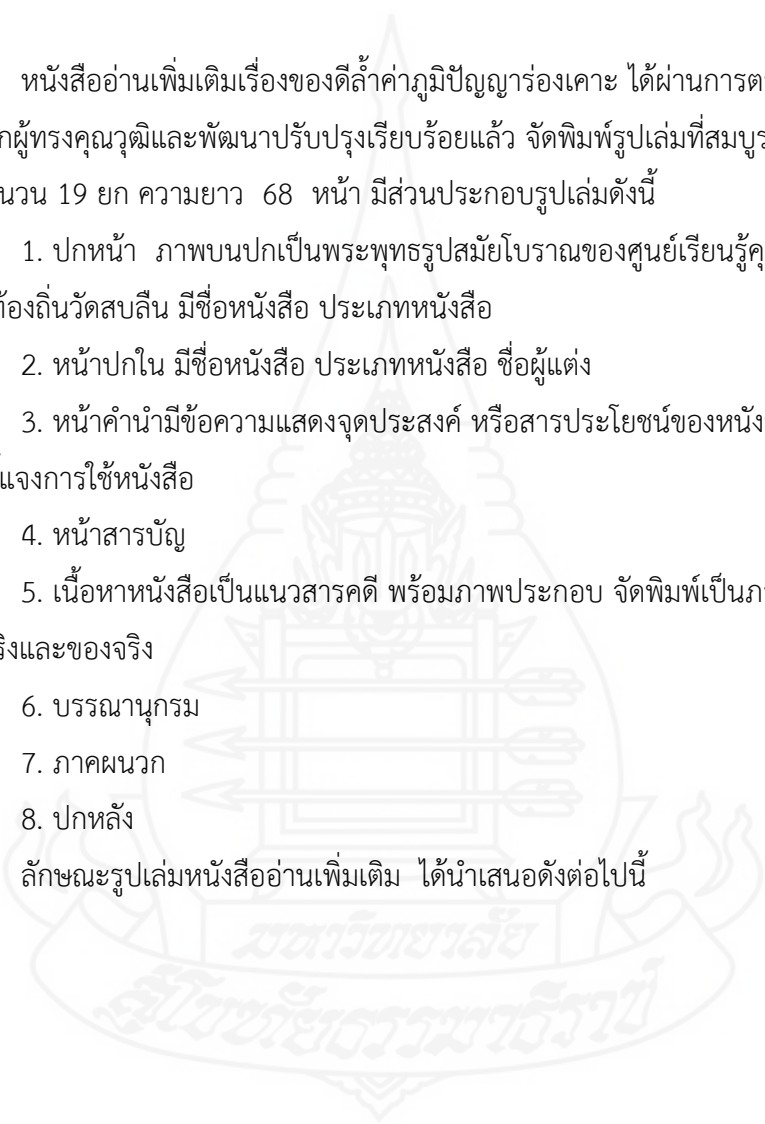
7.4 เป็นแนวทางในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมในกลุ่มสาระอื่นๆ

บทที่ 2

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องของดีล้ำค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องของดีล้ำค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพหนังสือจากผู้ทรงคุณวุฒิและพัฒนาปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว จัดพิมพ์รูปเล่มที่สมบูรณ์ขนาดรูปเล่ม 8 หน้ายก จำนวน 19 ยก ความยาว 68 หน้า มีส่วนประกอบรูปเล่มดังนี้

1. ปกหน้า ภาพบนปกเป็นพระพุทธรูปสมัยโบราณของศูนย์เรียนรู้คุณธรรม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นวัดสบสัน มีชื่อหนังสือ ประเภทหนังสือ
 2. หน้าปกใน มีชื่อหนังสือ ประเภทหนังสือ ชื่อผู้แต่ง
 3. หน้าคำนำมีข้อความแสดงจุดประสงค์ หรือสารประโยชน์ของหนังสือ ประวัติความเป็นมา คำชี้แจงการใช้หนังสือ
 4. หน้าสารบัญ
 5. เนื้อหาหนังสือเป็นแนวสารคดี พร้อมภาพประกอบ จัดพิมพ์เป็นภาพสี เป็นภาพที่ถ่ายที่สถานที่จริงและของจริง
 6. บรรณานุกรม
 7. ภาคผนวก
 8. ปกหลัง
- ลักษณะรูปเล่มหนังสืออ่านเพิ่มเติม ได้นำเสนอดังต่อไปนี้

ของดีล้ำค่า ภูมิปัญญา ร่องเคาะ

หนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ของดีล้ำค่าภูมิปัญญาร่องเคาะ
หนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ผู้เขียน

นางรัชนิกร สมศักดิ์

ปีที่เขียน

พ.ศ. 2557

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ชนรัชต์ ศิริสวัสดิ์

คณะผู้ตรวจ

นางสาวบุรณี ภัคศิณรงค์

นางอรุณี ปินตาปลุก

นางสุพรรณษา ตีบปาละวงศ์

คำนำ

หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “ของดีล้ำค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น” เล่มนี้ ผู้เขียนมีความประสงค์ เพื่อใช้เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมุ่งให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับท้องถิ่นด้วยการอ่าน สามารถมีความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในสิ่งสำคัญและ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดจากบรรพบุรุษแต่โบราณ ช่วยกันอนุรักษ์และสืบสานสิ่งเหล่านี้ ให้คงอยู่ต่อไป

ผู้เขียนมีความมุ่งหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผู้เรียน ครูและผู้สนใจจะได้รับประโยชน์จากหนังสือ เล่มนี้ และขอขอบคุณรองศาสตราจารย์จรูญ ศิริสวัสดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษา และคณะผู้ทรงคุณวุฒิ คือ นางสาวบุรณี ภักดีณรงค์ นางสุพรรณษา ดีปาละวงศ์ และ นางอรุณี ปินตาปลุก ตลอดจนภูมิ ปัญญาท้องถิ่นและผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ ช่วยเหลือตรวจสอบข้อมูลความถูกต้อง ให้คำแนะนำและแก้ไขในการทำหนังสือเล่มนี้จนสำเร็จ

นางรัชนิกร สมศักดิ์

สิงหาคม 2557

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	
บทที่ 1 ท้องถิ่นร่องเคาะ	1
1. ประวัติความเป็นมาของตำบลร่องเคาะ	1
2. สภาพทั่วไปของตำบลร่องเคาะ	2
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลร่องเคาะ	6
กิจกรรมประจำบทที่ 1	9
บทที่ 2 ภูมิปัญญาเกี่ยวกับความเชื่อและศาสนา	10
1. พิธีส่งเคราะห์บ้าน	10
2. พิธีการตานขันข้าว	12
3. พิธีกรรมเลี้ยงห่อเจ้าพ่อ	14
4. พิธีการฮ้องขวัญหรือเฮียกขวัญ	16
5. พิธีการเลี้ยงผีปู่ ย่า	18
กิจกรรมประจำบทที่ 2	22
บทที่ 3 ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม	23
1. ประเพณีสงกรานต์นํ้ารอยพระพุทธรูปวัดสบสัน	23
2. ประเพณีปู่จา ข้าว 9 ปูน	26
3. ประเพณีตานตุ้ง	28
4. ประเพณีการตานหลัวหิงพระเจ้า	32
5. ประเพณีการระวะ	34
กิจกรรมประจำบทที่ 3	38
บทที่ 4 ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับอาหารและผักพื้นบ้าน	39
1. การทำน้ำผัก	39
2. การทำน้ำปู	41
3. การทำหน่อไม้ลอยฟ้า	43
4. การทำหน่อไม้ขুব	44
กิจกรรมประจำบทที่ 4	47

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม	48
1. ภาพวาดบนฝาผนังอุโบสถวัดทุ่งแฝง	48
2. วัดอุโบสถ ๓ ศูนย์เรียนรู้คุณธรรม วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นวัดสบสัน	50
3. รอยแกะสลักบนหิน	56
กิจกรรมประจำบทที่ 5	58
บทที่ 6 ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน	59
1. คำว	59
2. จ้อย	61
3. ซอ	63
กิจกรรมประจำบทที่ 6	66

บทที่ 1

ท้องถิ่นร่องเคาะ

ลำปาง เป็นจังหวัดเก่าแก่และมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มาแล้วไม่น้อยกว่า 1,300 ปี อยู่ภาคเหนือตอนบน หรือที่เรียกว่า เป็นถิ่นล้านนา มีทั้งหมด 13 อำเภอ อำเภอวังเหนือเป็นอำเภอที่อยู่เหนือสุด มีทั้งหมด 8 ตำบล หนึ่งในนั้นคือ ตำบลร่องเคาะ ซึ่งอยู่ทางใต้สุดและที่ใหญ่ที่สุดในอำเภอวังเหนือ ตำบลนี้มีประวัติความเป็นมา สภาพทั่วไป สถานที่สำคัญ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่น่าสนใจ ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของตำบลร่องเคาะ

หมู่บ้านร่องเคาะซึ่งเป็นหมู่บ้านแรกของตำบลร่องเคาะ

ต้นกำเนิดตำบลร่องเคาะเริ่มจากการก่อตั้งของหมู่บ้านร่องเคาะ ซึ่งเป็นหมู่บ้านแรก และมีตำนานเล่าว่า เมื่อปี พ.ศ. 2355 มีบุคคลหนึ่ง ชื่อว่า “ท้าวเมืองบุญ” เป็นชาวอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ได้มาตั้งรกรากพร้อมครอบครัวอยู่ทางทิศตะวันออกของแม่น้ำวัง ซึ่งเป็นพื้นที่ราบระหว่างหุบเขาที่กว้างขวาง ต่อมาไม่นานได้มีผู้เฒ่านามว่า “เผาะ” ซึ่งไม่มีหลักฐานปรากฏว่ามาจากที่ใด ได้อพยพชาวบ้านจำนวนหนึ่งโดยใช้ม้าเป็นพาหนะ มาตั้งบ้านเรือนสมทบอีก จนกลายเป็นหมู่บ้านขึ้นมาเมื่ออยู่ประมาณ 20 หลังคาเรือน บริเวณใกล้หมู่บ้านจะมีหนองน้ำขนาดใหญ่ ชาวบ้านเรียกกันว่า “หลง” (ปัจจุบันยังคงมีอยู่)ด้านรอบข้างของหนองน้ำจะเป็นร่องน้ำลึกขนาดใหญ่

คำว่า “ร่อง” ภาษาถิ่นเหนือเรียกกันว่า “ฮ่อง” ร่องน้ำนี้มีระยะทางยาว มีน้ำขังอยู่รอบๆ และบริเวณนี้จะมีต้นไม้ใหญ่ชนิดหนึ่งขึ้นอยู่หนาแน่นชาวบ้านเรียกว่า “ต้นเคาะ” (ผลของต้นเคาะจะมีรสเปรี้ยวจัด) ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านฮ่องเคาะ” ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อว่า “บ้านร่องเคาะ” แต่คนในท้องถิ่นที่เป็นคนพื้นเมืองเป็นส่วนมากก็ยังคงเรียกว่า “บ้านฮ่องเคาะ” เหมือนเดิม

เมื่อมีประชากรมากขึ้น ก็มีการแยกย้ายกันไปตั้งบ้านเรือนในบริเวณใกล้เคียง จึงเกิดเป็นหมู่บ้านจำนวน 17 หมู่บ้าน และเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2458 ได้รับการแต่งตั้งเป็นตำบลร่องเคาะ ซึ่งปัจจุบันตำบลร่องเคาะ

2. สภาพทั่วไปของตำบลร่องเคาะ

ตำบลร่องเคาะนั้นอยู่ห่างจากอำเภอวังเหนือลงมาทางทิศใต้ประมาณ 11 กิโลเมตร มีสภาพทั่วไปดังนี้

2.1 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบระหว่างหุบเขา

สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลร่องเคาะ เป็นที่ราบระหว่างหุบเขา มีภูเขาล้อมรอบ มีแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่าน คือ แม่น้ำวัง และในแต่ละหมู่บ้านจะมีลำห้วย ไหลผ่าน ในฤดูฝนจะมีน้ำปริมาณมาก ส่วนฤดูแล้งน้ำจะแห้ง พื้นที่ราบจะมีความอุดมสมบูรณ์ พื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบด้วย

1. พื้นที่ทำการเกษตร 15,839 ไร่ แยกเป็น พืชสวน 2,762 ไร่ พืชไร่ 6,623 ไร่
ข้าวนาปี 6,454 ไร่

2. พื้นที่อยู่อาศัย 3,320 ไร่

3. พื้นที่ป่าไม้ ภูเขา แหล่งน้ำและอื่นๆ 134,664 ไร่

2.2 ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศของตำบลร่องเคาะ อากาศร้อนจัดในฤดูร้อน คือ มีอุณหภูมิสูงสุด 39 องศาเซลเซียส และหนาวจัดในฤดูหนาว มีอุณหภูมิต่ำสุด 9 องศาเซลเซียส

อุณหภูมิเฉลี่ยต่อเดือน เดือนมีนาคม-มิถุนายน 28 องศาเซลเซียส

อุณหภูมิเฉลี่ยต่อเดือน เดือนกรกฎาคม-ตุลาคม 26 องศาเซลเซียส

อุณหภูมิเฉลี่ยต่อเดือน เดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ 15 องศาเซลเซียส

2.3 อาณาเขต

ตำบลร่องเคาะ อยู่ห่างจากอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง ประมาณ 90 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 153,823 ไร่ หรือ 246.17 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับตำบลวังใต้และตำบลวังทรายคำ อำเภอวังเหนือ

ทิศใต้ ติดกับอำเภอแจ้ห่ม

ทิศตะวันออก ติดกับตำบลวังทอง อำเภอวังเหนือ

ทิศตะวันตก ติดกับอำเภอเมืองปาน

แผนที่ตำบลร่องเคาะ

2.4 จำนวนประชากร

ในปี พ.ศ. 2556 ตำบลร่องเคาะมีจำนวนประชากรทั้งหมด 10,446 คน แยกเป็นชาย 5,325 คน หญิง 5,121 คน ส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ นับถือศาสนาคริสต์ บ้างเล็กน้อย และบางส่วนที่เป็นชาวเขาในหมู่บ้านวังใหม่ นับถือผี ตามความเชื่อของชนเผ่า มีจำนวนครัวเรือน 2,750 ครัวเรือน ประกอบด้วย

หมู่ที่ 1 บ้านผาซ่อ หมู่ที่ 2 บ้านห้วยก้อด หมู่ที่ 3 บ้านป่าคา หมู่ที่ 4 บ้านทุ่งฝุง
หมู่ที่ 5 บ้านแม่ลิ้น หมู่ที่ 6 บ้านแม่สงเหนือ หมู่ที่ 7 บ้านสบลิ้น หมู่ที่ 8 บ้านดอนแก้ว
หมู่ที่ 9 บ้านร่องเคาะ หมู่ที่ 10 บ้านแม่สงใต้ หมู่ที่ 11 บ้านแสนตอ หมู่ที่ 12 บ้าน
วังใหม่

หมู่ที่ 13 บ้านทุ่งตุ่น หมู่ที่ 14 บ้านห้วยน้ำ หมู่ที่ 15 บ้านจำตอง หมู่ที่ 16
บ้านต้นผึ้ง

และหมู่ที่ 17 บ้านวังนิมิต

2.5 ทรัพยากรธรรมชาติ

เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศของตำบลร่องเคาะ เป็นพื้นที่ที่มีภูเขาสลับกับพื้นที่ราบ ฉะนั้นทรัพยากรธรรมชาติในตำบลร่องเคาะที่สำคัญ ๆ ได้แก่

1. บริเวณที่ราบระหว่างภูเขา ส่วนมากจะเป็นบริเวณที่มีความอุดมสมบูรณ์ จึงเป็นพื้นที่ที่ใช้ปลูกที่อยู่อาศัย ใช้ประกอบอาชีพโดยเฉพาะอาชีพเกษตรกรรม คือ เป็นทั้งที่นา ไร่ สวน และบริเวณในการเลี้ยงสัตว์

2. บริเวณที่ราบริมฝั่งแม่น้ำ ส่วนมากใช้เป็นที่ทำนา และไร่ เพราะใกล้แหล่งน้ำ เหมาะแก่การใช้ปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ในฤดูแล้ง

3. แม่น้ำ แม่น้ำสายสำคัญที่ไหลผ่านกลางตำบลร่องเคาะ คือ แม่น้ำวังถือเป็นแม่น้ำสายใหญ่ที่ผ่านหลาย ๆ หมู่บ้าน ใช้ในการเพาะปลูกพืชและเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งอาหารแหล่งหนึ่งของประชากรในตำบลร่องเคาะ นอกจากนี้ก็มีแม่น้ำสายเล็ก ๆ ที่มีน้ำเฉพาะช่วงฤดูฝนและฤดูหนาวเท่านั้น คือ แม่น้ำสบแสด และแม่น้ำแม่ไป

4. ลำห้วย ลำห้วยจะมีเกือบทุกหมู่บ้าน มีหลาย ๆ หมู่บ้านที่ตั้งชื่อหมู่บ้านตามลำห้วย เช่น ลำห้วยแม่สง ลำห้วยสบลิ้น ลำห้วยแม่ลิ้น และลำห้วยก้อด ซึ่งใช้ในการเพาะปลูกขนาดเล็ก ๆ และใช้เป็นที่ตั้งน้ำของสัตว์เลี้ยง เช่น วัว ควาย เพราะบริเวณชายฝั่งริมห้วยมีความชุ่มชื้นทำให้มีหญ้าสำหรับเลี้ยงสัตว์

5. อ่างเก็บน้ำ มีอยู่ 2 แห่ง คือ อ่างเก็บน้ำห้วยก้อด และอ่างเก็บน้ำบ้านผาซ่อ เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ที่ใช้ประโยชน์ได้หลาย ๆ หมู่บ้าน โดยเฉพาะฤดูทำนา ที่ขาดแคลนน้ำ

6. หนองน้ำ เป็นหนองน้ำที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ส่วนใหญ่เป็นหนองน้ำของแต่ ละหมู่บ้าน มีน้ำให้ใช้สอยตลอดทั้งปี ชาวบ้านร่วมกันปล่อยปลาทิ้งไว้ พอถึงฤดูแล้งน้ำลดลง ก็จะ ร่วมกันจับปลาขึ้นมาเป็นอาหาร เช่น หนองโบล ของบ้านร่องเคาะ หนองวังไต้ ของบ้านทุ่งแฝง เป็นต้น

7. ป่าสาธารณะ ทุกหมู่บ้านจะมีพื้นที่ป่าสาธารณะ ส่วนมากจะมีต้นไม้ใหญ่ ถือว่า เป็นสมบัติทางธรรมชาติที่ทุกคนในหมู่บ้านต้องช่วยกันรักษา

อ่างเก็บน้ำบ้านผาซ้อ

อ่างเก็บน้ำห้วยก้อด

2.6 อาชีพของประชากร

ประชากรตำบลร่องเคาะ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่การทำนา พืช ที่ปลูกได้แก่ ข้าว ซึ่งเพาะปลูกได้ในช่วงฤดูฝนเท่านั้น การทำไร่ พืชที่ปลูก ได้แก่ ข้าวโพด ผักกาด กระเทียมและยาสูบ ส่วนการทำสวน ปัจจุบัน การทำสวนยางพารา เป็นที่นิยมกันมาก นอกนั้นก็เป็นการปลูกไม้ผล เช่น มะม่วง มะขาม ลำไย กล้วย และไม้ผลทั่วไปบ้างเล็กน้อย เพื่อเก็บไว้รับประทาน ในครอบครัว และจำหน่ายเป็นรายได้เสริมบ้าง

นอกจากนี้อาชีพอื่นๆ ของประชากรในตำบลร่องเคาะ ได้แก่ รับราชการ อาชีพ อดสาหกรรมขนาดย่อม เช่น กลุ่มเย็บผ้า กลุ่มผักกาดดอง และอาชีพบริการต่าง ๆ เช่น ร้านเสริมสวย ร้านซ่อมรถ และร้านจำหน่ายของชำ เป็นต้น

2.7 คำขวัญตำบลร่องเคาะ

คำขวัญของตำบลร่องเคาะ ได้แสดงถึง สถานที่สำคัญและสิ่งที่น่าสนใจในตำบลร่อง เคาะที่ว่า “พระธาตุจอมแจ้งเป็นศรี ประเพณีรอยพระบาท ภาพวาดในวิหาร ถ้ำธารน้ำไหล พ่อเมือง ใจหุนค้ำ งามล้ำผ้าปักมือ นามนี้คือตำบลร่องเคาะ” ตำบลร่องเคาะอยู่ใต้สุดของอำเภอวังเหนือ เป็น ตำบลขนาดใหญ่มี 17 หมู่บ้าน มีสภาพภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ประชากร ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีจึงมีความเป็นอยู่ที่สงบสุข

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลร่องเคาะ

ตำบลร่องเคาะมีภูมิปัญญาท้องถิ่นหลาย ด้าน ซึ่งมีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิต สามารถนำความรู้หรือภูมิปัญญามาประกอบอาชีพ ทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริมสร้างรายได้ให้กับตนเอง และครอบครัว ช่วยให้ชาวตำบลร่องเคาะได้อยู่อย่างสงบสุข อีกทั้งยังสร้างชื่อเสียงให้กับท้องถิ่นอย่างแพร่หลาย ดังต่อไปนี้

3.1 ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับความเชื่อและศาสนา

ภูมิปัญญาประเภทนี้จะมีลักษณะที่เป็นความเชื่อเกี่ยวกับกิจกรรม และวิธีที่ปฏิบัติที่สืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษ ซึ่งเมื่อนำมาปฏิบัติแล้วทำให้เกิดผลในทางที่ดี จึงมีการปฏิบัติกันเรื่อยมา โดยมีพื้นฐานความเชื่อในศาสนาเป็นหลักอยู่แล้ว สำหรับภูมิปัญญาท้องถิ่นร่องเคาะด้านนี้ ปัจจุบันมีส่วนสร้างสรรค์ท้องถิ่น โดยการผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมจนกลายเป็นลักษณะเฉพาะได้แก่ การฮ้อง(สู)ขวัญ การदानขันธ์ข้าว การเลี้ยงห่อเจ้าพ่อ การเลี้ยงผีปู่ย่า การส่งเคราะห์บ้าน

3.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม

ประเพณีและพิธีกรรมถือว่าเป็นสิ่งที่ตั้งงามที่คนในท้องถิ่นสร้างขึ้นมากับปฏิบัติมาจากรุ่นสู่รุ่น เชื่อว่าเป็นการรักษาและสืบทอดขนบธรรมเนียมที่ตั้งงาม เพื่อเพิ่มขวัญและกำลังใจ ภูมิปัญญาประเภทนี้จึงมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ประเพณีและพิธีกรรมที่สำคัญในตำบลร่องเคาะ ได้แก่ ประเพณีตานตุงประเพณีสงกรานต์ รอยพระพุทธบาทวัดสบสั่น ประเพณีตานหลวง หิงพระเจ้า ประเพณีตานข้าวปุ้น และประเพณีการระเว(การระเว)

3.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับอาหาร และผักพื้นบ้าน

เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศของตำบลร่องเคาะ มีป่าไม้จำนวนมากและประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดังนั้นจึงอุดมไปด้วยอาหารที่ได้จากป่าและผลผลิตจากการเกษตร โดยเฉพาะหน่อไม้และผักที่ปลูก เพื่อให้สามารถมีไว้รับประทานนอกฤดูกาลและตลอดปีได้ จึงได้นำเทคนิคการถนอมอาหารและการปรุงอาหารมาใช้ ซึ่งถือว่าเป็นภูมิปัญญาอีกประเภทหนึ่ง และอาหารพวกนั้นได้แก่ การทำน้ำผัก การทำน้ำปู การทำหน่อไม้ลอยฟ้า และการทำหน่อไม้ขบ

3.4 ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม

ตำบลร่องเคาะมีศิลปวัฒนธรรมที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และเป็นสมบัติล้ำค่าที่ทุกคนต้องร่วมกันรักษาไว้เป็นอย่างดี ซึ่งพบหลักฐานจากร่องรอยของศิลปวัฒนธรรมทั้งที่เป็นสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเทคนิค ความรู้ ความคิด ความเชื่อของบรรพบุรุษเป็นอย่างดีหลายอย่างเช่น จิตรกรรมฝาผนังวัดทุ่ง

ฝูง วัตถุประสงค์ ฌ ศูนย์เรียนรู้คุณธรรม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นวัดสบสัน รอยแกะสลักบนหิน
อนุสาวรีย์เจ้าพ่อหอคำ

3.5 ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน

เพลงพื้นบ้านตำบลร่องเคาะก็มีลักษณะเหมือนเพลงพื้นบ้านของถิ่นล้านนา แต่มีเนื้อ
ร้อง และทำนองแตกต่างกันไปแต่ไม่เหมือนกับการร้องเพลงทั่วไป เนื้อหาจะเน้นไปในการสอน
ลูกหลานเป็นส่วนมาก ถือเป็นมรดกด้านภาษาที่มีคุณค่าของท้องถิ่นที่ต้องสืบทอดและอนุรักษ์ไว้ซึ่ง
ได้แก่ คำว่า จ้อยและซอ ตำบลร่องเคาะเป็นตำบลที่มีประวัติความเป็นมา สถานสำคัญทางศาสนา
สถานปฏิบัติการ สถานที่ทางธรรมชาติ ตลอดจนประชากรที่มีความรู้ ความสามารถที่เรียกว่า “ภูมิ
ปัญญาท้องถิ่น” จำนวนหลายด้านที่มีคุณค่าและเป็นที่น่าสนใจ ให้เรียนรู้และอนุรักษ์ไว้เป็นแนวใน
การดำเนินชีวิต ดังที่จะได้นำเสนอรายละเอียดในบทต่อไป

คำศัพท์

การตานขันข้าว น้ำปู	หมายถึง	การทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้วายชนม์ไปแล้ว
	หมายถึง	อาหารที่ได้จากการนำปูไปตำพร้อมสมุนไพรคั้นเอาแต่น้ำไปเคี่ยวจนงวด
ประเพณีการระ	หมายถึง	ประเพณีการคารวะพระพุทธรูป
ประเพณีตานก๋วยสลาก	หมายถึง	ประเพณีการทำบุญสลากภัตในล้านนาไทย
ประเพณีตานข้าวปุ้น	หมายถึง	ประเพณีทานข้าวโดยจัดข้าวเป็น 9 กอง
ประเพณีตานตุง	หมายถึง	ประเพณีการทานธงแขวนของชาวภาคเหนือตอนบน
ประเพณีตานหลัวหิงพระเจ้า	หมายถึง	ประเพณีการทานพินสำหรับฝังไฟให้พระเจ้า
หน่อไม้ซอบ	หมายถึง	หน่อไม้ที่ซอຍแล้วนำมาดองไว้รับประทานได้เป็นปี

กิจกรรมประจำบทที่ 1

คำชี้แจง เมื่อศึกษาเรื่อง “ท้องถื่นร่องเคาะ” เสร็จแล้วให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

ตอนที่ 1

1. นักเรียนชอบซื้อตำบร่องเคาะหรือไม่ เพราะเหตุใด
2. ลักษณะภูมิประเทศของตำบร่องเคาะ ส่งผลต่อความเป็นอยู่ของประชากรอย่างไรบ้าง
3. ในการดำเนินชีวิตของชาวร่องเคาะจำเป็นต้องอาศัยภูมิปัญญาท้องถื่นหรือไม่ เพราะเหตุใด
4. นักเรียนคิดว่า คำขวัญตำบร่องเคาะ เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพของตำบร่องเคาะหรือไม่ เพราะเหตุใด
5. ภูมิปัญญาท้องถื่นร่องเคาะในด้านต่างๆ สะท้อนให้เห็นสภาพตำบร่องเคาะใน อดีตอย่างไรบ้าง

ตอนที่ 2

1. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4 คน ไปสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเป็นมาของตำบร่องเคาะ แล้วนำมาเรียบเรียงจัดทำเป็นหนังสือเล่มเล็ก
2. ให้นักเรียนเขียนย่อความเป็นมาและสภาพทั่วไปของตำบร่องเคาะ

บทที่ 2

ภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและศาสนา

ความเชื่อเกิดจากความรู้สึก ความเข้าใจของบุคคลต่อสิ่งต่างๆ ซึ่งอาจจะเชื่อถูกต้องตามหลักเหตุผลหรือผิดจากหลักเหตุผลก็ได้ ความเชื่อของคนไทยสมัยโบราณมีมากมายหลายอย่าง ความเชื่อนี้เองที่เป็นต้นเหตุของการเกิดประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ของสังคมไทยในปัจจุบัน และในตำบลร่องเคาะก็มีพิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่อที่ต่อเนื่องมาจากบรรพบุรุษจำนวนหลายพิธีกรรมดังนี้

1. พิธีส่งเคราะห์บ้าน

อุปกรณ์ที่นำมาทำพิธีส่งเคราะห์บ้าน

ชาวบ้านในตำบลร่องเคาะมีความเชื่อว่า พอปีเก่าล่วงผ่านไปและปีใหม่เมือง (ประเพณีสงกรานต์) มาถึง ก็ควรจะมีการส่งเคราะห์ที่อาจจะมียู่ตัวบุคคล ในบ้านหรือในหมู่บ้านให้ตกไปกับปีเก่าแล้วต้อนรับปีใหม่ด้วยการไม่มีเคราะห์ มีแต่ความสุขและโชคดี โดยในวันที่ 16 เมษายน ที่เรียกกันว่า “วันปากปี” (วันสุดท้ายของประเพณีสงกรานต์) จะมีพิธีส่งเคราะห์บ้านกันขึ้น โดยตอนเช้าทุกบ้านจะเตรียมด้ายสายสิญจน์ ความยาวเท่ากับประตูรั้วเข้าบ้านของตนเองแล้วมัดด้วยฝักของส้มป่อย กรวดทรายที่อยู่กลางแม่น้ำ น้ำส้มป่อย และใบหนาด จากนั้นเมื่อรับประทานอาหารเช้าเสร็จ ทุกคนก็

จะนำของที่เตรียมไว้พร้อมด้วยข้าวตอกดอกไม้ ธูป เทียน ตุงกระดาษ ดินน้ำมันเพื่อปั้นเป็นรูปต่างๆ เศษผ้าไหม อาหารคาวหวาน เช่น ปลาแห้ง ขนม ข้าวต้ม และพืชผัก ใบไม้ใบหญ้า และผลไม้ เช่น ใบหนาม กล้วย อ้อย มะพร้าว ส้มโอ ซึ่งของเหล่านี้ใครมีสิ่งไหนก็นำสิ่งนั้นไปรวมกันยังลานหมู่บ้าน พวกเขาจะสานตะแคง ทำสะตวง พวกเขาหญิงก็ช่วยกันทอขนม ปั่นตัวแป้ง (ตัวฟุ้ง) ซึ่งเป็นรูปสัตว์ 12 ราศี ตัดตุ้ง และเตรียมของที่นำไปใส่ในสะตวง (กระทง) และตะแคง (แผงไม้ที่สานด้วยไม้ไผ่)

ตะแคงและสะตวงใส่ของทำพิธี

เมื่อเตรียมของเสร็จแล้วก็นิมนต์พระสงฆ์มาทำพิธีสวดสืบชะตาหลังเสร็จพิธีชาวบ้านจะนำน้ำมันส้มป่อยมาพรมที่ศีรษะของตนเองพร้อมกับสะบัดลงไปตะแคง ถือเป็นการส่งเคราะห์ของตนเองลงไปในตะแคงดังกล่าว จากนั้นทุกคนก็จะเอาทรายและน้ำส้มป่อยที่ผ่านพิธีกรรมแล้วกลับไปบ้านของตนเอง นำทรายหว่านทั่วบริเวณบ้าน แล้วเอาน้ำส้มป่อยประพรมทั่วบ้านเรือนเพื่อขับไล่สิ่งชั่วร้าย ส่วนด้ายสายสิญจน์พร้อมกระสวยดอกไม้ก็นำมาผูกขวางไว้ที่หน้าบ้านของตนเอง เพื่อกันสิ่งชั่วร้ายเข้ามาในบริเวณบ้าน

พระสงฆ์สวดทำพิธีสืบชะตา

พิธีสงเคราะห์บ้านนี้มีมาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตาทวดของชาวร่องเคาะ ถือว่าเป็นพิธีที่จะช่วยให้คนในหมู่บ้านอยู่อย่างมีความสุข ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ จะทำให้ไม่มีสิ่งอาเพศร้ายเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ซึ่งในตำบลร่องเคาะทุกหมู่บ้านจะถือปฏิบัติต่อกันมาทุกๆ ปี

2. พิธีการตานขันข้าว

การตานขันข้าว

พิธีการตานขันข้าว เป็นความเชื่อของชาวตำบลร่องเคาะ ที่สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน ซึ่งการตานขันข้าว คือ การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ พ่อ แม่ และญาติ ที่เสียชีวิตไปแล้ว หรืออาจจะเป็นการทำบุญให้ตนเองเพื่อเป็นการสะสมบุญในชาติหน้า การตานขันข้าวเป็นการถวายภัตตาหาร หรือถวายสิ่งของเครื่องใช้อื่น ๆ ร่วมด้วยก็ได้ ส่วนใหญ่นิยมทำกันในวันพระ วันคล้ายวันเกิดหรือวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันสงกรานต์ ซึ่งในวันดังกล่าวชาวบ้านจะนำภัตตาหาร ไปถวายพระที่วัดเพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้พ่อแม่ ญาติพี่น้อง ที่ล่วงลับไปแล้ว หรือเจ้ากรรมนายเวร และเชื่อว่าการตานขันข้าวไปให้ผู้ตายนั้น จะช่วยให้วิญญาณของผู้ตายมีอาหารกิน และมีสิ่งของเครื่องใช้ไม่อดอยาก หรือเป็นการทำบุญลวงหน้าให้กับตนเองในชาติหน้า เพื่อให้มีกิน มีใช้ มีความเป็นอยู่สุขสบายในชาติหน้าด้วย

ชาวบ้านประเคนขันข้าวแด่พระสงฆ์

ก่อนวันทำบุญ มีการจัดเตรียมอาหาร หวาน คาว ที่ผู้ตายชอบเมื่อตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยจัดแบ่งอาหารออกเป็นส่วนๆ ตามจำนวนผู้ตายและจำนวนที่ต้องการทานไปภายภาคหน้าให้กับคนในครอบครัว นอกจากนี้ต้องเตรียมเอาใบตองมาเย็บทำสวย (กรวย) สำหรับใส่ดอกไม้ ธูป เทียน และเตรียมขวดน้ำหยาด (ขวดน้ำสำหรับกรวดน้ำ) แล้วเขียนชื่อของพ่อ แม่ ญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้วให้พระสงฆ์อ่าน เพื่อให้คนที่เรารุทิส่วนบุญกุศลได้รับส่วนบุญกุศลในครั้งนี้ ขันข้าว 1 สำหรับสำหรับคนที่เรารุทิส่วนไปให้ 1 คน การทานขันข้าวในปัจจุบันนี้มีความแตกต่างไปจากอดีต เพื่อความสะดวกชาวบ้านจะนำขันข้าว แต่ละสำหรับใส่ในถุงหิ้วเป็นถุงๆ ไป แล้วนำไปใส่ถาดไปถวายพระสงฆ์พร้อมกระดาด จดรายชื่อผู้ที่จะทำบุญ ในตอนเช้าก่อนพระฉันท์ภัตตาหาร พร้อมกันนั้นก็เทน้ำหยาดจากขวดใส่ลงในขันที่วางอยู่หน้าพระสงฆ์ เมื่อพระสงฆ์รับประเคนขันข้าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็จะอ่านรายชื่อผู้ตายตามที่ศรัทธาเขียนมาในแผ่นกระดาด ให้ศีลให้พรอุทิศส่วนกุศลแล้วเราก็จะกรวดน้ำเป็นอันเสร็จพิธี

การทานขันข้าว นอกจากจะเป็นการทำบุญ ที่แสดงถึงความกตัญญูตวกตเวที่ต่อบรรพบุรุษแล้ว การประกอบอาหารหรือการไปทำบุญร่วมกันที่วัด ถือเป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดความรัก ความสามัคคี สร้างความอบอุ่นในครอบครัว ประการสำคัญ การพาเด็ก ๆ ไปทานขันข้าวที่วัด นอกจากจะเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมการทำบุญแล้ว ยังเป็นการสืบทอดในเรื่องความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ เป็นวิธีที่ผู้ใหญ่ได้ปฏิบัติตนให้ลูกหลานได้เห็นเป็นตัวอย่าง ซึ่งเป็นวิธีสืบทอดหรือการสอนที่ดีที่สุดวิธีหนึ่ง โดยไม่จำเป็นต้องมีการพูดแต่อย่างใด

3. พิธีกรรมเลี้ยงห่อเจ้าพ่อ

ห่อเจ้าพ่อห่อคำ

ในตำบลร่องเคาะมีห่อเจ้าพ่อที่ชาวร่องเคาะให้ความเคารพนับถืออยู่จำนวน 2 องค์ คือ เจ้าพ่อห่อคำ ตั้งอยู่ที่บ้านสบสัน และเจ้าพ่อเมืองใจ ตั้งอยู่บ้านร่องเคาะ ทุกปีจะมีการจัดพิธีกรรมเลี้ยงเจ้าพ่อ โดยจะจัดขึ้นในวันแรม 13 ค่ำ เดือน 6 ส่วนพิธีกรรมเลี้ยงเจ้าพ่อเมืองใจมีขึ้นในวันขึ้น 13 ค่ำ เดือน 9 เพื่อเป็นการแสดงความเคารพนับถือ เพราะมีความเชื่อว่าเจ้าพ่อทั้งสองมีความศักดิ์สิทธิ์ สามารถดลบันดาลให้สมปรารถนาในสิ่งที่ขอ โดยเฉพาะผู้ที่จะสอบหรือสมัครเข้าทำงานต่างๆ ก็จะสามารถปรารถนาเป็นจำนวนมาก ทั้งยังเพื่อให้เจ้าพ่อทั้งสองช่วยคุ้มครองหมู่บ้าน คนและสัตว์เลี้ยงให้อยู่อย่างมีความสุขด้วย

การเตรียมเครื่องเซ่นไหว้เจ้าพ่อ

ในการเลี้ยงหรือการเช่าไหว้เจ้าพ่อเมืองใจนั้น ผู้ที่เป็นตัวแทนในการทำพิธีกรรมจะมีอยู่ 5 คน ที่เรียกกันว่า“ทายาท” คือผู้ที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษของตนเองเท่านั้น โดยไม่มีหลักฐานว่าบรรพบุรุษได้เป็นตัวแทนด้วยวิธีการใด ส่วนเจ้าพ่อหอคำนั้นจะใช้ร่างทรงเป็นตัวแทนในการเช่าไหว้ในการเช่าไหว้เจ้าพ่อทั้งสองนั้น ใช้หมูเป็นเครื่องเช่นสังเวย เมื่อใกล้วันพิธีกรรมจะมีการป่าวประกาศหรือบอกกล่าวให้ชาวบ้านรับทราบ และก่อนถึงวันจัดพิธีกรรม 1 วัน ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “วันดา” ก็จะมีการเตรียมข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็นใช้ในการเลี้ยงเจ้าพ่อบางส่วน ได้แก่ เครื่องประกอบขันตั้ง เครื่องสังเวย ข้าวสุกและเตรียมหมู 1 ตัว ที่จะนำไปสังเวย ของหวาน ขันหมาก ขันพลู ผลไม้ ขันข้าวตอกดอกไม้และเหล้าขาวให้พร้อม โดยของทุกอย่างจะต้องมีจำนวน 12 ชิ้น

ชาวบ้านช่วยกันนำหมูมาทำอาหาร

เมื่อถึงวันพิธีกรรม หลังอาหารเช้าตัวแทนพร้อมคณะชาวบ้านในแต่ละหมู่บ้านจะไปรวมกันที่บริเวณหอเจ้าพ่อ ร่วมกันทำความสะอาดบริเวณพื้นที่ จากนั้นชาวบ้านก็จะช่วยกันนำหมูมาประกอบเป็นอาหาร โดยส่วนหัวของหมูจะนำไปนึ่ง นอกนั้นก็นำไปทำเป็นลาบ แกงอ่อม ปิ้งและทำไส้อั่ว ส่วนชาวบ้านที่เหลือก็จะแบ่งกันเตรียมของเช่าไหว้อื่นๆ และช่วยกันเย็บกระทงใบตอง เพราะอาหารทุกอย่างต้องใส่ในกระทงใบตองเท่านั้น จากนั้นตัวแทนที่อาวุโส จุดธูปเทียนบอกกล่าวเจ้าพ่อตัวแทนคนอื่นๆ ร่วมกันถวายเครื่องเช่าไหว้ทุกอย่างรวมทั้งอาหารให้เจ้าพ่อ ซึ่งในช่วงประกอบพิธีนี้จะมีการเล่นตีกลอง ร้องรำให้สนุกสนาน เพราะเชื่อว่าเป็นการคารวะให้เจ้าพ่อมีความสุขด้วย ชาวบ้านจะเล่นไปจนกว่าธูปและเทียนที่จุดดับ ซึ่งถือว่าเจ้าพ่อรับเครื่องเช่าไหว้แล้ว ทุกคนก็จะนำเครื่องเช่าไหว้และอาหารที่เตรียมมากินร่วมกันในงานจนถึงเที่ยง อาหารที่เหลือชาวบ้านจะขอแบ่งไปให้คนที่บ้านได้กิน

ด้วย เพราะมีความเชื่อว่าการกินอาหารหลังถวายเจ้าพ่อจะทำให้ปลอดภัยจากภัยอันตรายต่างๆ จากนั้นก็แยกย้ายกันกลับบ้านตนเอง

พิธีกรรมเลี้ยงเจ้าพ่อ ถือเป็นการร่วมกันรักษาประเพณีในท้องถิ่น เป็นกิจกรรมที่สร้างความกตัญญูต่อเวทที่ต่อบรรพบุรุษ และสร้างความสมัคปรองมอดสามัคคีให้กับคนในชุมชนได้เป็นอย่างดีด้วย

4. พิธีการฮ้องขวัญหรือเฮียกขวัญ

พ่อหนานกำลังทำพิธีฮ้องขวัญ

พิธีการฮ้องขวัญหรือเฮียกขวัญ คือ พิธีเรียกขวัญ ซึ่งที่ร่องเคาะมีพิธีนี้ทุกหมู่บ้าน เป็นพิธีที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ มีความเชื่อว่ามนุษย์เราทุกคนจะต้องมีขวัญประจำตัวอยู่ 32 ขวัญ และหากไม่สบายหรือประสบเหตุการณ์ที่ทำให้ตกใจ หดหู่ ขวัญก็จะอ่อนและเตลิดเปิดเปิงไป ที่เรียกว่า "ขวัญตก" ทำให้จิตใจไม่สงบ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ต้องทำพิธีฮ้องขวัญให้กลับคืนมา นอกจากนี้การทำพิธีฮ้องขวัญ ยังทำให้กับคนป่วยที่เพิ่งออกจากโรงพยาบาล เพราะเชื่อว่าขวัญไปตกที่โรงพยาบาลต้องเรียกขวัญกลับคืนมา

การ "ฮ้องขวัญ" ของชาวร่องเคาะนั้นจะแปลกกว่าที่อื่น เพราะนอกจากจะทำบายศรีที่เย็บด้วยใบตอง ในสะหลุง(ขันทำด้วยเงิน) มีพานรองรับอีกชั้นหนึ่ง มีข้าวปั้น 1 ปั้น กล้วย 1 ใบ ไก่ต้ม 2 ตัว หากใช้ไก่ 1 ตัว ก็ใช้ไข่ต้มแทน 1 ฟอง เหล้าขาว 1 ขวด ที่เรียกกันว่า "เหล้าไห ไก่คู่" ดอกไม้

รูปเทียน และด้ายขาวสำหรับผูกมือแล้วยังมีข้าวเปลือก 1 ถ้วย ในการทำพิธีก็ต้องมีชั้นตั้งครุ หรือชั้นบูชาครู

ชั้นสำหรับทำพิธีเรียกขวัญ

ในการทำพิธีฮ้องขวัญผู้ที่ทำการฮ้องขวัญ ต้องเป็นพ่อหนาน เท่านั้น ด้วยคำกล่าวที่ว่า “อาจะใจโส อาจะใจโย อาจะในวันนี้ก็เป็นวันดี เป็นวันสดีและวันขึ้น เป็นวันถูกขึ้นกว่าธรรมดา บัดนี้หมายมีพระบิดา มารดาแห่งเจ้า ตั้งปิ่น้องวงศา ปู่ป้า อาวอาพร้อมหน้า ตกแต่งนำมา ตามธรรมดาจาริต เป็นของฮิตเจียงคานตามโบราณมาก่อน บ่หือฮ่อนหาย มีตั้งข้าวต้มข้าวหนม กล้วยใส่น้ำอ้อย จันหวานจ้อยใจดี มีตั้งบุหรีและหมากเมียง มีพรำพร้อมผู้ช้าน้อมนำมา ขอราชตะเอาขวัญอยู่จ้องจ้อง หือมาอยู่ในห้องหอเฮือนเฮา อย่าได้มัวเมาแ้าวเล่น วิดวึ่งเต้นอยู่ในดง อย่าไปหลงอยู่ในป่า สามสิบสองขวัญเจ้าอย่าไปอยู่ดงไฟ ขวัญเจ้าอย่าไปอยู่กับนาค ครุฑ ขวัญเจ้าอย่าไปอยู่เมืองฟ้า ผู้ช่ากองหา จุงคีนมาก่อนเดอะ ”

ความหมายของบทฮ้องขวัญนี้ก็คือ “เนื่องจากในวันนี้ก็เป็นวันดี เป็นวันงามและวันขึ้น เป็นวันถูกขึ้นกว่าวันธรรมดา บัดนี้หมายมีพระบิดา มารดาแห่งเจ้า ทั้งปิ่น้องวงศา ปู่ ป้า น้า อาพร้อมหน้ากัน ตกแต่งนำมา ตามธรรมดาจาริต เป็นของประเพณีเซียงคานตามโบราณมาก่อน ไม่ให้สูญหาย มีตั้งข้าวต้มขนม กล้วยใส่น้ำอ้อย จันหวานเจี๊ยบใจดี มีตั้งบุหรีและหมาก(ผลหมาก)เมียง มีพรำพร้อมผู้ช้าน้อมนำมา ขอเรียกเอาขวัญอยู่เรื่อยๆ ให้มาอยู่ในห้องหอเรือนเรา อย่าได้มัวเมาเที่ยวเล่น กระโดดวึ่งเต้นอยู่ในดง อย่าไปหลงอยู่ในป่า สามสิบสองขวัญเจ้าอย่าไปอยู่ดงไฟ ขวัญเจ้าอย่าไปอยู่กับนาค ครุฑ ขวัญเจ้าอย่าไปอยู่เมืองฟ้า ผู้ช่าห้วงหา จุงคีนมาก่อนเดอะ ”

ในขณะที่กำลังฮ้องขวัญ คนที่ได้รับการ "ฮ้องขวัญ" ก็จะหยิบข้าวเปลือกส่งให้พ่อหนาน หยิบมือหนึ่ง พ่อหนานก็จะนับเม็ดข้าวเป็นกองละ 4 เม็ด จำนวน 8 กอง (32 เม็ด) หากกว่ายังไม่ถึงก็ แสดงว่าขวัญยังไม่ครบ ต้องทำพิธีฮ้องขวัญใหม่ และหยิบเม็ดข้าวใหม่ จนกว่าจะครบ แล้วพ่อหนาน ก็จะผูกข้อมือให้ โดยผูกมือข้างซ้ายก่อน มีความว่า มัดมือซ้ายขวัญมา มัดมือขวาขวัญอยู่ ขอให้ขวัญจง กลับมาอยู่กับเนื้อกับตัวอย่าล่องลอยไปไหนอีก และขอให้มีความสุขยืนยาวตลอดไปเทอญ เป็นจบพิธี

5. พิธีการเลี้ยงผีปู่ ย่า

การจุดธูปบอกกล่าวอัญเชิญดวงวิญญาณบรรพบุรุษ

พิธีการเลี้ยงผีปู่ ย่า เป็นประเพณีของชาวร่องเคาะที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ ในปีหนึ่งจะมี พิธีการเลี้ยงผีปู่ ย่า เพียงครั้งเดียว โดยแต่ละตระกูลจะร่วมกันกำหนดวันเลี้ยงขึ้นเองแต่ต้องเป็น ในช่วงเดือน 9 ผีปู่ ย่าในที่นี้หมายถึง ผีหรือวิญญาณของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เป็นผีประจำ ตระกูลที่มีการนับถืออยู่ในวงศ์ญาติเดียวกัน จุดศูนย์กลางอยู่ที่บ้านผีเก้า (ผีต้นตระกูล) ซึ่งจะต้องมีหิ้ง ผีปู่ย่าอยู่ในบ้าน โดยแต่ดั้งเดิมนั้นจะมีตัวแทนของลูกหลานเป็นผู้นำของ ข้าวปลา อาหารเช่น ไหว้ผี ปู่ ย่า และตำแหน่งนี้จะสืบทอดต่อๆ กันมา พิธีนี้จะทำกันโดยเฉพาะวงศ์ญาติที่มาจากต้นตระกูล เดียวกัน

ลูกหลาน เครื่องญาติตระกูลเดียวกัน ร่วมเลี้ยงผีปู่ ย่า

พิธีการเลี้ยงผีปู่ ย่า ของเลี้ยงหรือของบวงสรวง จะเป็นอะไรรึนั้นแล้วแต่ผีปู่ ย่าของแต่ละตระกูลจะกินอะไร บางผีก็กินหมู บางผีก็กินไก่ และเหล้าขาว นอกนั้นแล้วแต่จะเพิ่มเติม เช่น ขนมผลไม้ บุหรี่และหมาก เมี่ยง โดยญาติพี่น้องจะนำของมาร่วมทำพิธีและรวบรวมเงินสำหรับซื้อของเมื่อเตรียมทุกอย่างเสร็จแล้ว ตัวแทนญาติจะนำของทุกอย่างไปประเคนที่หอหรือตรงเสามงคลของบ้านเก้า พร้อมกับบอกล่าวคำประเคนว่า “เออ ประเพณีปีไหนมีครั้งเดียว บัดนี้ลูกหลาน ได้นำข้าวปลา อาหารของเช่นต่างๆ มาถวายด้วยความเคารพนับถือ ขอผีปู่ ผีย่า ช่วยปกป้องรักษาลูกหลาน ในบ้านในจอบ ได้อยู่ดี มีสุข อย่าได้เจ็บไข้ได้ป่วย สิ่งร้ายใดๆ อย่ามากล้ำกราย ขอให้มียายุยืนยาว มีโชค มีลาภด้วยเทอญ”

ในการประเคนสิ่งของแก่ผีปู่ ย่า จะทำการประเคน 3 ครั้งด้วยกัน โดยวันระยะเวลาช่วงละประมาณครึ่งชั่วโมง ซึ่งในขณะที่รอนั้นเหล่าญาติพี่น้อง จะมีการละเล่น เป่าขลุ่ย สีสะล้อ ซอ ซึ่งบรรเลงเพลงขับกล่อม และจ้อย ซอ กันอย่างสนุกสนาน จนเมื่อได้เวลาอันควรก็จะนำเครื่องเช่นที่ถือว่าเป็นซากของผีปู่ ย่า มาสู่กันกิน

การเลี้ยงผีปู่ ย่า สืบเนื่องมาจากความเชื่อที่ว่าผีปู่ย่าจะช่วยคุ้มครองลูกหลาน ไม่ว่าจะไปทำกิจกรรมใดๆ เช่น เดินทางไกล แต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ ค่าขาย เจ็บไข้ได้ป่วย ฯลฯ จะต้องบอกล่าวให้ทราบ และบนบานขอร้องให้ช่วยคุ้มครอง ดังนั้นจึงต้องมีการเลี้ยงผีเพื่อเป็นการสักการะวิญญานของบรรพบุรุษ เป็นการขอขมา แสดงความขอบคุณที่ได้ช่วยคุ้มครองปกป้องรักษา และอำนวยความสะดวกให้เกิดความสำเร็จในการทำมาหากินในช่วงเวลาที่ผ่านมา ทั้งยังเป็นการช่วยให้ลูกหลานได้แสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ ทำให้ญาติพี่น้องได้รักและสามัคคีกันด้วย

ผีปู่ ย่า บางตระกูลกินหมู บางตระกูลก็กินไก่

พิธีกรรมต่างๆ ที่ชาวตำบลร่องเคาะส่วนใหญ่ได้ปฏิบัตินั้น ถือเป็นพิธีที่แสดงความเคารพ นับถือและศรัทธาในพุทธศาสนา บรรพบุรุษ และต่อความเชื่อในเรื่อง ผีसाง เทวดา ด้วยเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้ ได้ช่วยให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและสงบสุข จึงได้มีพิธีกรรมที่ได้ปฏิบัติสืบเนื่องกันต่อมาตั้งแต่สมัยโบราณ จวบจนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นประเพณีที่ดิงามที่ควรร่วมกันรักษาไว้ให้คงอยู่กับท้องถิ่นตลอดไป

คำศัพท์

พ้อหนาน หมายถึงผู้ที่สึกจากพระมาครองเรือน
เหมี้ยง หมายถึงเหมี้ยง เป็นของว่างหลังอาหารของ
ชาวล้านนา ใช้อมเพื่อล้างปาก และลดความเผ็ดและเค็มที่ค้างในปาก

เหมี้ยง

กิจกรรมประจำบทที่ 2

คำชี้แจง เมื่อศึกษาเรื่อง “ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับความเชื่อและศาสนา” เสร็จแล้วให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

ตอนที่ 1

1. นักเรียนประทับใจพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อและศาสนาของชาวร่องเคาะ พิธีใดมากที่สุดเพราะเหตุใด
2. นักเรียนคิดว่าพิธีกรรมเลี้ยงหอยเจ้าพ่อสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวร่องเคาะหรือไม่ เพราะเหตุใด
3. นักเรียนคิดว่าสาเหตุสำคัญใดบ้างที่ทำให้ชาวร่องเคาะได้สืบทอดพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อและศาสนามาจนกระทั่งทุกวันนี้
4. นักเรียนคิดว่าพิธีฮ้องขวัญมีคุณค่าต่อชาวร่องเคาะในด้านใดบ้าง
5. ในฐานะที่นักเรียนเป็นชาวตำบลร่องเคาะจะมีส่วนร่วมในการรักษาภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับความเชื่อและศาสนาอย่างไรบ้าง

ตอนที่ 2

1. ให้นักเรียนเขียนเล่าเรื่องพิธีกรรมอื่นในท้องถิ่นที่นักเรียนหรือผู้ปกครองเคยเข้าร่วมมาสัก 1 พิธีกรรม
2. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความเหมาะสมแสดงบทบาทสมมุติการประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อและศาสนาของชาวร่องเคาะมากลุ่มละ 1 พิธี

บทที่ 3

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม

ประเพณีและพิธีกรรมของตำบลร่องเคาะเป็นประเพณีสำคัญที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาที่ชาวร่องเคาะปฏิบัติสืบต่อกันมาในท้องถิ่นตั้งแต่โบราณมีหลายประเพณี แต่ที่ชาวร่องเคาะให้ความสำคัญและถือว่าเป็นประเพณีที่โดดเด่น ได้แก่

1. ประเพณีสร้างรอยพระพุทธรูปวัดสบลิน

รอยพระพุทธรูปใหญ่

รอยพระพุทธรูปเล็ก

1.1 ความเป็นมาของประเพณีสร้างรอยพระพุทธรูปวัดสบลิน

รอยพระพุทธรูป เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่พุทธศาสนิกชนให้ความเคารพนับถือ เชื่อว่าเป็นรอยพระบาทของพระพุทธเจ้า องค์ศาสดาของศาสนาพุทธ อยู่บนชะงอกหินสีชมพูบนยอดดอยสูงติดกับวัดสบลิน ถือว่าเป็นสถานที่สำคัญของตำบลร่องเคาะ เนื่องจากเป็นที่เคารพสักการะของชาวตำบลร่องเคาะและประชาชนท้องถิ่นใกล้เคียงซึ่งส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ เพื่อแสดงออกถึงความเคารพนับถือ จึงได้มีการสร้างรอยพระพุทธรูปขึ้น โดยปฏิบัติสืบเนื่องกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน

พุทธศาสนิกชนช่วยกันหามเครื่องสักการะขึ้นดอยรอยพระพุทธรูป

1.2 พิธีกรรมของประเพณีสงกรานต์รอยพระพุทธรูปวัดสบลิน

พิธีกรรมของประเพณีสงกรานต์รอยพระพุทธรูปวัดสบลินเริ่มในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 9 ของทางภาคเหนือตอนบน (ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 6) ก่อนที่จะถึงวันนี้ 1 วัน ผู้เฒ่าผู้แก่ โดยเฉพาะบ้านสบลิน และหมู่บ้านใกล้เคียง จะร่วมกันตกแต่งบริเวณพิธีด้วย ธงชาติและธงธรรมจักร และจัดเตรียมเครื่องสักการบูชา ซึ่งประกอบด้วย พุ่มเงิน พุ่มทอง ช่อฉัตร บายศรี สุ่มหมาก สุ่มพลู ต้นผึ้ง ต้นเทียน และอาหารคาวหวานเป็นต้น

สุ่มหมากและสุ่มพลู

ต้นผึ้ง

ต้นเทียน

เมื่อถึงวันพิธีจะเริ่มกิจกรรมตั้งแต่เก้าโมงเช้า โดยพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนจาก วัดต่างๆ ที่นำสังฆทานและปัจจัยร่วมถวายทาน รวมกันที่วัดสบลินแล้วร่วมกันเดินขึ้นตอยรอยพระ พุทธบาทเพื่อร่วมกิจกรรม โดยเครื่องสักการบูชาต่างๆ จะนำไปใส่สะแล่งหามขึ้นไป ส่วนผู้เข้าร่วมพิธีจะ นำข้าวตอก ดอกไม้ ธูป เทียน และน้ำที่ผสมด้วยส้มป่อย(ผลของไม้ชนิดหนึ่ง) เครื่องอบ เครื่องหอม เพื่อสักการบูชาและสรงน้ำรอยพระพุทธรบาท เมื่อขึ้นไปถึงยังยอดตอยแล้วก็จะเริ่มพิธีการโดยจุดธูป เทียนบูชาพระรัตนตรัย พระสงฆ์ถวายเครื่องสักการะรอยพระพุทธรบาท คณะศรัทธาพุทธศาสนิกชน ถวายสังฆทานและปัจจัยแด่พระสงฆ์ จากนั้นพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์อนุโมทนา ให้ศีล ให้พร แก่ พุทธศาสนิกชนแล้วถวายภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์ เมื่อพระสงฆ์ฉันภัตตาหารเพลเสร็จก็ร่วมกันสรง น้ำรอยพระพุทธรบาท ถือเป็นอันเสร็จพิธี

พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์

พุทธศาสนิกชนร่วมประกอบพิธี

1.3 คุณค่าและความสำคัญของประเพณีสรงน้ำรอยพระพุทธรบาทวัดสบลิน

ประเพณีการสรงน้ำรอยพระพุทธรบาทวัดสบลินเป็นประเพณีที่มีคุณค่าและสำคัญยิ่ง ของตำบลร่องเคาะ เพื่อให้ชาวตำบลร่องเคาะได้แสดงออกถึงการเคารพ ศรัทธา พระพุทธเจ้าซึ่งเป็น องค์ศาสดาของศาสนาพุทธ ดำรงไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมและประเพณีของท้องถิ่นและยังเป็นการสร้าง ความรัก ความสามัคคี ให้แก่พุทธศาสนิกชนทั้งในท้องถิ่นและท้องถิ่นใกล้เคียงอีกด้วย

2. ประเพณีบูชา ข้าว 9 ปูน

การทำพิธีบูชา ข้าว 9 ปูน ในวิหารวัด

2.1 ความเป็นมาของประเพณีบูชา ข้าว 9 ปูน

ประเพณีปีใหม่เมือง(ประเพณีสงกรานต์ภาคเหนือ) ในวันที่ 16 เมษายนนั้นเรียกกันว่า “วันปากปี” ในวันที่ตำบลร่องเคาะจะมีประเพณีอีกอย่าง คือ ประเพณีบูชา(บูชา) ข้าว 9 ปูน (กอง) เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษที่ถือว่าเป็นประเพณีสะเดาะเคราะห์ให้กับคนอย่างหนึ่ง พิธีนี้จะทำกันตอนเช้ามืด โดยผู้ที่ไปประกอบพิธีจะต้องไปที่วัดประมาณตั้งแต่ตี 3 หรือ 03.00 น. เพราะมีความเชื่อว่า จะต้อง “ไปก่อนกา มาก่อนไก่” หมายถึง จะต้องไปและกลับก่อนที่กาและไก่จะตื่น จึงจะทำให้พิธีมีความศักดิ์สิทธิ์

2.2 พิธีกรรมของประเพณีบูชา ข้าว 9 ปูน

พิธีกรรมเริ่มต้นในตอนเย็นของวันที่ 15 เมษายนที่เรียกกันว่า “วันพญาวัน” จะมีการเตรียมของที่นำไปประกอบพิธี ซึ่งของทุกชนิดจะต้องมีจำนวน 9 ชิ้น ประกอบด้วยข้าวเหนียว 9 ก้อน กล้วย 9 ชิ้น อ้อย 9 ท่อน หมาก 9 ซีก พลุ 9 ใบ ใบไม้ที่มีชื่อเป็นมงคล เช่น ใบขนุน 9 ใบ ใบเต้า 9 ใบ ใบก่า 9 ใบ ใบตัน ด้ายสีสายไข่ ด้ายขาวยาว 9 เส้น ยาวประมาณ 1 วา กับอีก 1 รอบหัวครอบครัวในบ้าน และตีนกา(ด้ายที่นำมาทำเป็นเกลียวแล้วบิดให้เหมือนกับตีนกา) แล้วนำทั้งด้ายสีสายและตีนกา ชุบน้ำมันมะพร้าวห่อใบตองค้ำคั้นไว้ และมีสะตวงหรือควักใส่ กล้วย ขนม อาหาร ข้าวตอกดอกไม้ 9 ชิ้น เอาเสื่อของทุกคนในบ้านวางบนตะกร้าหรือกระบุง แล้วนำทุกอย่างวางบนเสื่ออีกทีหนึ่ง นอกจากนี้แล้วยังต้องเตรียม ข้าว และข้าวตอก ดอกไม้ สำหรับบูชาพระพุทธรูปด้วย

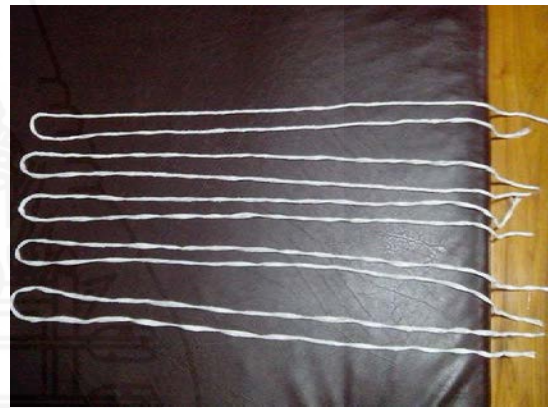
การเตรียมสิ่งประกอบพิธี

ตะกร้าที่บรรจุเครื่องประกอบพิธี

ด้ายที่เรียกว่า ตีนกา

ด้ายที่เรียกว่า สีสาย

พอถึงวันที่ 16 เมษายน ทุกคนจะตื่นนำของไปทำพิธีที่วัดประมาณ ตี 3 เมื่อไปถึงวัดก็เอาตะกร้าเสื่อวางในศาลาหรือวิหาร แล้วนำข้าว และข้าวตอก ดอกไม้ไปบูชาพระพุทธรูป จากนั้นพระสงฆ์เริ่มทำพิธีสวดมนต์คาถาเป็นภาษาบาลี ทุกคนนำด้ายสีสายไปพาดบนไม้ไผ่ ส่วนตีนกา นำไปวางบนก้อนหินหรือในถาดที่เตรียมไป พอพระทำพิธีไปสักกระยะ จะจุดไฟเผาสีสายและตีนกา พอใกล้เสร็จพิธีทุกคนจะพากันคว่ำตะกร้าและกระบุงของตนเองพร้อมกับกล่าวว่า ขอให้เคราะห์หรือสิ่งชั่วร้ายตกไปเสีย พอพระสงฆ์สวดจบถือว่าเสร็จพิธี

การจุดไฟเผาสีสายและตีนกา

ทุกคนคว่ำตะกร้าและกระบุงให้เคราะห์ตกไป

2.3 คุณค่าและความสำคัญของประเพณีบูชา ข้าว 9 ปูน

พิธีกรรมบูชา ข้าว 9 ปูน เป็นประเพณีหนึ่งที่ชาวตำบลร่องเคาะสืบทอดกันมาแต่โบราณ มีความเชื่อกันว่าข้าวเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องบูชาเพราะเป็นอาหารที่ทุกคนต้องได้รับประทานทุกมื้อและช่วยให้ทุกคนเจริญเติบโต ในการบูชา ข้าว 9 ปูน นอกจากจะเป็นประเพณีที่ทำให้เห็นคุณค่าของข้าวแล้ว ยังมีความเชื่อว่าเป็นการบูชาโจค(ทำให้มีโชค) ช่วยสะเดาะห์เคราะห์ ซึ่งจะทำให้มีโชคลาภ พ้นจากภยันตรายต่างๆ ตลอดปีด้วย

3. ประเพณีตานตุ่ง

ตุ่งราศี ใช้ตานในเทศกาลสงกรานต์

“ตุง” ภาษาไทยกลาง เรียกว่า “ธง” **ประเพณี** ตานตุง เป็นพิธีกรรมและความเชื่อของชาวล้านนาและชาวตำบลร่องเคาะเกี่ยวกับอานิสงส์ของทานตุงอยู่มาก ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาแต่บรรพบุรุษ ตุงเป็นสิ่งที่ทำขึ้นเพื่อใช้ในงานพิธีทางพุทธศาสนาเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา รวมทั้งงานประเพณีและความเชื่อ นำมาใช้ทั้งในงานมงคลและอวมงคลต่างๆ โดยมีขนาดรูปทรงและการใช้วัสดุตกแต่งที่แตกต่างกันไป ตามความเชื่อและพิธีกรรม ตลอดจนตามความนิยมด้วย

3.1 ความเป็นมาของประเพณีตานตุง

มีเรื่องเล่าสืบต่อกันมาเป็นทอดๆ หลายชั่วอายุคนว่า กาลครั้งหนึ่งมีนายพรานซึ่งเข้าป่าล่าสัตว์นานนับสิบๆ ปี ได้ผ่านไปที่วัดเห็นตุงที่แขวนอยู่โบกสบัดสวยงามมากเมื่อกลับมาถึงบ้านจึงได้ทำตุงขึ้นเพื่อที่จะไปถวายบูชาพระประธาน ครั้นเมื่อเขาตายไปถูกตัดสินส่งลงนรก เนื่องจากไม่เคยทำความดีเลยมีแต่ฆ่าสัตว์ ยกเว้นเสียแต่ทำตุงถวายวัดเท่านั้น ตุงผืนที่เขาทำนั้นได้มาพันดึงเขาให้พ้นจากนรกนำขึ้นสู่สวรรค์ได้

ชาวเหนือมีความเชื่อว่า การถวายหรือตานตุงนั้นมียานิสงส์หรือได้บุญเป็นอย่างมาก และตุงที่นำมาตานนั้นหลากหลายชนิด แล้วแต่วัตถุประสงค์ของการตาน เช่น การตานตุงไชยที่ตานเพื่อเป็นสิ่งที่ตั้งงามและเป็นสัญลักษณ์ของความโชคดี และการตานตุงแดงที่เป็นการตานให้กับผู้ที่เสียชีวิตแล้ว

มัดตุงติดกับกิ่งไม้ของต้นหม้อ แล้วนำไปปักกองทรายในวัดเพื่อตาน

3.2 พิธีกรรมของประเพณีตานตุง

พิธีการตานตุง มีอยู่ 2 ลักษณะ คือเพื่อเป็นสิริมงคล คือ ให้พบแต่สิ่งดีๆ มีแต่เรื่องดีๆ ทั้งแก่ตนเอง ครอบครัว และหมู่บ้าน จะทำเนื่องในขณะที่ยังมีงาน เพราะนอกจากจะเป็นการถวายทานแล้วยังนำตุงมาประดับตามถนนหรือทางเดินเข้าวัด เพื่อเป็นสัญลักษณ์ว่า วัดแห่งนี้จะมีงานบุญ

ตุ่งที่ตานจะเป็นตุ่งไซย นำไปมัดกับก้านตุ่ง คือ ไม้ไผ่ เล่มยาว ๆ แล้วนำกระสวยข้าวตอก ดอกไม้ รูป เทียน รวมทั้งห่อข้าวและอาหารแห้งมัดติดกับก้านตุ่งส่วนมากผู้ที่ตานตุ่งจะเป็นคนเฒ่า คนแก่ เชื่อว่า หากคนหนุ่มตานตุ่งใจจะแกว่ง ไม่สงบนิ่งเหมือนทางตุ่งยามโดนลมพัด แต่ประเพณีการตานตุ่งที่ทุก บ้านต้องกระทำ คือ การตานตุ่งประจำราศีเกิดของตนเองและครอบครัวในประเพณีสงกรานต์ ซึ่งจะ ตานพร้อมกับกองทราย โดยภาคเช้าของวันที่ 15 เมษายน ที่เรียกกันว่า วันพญาวัน จะนำตุ่งไปมัด ติดกับกิ่งไม้ที่ชาวร่องเคาะเรียกว่า ต้นหม้อ(ต้นเต้าร้าง) แล้วนำไปปักกองทรายในวัด จากนั้นพระสงฆ์ ก้อนโมทนา ให้ศีล ให้พร

ส่วนการตานตุ่งอีกอย่าง คือ การตานตุ่งไปหาผู้เสียชีวิตไปแล้ว ซึ่งจะตานเมื่อมี การเสียชีวิตของคน ถ้าหากตายเพราะอุบัติเหตุหรือฆาตกรรม ตุ่งที่ตานก็จะเป็นตุ่งแดง ซึ่งก็คือ ตุ่ง ผ้าสีแดงผืนยาว และมีตุ่งเล็ก ๆ ที่ตัดด้วยกระดาษ จำนวน 100 ตัว ใช้ปักบนกองทราย 100 กอง มีความเชื่อว่า ตุ่งจะช่วยให้ดวงวิญญาณหลุดพ้นจากที่แห่งนั้นไปสู่ยังที่ดี ส่วนตุ่งอีกชนิดหนึ่ง เรียกว่า ตุ่งสามหาง มีรูปร่างคล้ายคน ใช้นำหน้าศพไปยังป่าช้า “การตานตุ่ง” จึงเป็นสัญลักษณ์แห่งล้านนา และชาวตำบลร่องเคาะตั้งแต่อดีตสืบมาจนปัจจุบัน

การนำตุ่งแดงไปปักยังที่คนตาย

ตุ่งสามหางใช้นำหน้าศพไปป่าช้า

3.3 คุณค่าและความสำคัญของประเพณีตานตุง

การตานตุงมีวัตถุประสงค์เพื่อ ทำถวายเป็นพุทธบูชา ทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว หรือถวายเพื่อเป็นปัจจัยส่งกุศลให้แก่ตนไปในชาติหน้า ด้วยความเชื่อที่ว่า เมื่อตายไปแล้วก็จะได้เกาะยึดชายตุงขึ้นสวรรค์พ้นจากขุมนรก ปัจจุบันหากวัดไหนมีงานหรือมีการฉลองต่างๆ ชาวบ้านก็จะตานตุงแล้วนำมาปักริมถนนและทางเข้าวัด เพื่อแสดงถึงว่าวัดนี้กำลังจะมีงาน

ปัจจุบันการตานตุงได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยการผสมผสานระหว่างความเชื่อและประโยชน์ของตุงแต่ละท้องถิ่น ทำให้เราสามารถเห็นตุงบางชนิดที่มีลักษณะลวดลายและการประดิษฐ์ที่สวยงาม ตามหน่วยงาน ต่างๆ ซึ่งมักนิยมใช้ตุงประดับตามสถานที่ในการจัดงานให้สวยงามยิ่งขึ้น

การปักตุงตามทางเดินเข้าวัดเพื่อแสดงว่า วัดจะมีงาน

4. ประเพณีการตานหิ้วหิ้งพระเจ้า

การนำหิ้วไปกองตั้งหน้าพระพุทธรูปเพื่อจุดไฟผิง

หิ้ว ในภาคเหนือ หมายถึง ฟืน ส่วน หิง คือ การผิง และ พระเจ้า เป็นคำเรียก องค์พระสัมมาสัมมาพุทธเจ้า ดังนั้นประเพณีการตานหิ้วหิ้งพระเจ้านี้ก็คือ ประเพณีการนำฟืนมาเผาเพื่อให้พระพุทธรูปได้ผิงไฟนั่นเอง

4.1 ความเป็นมาของประเพณีตานหิ้วหิ้งพระเจ้า

ชาวตำบลร่องเคาะได้สืบทอดประเพณีมาแต่บรรพบุรุษ ด้วยทางภาคเหนือในช่วงเดือน 4 เหนือ(มกราคม) นั้น เป็นช่วงที่อากาศหนาวเย็นมาก ชาวล้านนามีความเชื่อว่า พระพุทธรูปหรือพระพุทธรูปในวิหารก็รู้สึกถึงความหนาวเย็นเหมือนกับคนเรา ดังนั้นจึงควรหาไม้ฟืนมาจุดเผาผิงให้พระพุทธรูปคลายหนาว ผู้ปฏิบัติเช่นนี้ก็จะได้อานิสงส์ผลบุญมาก ซึ่งในตำบลร่องเคาะยังคงรักษาประเพณีนี้อยู่ทุกหมู่บ้านตราบจนกระทั่งปัจจุบันนี้

4.2 พิธีกรรมของประเพณีตานหิ้วหิ้งพระเจ้า

ก่อนที่จะมีพิธีตานหิ้วหิ้งพระเจ้า คือ วันเดือน 4 เป็ง (วันเพ็ญเดือน 4 เหนือ) นั้นชาวบ้านจะไปตัด “ไม้จี้” (ไม้มีหนามชนิดหนึ่ง) โดยตัดให้มีความยาวประมาณ 1 วาบ้างหรือ 1 ศอกบ้าง นำมาเลาะหนามออกแล้วตากให้แห้ง แล้วนำมามัดรวมกันเตรียมไว้ให้ได้จำนวนครอบครัว

ละ 1 มัดเล็กๆ พอตตอนเย็นของวันก่อนพิธี 1 วัน ทุกคนจะนำหิ้วที่เตรียมไว้ไปรวมกันที่วัด โดยก่อนที่จะก่อกองหิ้วนั้น ทุกคนจะนำท่อนหิ้วท่อนหนึ่งของตนเองไปประเคนหน้าพระพุทธรูปเพื่อถวายก่อน แล้วทุกคนก็จะช่วยกันก่อกองหิ้ว ที่ลานกว้างหน้าวิหารวัด โดยพยายามให้ตรงกับหน้าพระพุทธรูปในวิหารให้มากที่สุดแล้วช่วยกันลุ้นว่าทำยังไงจะให้กองหิ้วนั้นสูงที่สุดเท่าที่จะสูงได้ เพราะมีความเชื่อว่า ยิ่งสูงมากเท่าไรก็จะได้อานิสงส์มากเท่านั้น

พิธีจุดไฟเผากองหิ้ว

เมื่อถึงวันเดือน 4 เป็ง(วันเพ็ญเดือน 4) เวลาประมาณ 5 นาฬิกา ทุกคนที่จะไปร่วมพิธีก็จะเตรียมข้าวสุก อาหารหรือขนมข้าวต้ม และข้าวตอก ดอกไม้ แล้วไปรวมตัวกันที่วัด โดยเมื่อไปถึงทุกคนก็จะไปกราบนมัสการพระรัตนตรัยก่อน แล้วก็ตักบาตรขนม ข้าวต้มหรือข้าวสุก จากนั้นพระสงฆ์ก็จะประเคนกองหิ้ว ถวายทานเป็นพุทธบูชา แล้วสวดอานิสงส์การทานหิ้ว เมื่อพระสงฆ์สวดเสร็จแล้วก็จะจุดไฟเพื่อเผากองหิ้ว ถือว่าเป็นอันเสร็จพิธี

4.3 คุณค่าและความสำคัญของประเพณีทานหิ้วหิงพระเจ้า

ประเพณีทานหิ้วหิงพระเจ้าของชาวดำบล่องเคาะ ถือเป็นประเพณีอันดีงาม ที่ควรสืบทอดไว้ เพราะเป็นกิจกรรมของศาสนาพุทธซึ่งเป็นศาสนาที่คนส่วนใหญ่นับถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และสร้างความรัก ความผูกพันให้กับคนในท้องถิ่นได้อยู่กันอย่างสงบสุข

5. ประเพณีการวาระ

พระพุทธรูปที่นำไปร่วมประเพณีการวาระ

ประเพณีการวาระ หรือ การวาระที่หมายถึง ความเคารพยกย่องเชิดชู ให้ความสำคัญแก่สิ่งที่เคารพ ในที่นี้สิ่งที่เคารพนั้นคือ พระพุทธรูปที่เป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้า

5.1 ความเป็นมาของประเพณีการวาระ

ในวันประเพณีปีใหม่เมือง(ประเพณีสงกรานต์) นอกจากจะมีการรดน้ำดำหัวญาติผู้ใหญ่หรือผู้อาวุโสที่เคารพนับถือแล้ว สิ่งหนึ่งที่ชาวตำบลร่องเคาะให้ความสำคัญและปฏิบัติคือการ สรงน้ำพระพุทธรูป ที่เรียกกันว่า “ประเพณีการวาระ” ซึ่งไม่มีหลักฐานชัดเจนว่าเริ่มต้นตั้งแต่ปีใด สมัยใด แต่มีความเชื่อสืบต่อกันมาว่า เมื่อมีการรดน้ำดำหัวญาติผู้ใหญ่หรือผู้อาวุโสแล้ว ก็ควรมีการรดน้ำดำหัว(สรงน้ำ)พระพุทธรูป ซึ่งเป็นที่เคารพบูชาของพุทธศาสนิกชนด้วย และประเพณีนี้ถือว่าเป็นประเพณีที่โดดเด่นและสำคัญของชาวตำบลร่องเคาะ เพราะนอกจากจะเป็นการสรงน้ำพระพุทธรูปแล้วยังเป็นการประกวดขบวนแห่พระพุทธรูปด้วย ทั้งยังเป็นตำบลเดียวในอำเภอวังเหนือ ที่มีการจัดประเพณีนี้

5.2 พิธีกรรมของประเพณีการวาระ

หลังจากวันประเพณีปีใหม่เมืองแล้ว พระสงฆ์และตัวแทนชาวบ้านจะร่วมปรึกษาหารือกันถึงวันและสถานที่จัดงานประเพณีการวาระ และเมื่อตกลงกันได้แล้วว่าปีนี้จะในวันไหน และวัดใดแล้ว ก่อนถึงวันงานแต่ละหมู่บ้านก็จะนำพระพุทธรูปวัดของตนเองมาร่วมจัดตกแต่งรวมทั้งจัดขบวนแห่ให้สวยงาม

ชาวบ้านร่วมกันตกแต่งขบวนและรถแห่พระพุทธรูป

เมื่อถึงวันประเพณี พิธีจะเริ่มตั้งแต่ 9 โมงเช้า แต่ละหมู่บ้านจะนำขบวนรถแห่ไปจัดเรียงกันที่ถนนเข้าวัดจัดงาน แล้วเคลื่อนขบวนเข้าวัด โดยระหว่างทางจะมีคณะกรรมการให้คำแนะนำตามเกณฑ์ที่ตกลงร่วมกัน เมื่อไปถึงยังบริเวณวัดแล้ว ก็จะนำขบวนรถไปจอดเรียงกัน ชาวบ้านที่ไปร่วมงานก็จะนำน้ำขมิ้น ส้มป่อย ใส่ยังโองที่ทางวัดจัดให้ พระสงฆ์ก็จะสวดเจริญพระพุทธมนต์ ให้ศีลให้พร ชาวบ้านก็นำน้ำจากโองร่วมกันสรงน้ำพระพุทธรูป และพระสงฆ์ เมื่อเสร็จพิธีทางสงฆ์แล้วก็จะเป็นการประกาศผลรางวัล และการละเล่นของชาวบ้านต่อไป

ขบวนรถแห่พระของแต่ละหมู่บ้าน

คำศัพท์

พิธีกรรมบูชาข้าว 9 ปูน	หมายถึง	พิธีกรรมบูชาข้าว และเครื่องประกอบอื่นที่เชื่อว่าเป็นมงคล โดยของทุกชนิดจะมีจำนวน 9 กอง
วันพญาวัน	หมายถึง	วันที่ 15 เมษายน ซึ่งเป็นวันสุดท้ายของเทศกาลสงกรานต์ ชาวล้านนาเรียกว่าวันพญาวัน ถือเป็นวันมงคลอย่างยิ่ง วันนี้นิยมรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ และกระทำการที่เป็นมงคล
สีสาย	หมายถึง	คือด้ายขาวที่ได้จากการทอจากฝ้าย แล้วนำมารวมกันจำนวน 9 เส้น ให้เป็นด้ายเส้นเดียวกัน

กิจกรรมประจำบทที่ 3

คำชี้แจง เมื่อศึกษาเรื่อง “ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม” เสร็จแล้วให้นักเรียน
ตอบคำถามต่อไปนี้

ตอนที่ 1

1. ประเพณีสงกรานต์ของชาวพุทธบาทวัดสบสันให้คุณค่าต่อชาวร่องเคาะในด้านใดบ้าง
2. เพราะเหตุใดจึงมีพิธีการตบแต่งให้นักเรียนอธิบาย
3. เพราะเหตุใดประเพณีการระงับจึงถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของตำบลร่องเคาะ
4. นักเรียนคิดว่าชาวร่องเคาะควรทำอย่างไรบ้างเพื่อเป็นการอนุรักษ์ประเพณีของชาวร่อง
เคาะให้คงอยู่ต่อไป
5. นักเรียนมีความประทับใจประเพณีใดของชาวร่องเคาะมากที่สุดเพราะเหตุใด

ตอนที่ 2

1. ให้นักเรียนเขียนเรียงความ ในประเด็น “ความประทับใจในการเข้าร่วมประเพณีใน
ท้องถิ่นของข้าพเจ้า”
2. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4 คน แต่ละกลุ่มร่วมกัน แต่งบทร้อยกรองกาพย์ยานี 11
เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรมของท้องถิ่นร่องเคาะ กลุ่มละ 1 บท

บทที่ 4

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับอาหารและผักพื้นบ้าน

เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศของตำบลร่องเคาะมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้ ซึ่งสามารถเป็นแหล่งอาหารหลากหลายชนิดให้กับคนในท้องถิ่นได้ และอาหารชนิดหนึ่งที่ได้จากป่าด้วยก็คือ หน่อไม้ ประกอบกับประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมจึงทำให้มีพืชผักไว้รับประทานจำนวนมาก ส่วนผลพลอยได้จากการทำนาที่นอกจากข้าวแล้ว ก็คือสัตว์น้ำที่เป็นอาหาร เช่น กุ้ง หอย ปูและปลา แต่อาหารเหล่านี้ก็มีตามฤดูกาลเท่านั้น จึงทำให้มีการคิดค้นแปรรูปอาหารให้สามารถเก็บไว้รับประทานตลอดทั้งปีได้ซึ่งอาหารที่แปรรูปที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของร่องเคาะ ได้แก่

1. การทำน้ำผัก

วิธีการทำน้ำผัก

ชาวตำบลร่องเคาะส่วนมากประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ และทำสวน โดยเฉพาะการทำไร่อ้อยเป็นอาชีพหลักอาชีพหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวเป็นอย่างมาก พืชที่ปลูกส่วนมากได้แก่ หอม กระเทียม ผักกาดเขียวปลีและผักกาดขาวปลี และเพื่อเป็นการมีผักไว้รับประทานในครัวเรือนด้วยจึงนำเมล็ดผักกาด ผักชี และยี่หระ มาหว่านแทรกลงในพื้นที่ว่างระหว่างพืชที่ปลูกด้วย เพื่อเป็นการแปรสภาพให้มีอาหารหลากหลายชนิด จึงได้นำผักกาดมาทำเป็นน้ำผักเพื่อใช้สำหรับใส่น้ำพริกและสามารถเก็บรักษาไว้นานๆ ได้ด้วย

ผักกาดที่นำมาใช้สำหรับทำน้ำผัก

วิธีการตำผัก

การทำน้ำผักของชาวตำบลร่องเคาะ จะใช้ผักกาดดอกที่แก่แล้ว เพราะจะทำให้มีกลิ่นหอม ตัดทั้งต้นนำมาล้างให้สะอาดใส่ตะกร้าผึ่งไว้ให้สะเด็ดน้ำ นำมาตำให้แหลกแล้วคั้นเอาน้ำกับกากที่ละเอียดผสมด้วยน้ำล้างข้าวสารและเกลือเล็กน้อยใส่ถังหรือหม้อปิดฝาไว้สัก 2 คืน จากนั้นนำมาเคี่ยวด้วยไฟปานกลาง เมื่อน้ำงวดจึงยกลงจากเตา ทิ้งไว้ให้เย็นแล้วเก็บใส่ขวดโหลหรือกระป๋องเก็บใส่ตู้เย็นไว้สำหรับใส่น้ำพริกได้ตลอดทั้งปี ซึ่งในการตำน้ำพริกน้ำผักนั้นจะต้องใช้พริกแห้งเม็ดใหญ่ย่างไฟอ่อนๆ ให้หอม หอมกหอม กระเทียม นำมาโขลกให้ละเอียดแล้วใส่เกลือและน้ำผักประมาณ 2 ช้อนโต๊ะ ต่อน้ำพริกประมาณ 1 ถ้วย คนให้เข้ากันแล้วนำมารับประทานกับปลาปิ้ง เนื้อย่างและผักลวก

น้ำผักที่สำเร็จเพื่อใช้ตำน้ำพริก

น้ำพริกน้ำผัก

น้ำผักถือเป็นอาหารท้องถิ่นและเป็นการรักษาวัฒนธรรมการกินของชาวร่องเคาะที่มีคุณค่าทางโภชนาการ เพราะเป็นอาหารที่ปลอดจากสารเคมีต่างๆ ทั้งยังทำให้มีอาหารไว้รับประทานหลายชนิดที่สามารถเก็บไว้ในเวลานานด้วย

2. การทำน้ำปู

น้ำปู

ปูนาที่ใช้ทำน้ำปู

น้ำปู หรือ น้ำปู คือ อาหารที่ทำจากปูนา เป็นอาหารที่แพร่หลายทั่วภาคเหนือ โดยผ่านกรรมวิธีถนอมอาหารตามแบบพื้นบ้านมีไว้ประจำแทบทุกครัวเรือนที่สามารถเก็บรักษาไว้ได้นานเป็นปี

การเก็บปูในนาข้าว

ประชากรตำบลร่องเคาะส่วนใหญ่มีอาชีพหลัก คือการทำนา ข้าวที่ปลูกเป็นข้าวเหนียว การปลูกต้นข้าวจะปลูกเป็นกอๆ ทำให้สามารถลงไปหาปู กุ้ง หรือปลาในนาได้ ปูจะมีมากในช่วงที่ต้นข้าวโตเป็นกอ ในการเก็บปูนั้นจะเก็บในช่วงที่แดดร้อนจัด ปูจะหลบอยู่ตามคันนา พอคนเดินไปตามคันนาปูก็จะไต่ออกมาเราก็รีบเก็บใส่ข้อง ปูเป็นสัตว์ที่กัดต้นข้าวฉะนั้นการเก็บปูจึงเป็นการกำจัดปูวิธีหนึ่ง แล้วยำปูมาแปรรูปเป็น น้ำปูขึ้น

น้ำปู ที่ตำบลองเคาะมีกรรมวิธีและส่วนผสมที่แตกต่างจากที่อื่นๆ สามารถเก็บข้ามปีไว้รับประทานได้นานๆ เพราะมีส่วนผสม คือ ใบขมิ้น ใบชา ใบตะไคร้ ช่วยดับกลิ่นคาว ใบฝรั่งที่ช่วยแก้ท้องเสียและทำให้น้ำปูข้นมากโดยโขลกใบทั้งหมดให้แหลกก่อน จากนั้นนำปูที่ล้างเรียบร้อยแล้วลงโขลกในครกไม้ที่มีก้นลึก เพราะปูจะได้ไม่ได้ออกมา พอโขลกหมดแล้ว เติมน้ำเล็กน้อย คนให้เข้ากันดีแล้วคั้นเอาน้ำปูออก กรองน้ำปูทั้งหมดอีกครั้งหนึ่ง เพื่อไม่ให้กากค้างอยู่ แล้วนำไปเก็บตองไว้ 1 คืน นำน้ำปูที่หมักแล้วใส่หม้อสวด(หม้อดิน)ไปเคี่ยวบนไฟปานกลาง จนกว่าน้ำปูในหม้อจะงวด แล้วจึงนำกระเทียมไปหมกไฟให้สุกและนำพริกแห้งย่างไฟจนเกรียม นำมาโขลกพร้อมกับเกลือให้ละเอียด แล้วนำลงไปคนกับน้ำปูที่เคี่ยวโดยต้องคนไปเรื่อยๆ จนกว่าน้ำปูจะแห้งและข้นจนเกือบคนไม่ได้ ให้ลดไฟให้อ่อนลงก็จะได้น้ำปูสีดำสนิท จากนั้นก็ยกลงรอให้เย็นเพื่อนำไปบรรจุในขวดโหล เก็บไว้รับประทานต่อไปซึ่งสามารถเก็บได้เป็นปี

น้ำปูที่ยังไม่ได้เคี่ยว

การเคี่ยวน้ำปู

น้ำปูเป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ ซึ่งอยู่ในรูปของสารอาหารเข้มข้น สามารถนำมาปรุงอาหารได้หลายอย่าง เช่น น้ำพริกน้ำปู ใส่ปรุงรสในแกงหน่อไม้ ใส่ยำหน่อไม้ ใส่ส้มตำมะละกอ ตำส้มโอ และส้มชะเอม แต่ น้ำปูเป็นอาหารที่มีสารไขมันบางชนิดสูง การรับประทานมากเกินไป อาจทำให้อ้วนหรือมีอาการหาวเรอได้

3. การทำหน่อไม้ลอยฟ้า

ถุงหน่อไม้ที่นำไปแขวนบนเพดาน เรียกว่า หน่อไม้ลอยฟ้า

เนื่องจากตำบลร่องเคาะมีพื้นที่ป่าเป็นจำนวนมาก ส่วนหนึ่งของต้นไม้ในป่าที่มีมาก คือ ต้นไผ่ ซึ่งมีอยู่หลายชนิด ต้นไผ่จะออกหน่อมากในช่วงฤดูฝนเท่านั้น หน่อไผ่นั้นชาวร่องเคาะเรียกว่า “หน่อไม้” เมื่อหมดฤดูฝนต้นไผ่ก็จะหยุดออกหน่อ แต่เพื่อให้มีหน่อไม้ไว้กินตลอดปี จึงมีการคิดหาวิธีแปรรูปอย่างหลากหลาย แต่วิธีหนึ่งที่เมื่อแปรรูปแล้วทำให้รสชาติใกล้เคียงกับหน่อจริงมากที่สุด และยังสามารถนำมาปรุงอาหารได้หลายชนิด นั่นก็คือ การทำหน่อไม้ลอยฟ้า

หน่อไม้ที่ยังไม่ได้แกะเปลือก

หน่อไม้ที่แกะเปลือกและพร้อมนึ่ง

การทำหน่อไม้ลอยฟ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นร่องเคาะจะแตกต่างจากที่อื่น เพราะไม่ใช่เป็นการดองหน่อไม้ แต่จะมีวิธีการทำโดยขั้นแรกต้องนำหน่อไม้ที่แก่แล้วและสดมาแกะเปลือกออก ตัดหัวตัดท้ายส่วนที่แข็งออก นำไปล้างให้สะอาดพักไว้ แล้วนำล้างถึงตั้งไฟจนน้ำเดือดมีไอลอยขึ้นก็คีบหน่อไม้ที่ล้างไว้ใส่ในลังถึงแล้วปิดฝาให้แน่น การนึ่งนิยมนึ่งบนเตาถ่านเพราะจำทำให้หน่อไม้นุ่มกว่าบนเตาแก๊ส นึ่งไปจนหน่อไม้เกือบสุกแล้วยกลงทิ้งหม้อ จากนั้นนำคีมที่สะอาดมาคีบใส่ถุงพลาสติกใสสำหรับใสอาหารทั้งที่ยังร้อนอยู่ มัดปากถุงให้แน่น แล้วนำถุงหน่อไม้ไปใส่ในถุงอีกใบมัดปากถุงให้

แน่นเป็นรอบที่ 2 เมื่อนำหน่อไม้ใส่ถุงเสร็จนำไปแขวนไว้ใต้เพดานหรือใต้ถุนบ้านที่โล่ง ซึ่งการนำไปแขวนไว้นั้นเหมือนกับถนอมหน่อไม้ลอยอยู่จึงเรียกกันว่า หน่อไม้ลอยฟ้า

การนึ่งหน่อไม้ นำหน่อไม้ที่นึ่งแล้วมาใส่ถุงในขณะที่ยังร้อนอยู่หน่อไม้ลอยฟ้าเป็นอาหารที่สามารถนำมาปรุงเป็นอาหารได้หลายอย่างเหมือนกับหน่อไม้สด เช่น ต้ม แกง ยำ ผัด หรือจิ้มน้ำพริก ทั้งรสชาติก็ใกล้เคียงกับหน่อไม้สดคือไม่มีรสเปรี้ยวเหมือนหน่อไม้อัดπίบ สามารถนำมาทำเป็นอาหารได้ตลอดปีทำให้ประหยัดรายจ่ายของครอบครัวทางหนึ่ง ส่วนมากแต่ละบ้านจะทำกันไว้เป็นจำนวนมาก เพราะนอกจากจะเป็นอาหารแล้วยังจำหน่ายและเป็นของฝากญาติสนิทมิตรสหายได้ด้วย

4. การทำหน่อไม้ขบ

หน่อไม้ที่ใช้ทำหน่อไม้ขบ

การทำหน่อไม้ขুব เป็นวิธีการนำหน่อไม้มาดองเก็บไว้กินได้ตลอดปี ซึ่งคำว่า “ขুব” ก็หมายถึง ปี ซึ่งในตำบร่องเคาะนอกจากจะมีหน่อไม้หลากชนิดจากป่าแล้ว ปัจจุบันชาวบ้านยังได้ปลูกหน่อไม้พันธุ์ต่างๆ อีก เช่น ฝ่ตง ฝ่หวานและฝ่หมาจู ซึ่งเป็นหน่อไม้ที่เมื่อนำมาต้มแล้วมีรสหวานเร็ว เนื้อนุ่ม ทำให้มีหน่อไม้จำนวนมากในช่วงฤดูไม้ฝ่ออกหน่อ จึงมีวิธีการนำมาถนอมอาหารหรือแปรรูปหลายอย่าง เช่น การทำหน่อไม้ขুব เป็นการแปรรูปหน่อไม้อีกหนึ่งชนิดหนึ่งของชาวร่องเคาะที่สามารถเก็บไว้กินได้ตลอดปี

หน่อไม้ฝ่ตง

หน่อไม้ฝ่หวาน

หน่อไม้ที่ฝ่แล้ว

เกลือเม็ด

หน่อไม้ที่หมักทิ้งไว้ 1 คืน

การนำหน่อไม้บรรจุในขวดโหล

ปัจจุบันการทำหน่อไม้ขুবของชาวร่องเคาะนิยมนำหน่อไผ่รวก หน่อไผ่ตงหรือหน่อไผ่หวานมาทำเพราะเนื้อนุ่มไม่แข็งจนเกินไป ด้วยการเลือกหน่อไม้ที่ขึ้นปล้องแล้วบ้างเพราะหากเลือกหน่อที่อ่อน หากนานไปจะทำให้เนื้อหน่อไม้และ ไม่สามารถเก็บได้ถึงปี และเมื่อได้หน่อตามที่ต้องการแล้วนำมาแกะเปลือก ตัดส่วนที่แข็งออก ล้างน้ำให้สะอาดแล้วนำมาผานบางๆ ด้วยมีดปอกผลไม้ แล้วนำไปล้างน้ำทิ้ง 2 - 3 ครั้ง จากนั้นนำเกลือเม็ดลงไปคั้นกับหน่อไม้ที่ผานแล้ว ซึ่งเกลือที่ใช้ต้องเป็นเกลือเม็ดเท่านั้น เพราะหากใช้เกลือป่นนานแค่นั้นหน่อไม้ก็จะไม่เปรี้ยว เมื่อคั้นหน่อไม้กับเกลือจนอ่อนนุ่มแล้วหมักทิ้งไว้ 1 คืน พอวันรุ่งขึ้นนำหน่อไม้มาบีบเอาน้ำออก แล้วนำไปบรรจุใส่ในขวดโหลกดให้แน่นแล้วปิดฝาให้สนิท แต่ถ้าหากทำไว้เพื่อจำหน่ายเป็นรายได้เสริมของครอบครัวด้วย ก็จะทำเป็นจำนวนมากแล้วนำไปบรรจุในโหลมั่งกรไว้ ประมาณสัก 1 เดือน หน่อไม้ก็จะมีรสเปรี้ยวสามารถนำมาทำอาหารได้ แต่ส่วนมากชาวบ้านจะเก็บไว้กินในช่วงที่หมดฤดูหน่อไม้ออกหน่อแล้ว

หน่อไม้ขুব เป็นอาหารที่สามารถนำมาทำอาหารสำหรับรับประทานได้หลายอย่าง เช่น แกงใส่หมู ใส่ปลา ผัด และยำ นอกจากนี้จะทำให้มีอาหารที่หลากหลายไว้รับประทานได้ตลอดปีแล้ว ยังเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในครอบครัว และนอกจากนี้ยังสามารถนำไปจำหน่ายได้อีกด้วย

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหารของตำบลร่องเคาะ นอกจากจะเป็นการคิดหาวิธีนำพืชและสัตว์ที่มีอยู่ตามธรรมชาติในท้องถิ่นมาแปรรูป ให้มีอาหารที่มีคุณค่าที่หลากหลายไว้รับประทานนอกฤดูกาลแล้ว ยังเป็นการประหยัดรายจ่ายด้านการกิน เสริมรายได้ให้ครอบครัวแล้ว ยังถือว่าเป็นภูมิปัญญาที่คนรุ่นหลังควรสืบทอดไว้ต่อไปด้วย

กิจกรรมประจำบทที่ 4

คำชี้แจง เมื่อศึกษาเรื่อง “ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับอาหารและผักพื้นบ้าน” เสร็จแล้วให้นักเรียน
ตอบคำถามต่อไปนี้

ตอนที่ 1

1. นักเรียนคิดว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหารและผักพื้นบ้านของชาว
ร่องเคาะคืออะไรบ้าง
2. การทำน้ำปู แสดงให้เห็นภูมิปัญญาท้องถิ่นสมัยก่อนในเรื่องอะไรบ้าง
3. นักเรียนคิดว่าระหว่างหน่อไม้ลอยฟ้าและหน่อไม้ขুবของภูมิปัญญาท้องถิ่นร่องเคาะ
อาหารชนิดใดน่าจะเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว เพราะเหตุใด
4. นักเรียนชอบอาหารชนิดใดมากที่สุด เพราะเหตุใด
5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับอาหารและผักพื้นบ้านของตำบลร่องเคาะสมควรอนุรักษ์ไว้
ต่อไปหรือไม่เพราะเหตุใด

ตอนที่ 2

1. ให้นักเรียนไปสอบถามสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นถึงการแปรรูปอาหารชนิดอื่นเพิ่มเติม
อย่างน้อย 1 ประเภท
2. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม 4 กลุ่ม แต่ละกลุ่มทำรายงานอาหารพื้นบ้านที่มีส่วนประกอบของ
น้ำผัก น้ำปู หน่อไม้ลอยฟ้าและหน่อไม้ขুব พร้อมทั้งบอกวิธีทำ กลุ่มละ 1 รายการ

บทที่ 5

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม

ตำบลองเคาะเป็นตำบลที่เก่าแก่ตำบลหนึ่ง มีโบราณวัตถุและโบราณสถานที่หลายแห่ง โดยเฉพาะสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่คนส่วนใหญ่ในตำบลองเคาะนับถือ แต่สิ่งที่ถือเป็นมรดกทางวัตถุที่สำคัญที่เป็นหลักฐานสำคัญยิ่งให้คนรุ่นหลังได้ทราบประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น วิถีชีวิตความเป็นอยู่และภูมิปัญญาของบรรพบุรุษมีอยู่หลายสิ่ง แต่ที่สำคัญยิ่งได้แก่ ภาพวาดโบราณฝาผนังในอุโบสถวัดทุ่งฝุง ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นวัดสบสลิ้น และรอยแกะสลักบนหินบ้านสบสลิ้น ซึ่งทุกคนควรได้เรียนรู้และร่วมรักษาไว้ดังนี้

1. ภาพวาดบนฝาผนังอุโบสถวัดทุ่งฝุง

อุโบสถวัดทุ่งฝุง

1.1 ประวัติอุโบสถและภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดทุ่งแฝง

อุโบสถหลังนี้อยู่ในวัดทุ่งแฝงสร้างเมื่อ พ.ศ. 2400 ตั้งอยู่เลขที่ 1 บ้านทุ่งแฝงหมู่ ที่ 4 ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีพระครูวิสุทธ์พัฒนโกวิท เป็นเจ้าอาวาส เป็นอุโบสถหลังเดียว ที่มีรูปร่างเป็นเอกลักษณ์เฉพาะมีเพียงหนึ่งเดียว ในอำเภอวังเหนือ หรือในจังหวัดแต่ไม่ชัดเจน ลักษณะการก่อสร้างเป็นศิลปะทรงไทยลื้อ ได้ก่อสร้างมานาน ร่วมกับวัดทุ่งแฝงสร้างเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2400 จุดที่น่าสนใจในอุโบสถ คือ ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะรูปร่างอุโบสถไทยลื้อที่ยังคงสภาพเดิมเอาไว้เกือบทั้งหมด

ภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถ

ภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถเป็นภาพวาดลายเส้นวาดจากสีธรรมชาติ เล่าว่าสีแดงได้มาจากลูกมะกอกและครั้ง สีเหลืองได้มาจากขมิ้น สีน้ำเงินได้มาจากครามเป็นต้น

ภาพฝาผนังโดยรอบอุโบสถเขียนบรรยายเรื่องราวจากพุทธประวัติและนิทานชาดก 2 เรื่อง คือเรื่องหงส์หินและเวสสันดรชาดก รวมเป็น 2 เรื่อง เป็นภาพจิตรกรรมที่แสดงถึงภูมิปัญญา ด้านศิลปะและการใช้วัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ ทั้งยังเป็นการสะท้อนถึงวิถีชีวิตของบรรพบุรุษของท้องถิ่น จึงถือเป็นสิ่งที่มีคุณค่าควรร่วมกันรักษาให้เป็นมรดกของท้องถิ่นต่อไป

2. ศูนย์เรียนรู้คุณธรรม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นวัดสบลิน

ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นวัดสบลิน

ศูนย์เรียนรู้คุณธรรม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นวัดสบลิน เป็นศูนย์รวมวัตถุโบราณซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการคิด การสร้างของมนุษย์ตั้งแต่อดีตและได้รับการสืบทอดมาอย่างเป็นรูปธรรม เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ งานศิลปกรรม งานฝีมือ นอกจากนั้นยังรวมถึงโบราณสถาน หลักฐานการได้จากบอกเล่า เป็นนามธรรม เช่น ภาษา ความเชื่อ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี สิ่งเหล่านี้แสดงถึงพัฒนาการของท้องถิ่นตำบลร่องเคาะส่วนหนึ่ง ซึ่งสิ่งนั้นก็คือ พิพิธภัณฑสถานสบลิน เป็นแหล่งพิพิธภัณฑสถานแห่งแรกของอำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ที่รวบรวมโบราณวัตถุที่มีคุณค่าประมาณ 100 ชิ้น โดยพระครูสุธาพรปริยัติ เจ้าอาวาสวัดสบลินปัจจุบัน ซึ่งโบราณวัตถุเหล่านี้เป็น

ประเภทเงินหรือเบี้ยแลกของ เครื่องใช้ในครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการประกอบอาชีพของผู้คนในสมัยโบราณ เช่น กระบุงไม้ โอ่งดินปั้น ตราชั่งไม้ กล้องสานไม้ไผ่ และอื่น ๆ ที่มีประโยชน์ในทางประวัติศาสตร์ และศิลปะให้ทุกคนได้เรียนรู้และร่วมกันรักษาเป็นมรดกของท้องถิ่นต่อไป ดังเช่น

2.1 โบราณวัตถุ ที่ประเภทข้าวของเครื่องใช้ในครัวเรือน เครื่องมือในการทำมาหากินของผู้คนในชุมชนสมัยโบราณ เช่น กระบุงไม้ โอ่งดินปั้น ตราชั่งไม้ กล้องสานไม้ไผ่ และอื่น ๆ ที่ค้นพบในชุมชนซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นของใช้ในครัวเรือน และเครื่องมือดักสัตว์ของผู้คนในชุมชนแห่งนี้

โบราณวัตถุ เป็นประเภทข้าวของเครื่องใช้

2.2 ปูยาดินเผา(กล้อยาสูปที่ทำด้วยดินเผา) ถางประทีป เชียงเทียน เป็นของใช้สำหรับรองเทียนที่จุด ค้นเจอในปี 2542 บริเวณวัดประตู่เหล็ก (วัดเก่าแห่งที่ 3) และวัดร้างทั่วไป

ปูยาดินเผา ถางประทีป เชียงเทียน

2.3 ถ้วย และชามดินเผาว่างเหนือ-เวียงกาหลง มีหลักฐานเชื่อว่าน่าจะเป็นการผลิตที่เตาเผาว่างเหนือและ เตาเผาเวียงกาหลงเชียงราย และมีการค้าขายระหว่างกัน เพราะสองอำเภอนี้มีอาณาเขตติดกัน สำหรับ ถ้วยและชามดินเผาชนิดดังกล่าว ได้มีการค้นพบที่เวียงกาหลงเช่นเดียวกัน

ถ้วย และชามดินเผาว่างเหนือ-เวียงกาหลง

2.4 เสียมหิน ขวานสำริด สันนิษฐานว่าเป็นของยุคก่อนประวัติศาสตร์ คือ ยุคหินเก่า ยุคหินใหม่ ค้นพบบริเวณดอยพระบาท

เสียมหิน ขวานสำริด

2.5 อ่างน้ำทองเหลือง และ ตลับเงินมีลวดลาย ซึ่งได้ฐานตลับเงินมีอักษรล้านนาเขียนว่า “เจ้าแก้ว” ซึ่งสิ่งของเหล่านี้ สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นของใช้สำหรับ เจ้าขุนมูลนาย ในสมัยโบราณ ได้มาโดยคน ในชุมชนแห่งนี้นำมาบริจาคให้ ซึ่งเป็นของบรรพบุรุษที่เก็บรักษาสืบต่อกันมานาน

ตลับเงินมีลวดลายและอ่างน้ำทองเหล็อง

2.6 กำไลข้อมือและกระเป๋ใส่เงิน ทำด้วยทองเหล็อง สันนิษฐานว่าเป็นของประดับของคนในชุมชน ทำด้วยทองเหล็อง มีความประณีตสวยงามมาก ค้นพบโดยคนในชุมชนมานานแล้ว ซึ่งทำการขุดดินเพื่อลงเสาปลูกบ้าน และข้างในกระเป๋ามีหินอยู่จำนวนหนึ่ง ซึ่งคาดว่าน่าจะเป็นของมีค่าที่ยังไม่ได้ผ่านการเจียรระไน ต่อมาจึงได้นำมามอบให้กับศูนย์พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้

กำไลข้อมือและกระเป๋ใส่เงิน ทำด้วยทองเหล็อง

2.7 ดาบสรีร์ักัญจัย เป็นลักษณะดาบที่ทำด้วยเงิน/เหล็ก (ปลายฟักดาบและปลายด้ามของดาบหลุดหาย) มีความยาว 96.5 ซม. สำนักงานโบราณคดีที่ 6 เชียงใหม่ได้มาทำการสำรวจ คำนวณอายุดาบไม่เกิน 250 ปี เป็นยุคล้านนา โดยพระครูสถาพรปริยวัตรได้ประสานกับอาจารย์ศักดิ์รัตน์ชัย ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยโยนก สันนิษฐานว่าดาบเล่มนี้ต้องผ่านการตีมน้ำพิพัฒน์สัตยาบันมาก่อน ได้มาจากพ่อหน้อยใจ วางโต ผู้อาวุโสประจำหมู่บ้านเป็นผู้เก็บรักษาดาบ

เล่มนี้ ซึ่งเป็นมรดกในหมู่บ้านสี่บทอดกันมาหลายชั่วอายุคน ระบุว่าเป็นาดาบประจำตัวของเจ้าพ่อหอคำ ปัจจุบันได้แยกเก็บไว้เพื่อความปลอดภัย

ดาบศรีกัญจ้อย

2.8 พับสาและแผ่นทองเหลือง ลักษณะเป็นกระดาษที่ทำจากกระดาษสาและทำจากแผ่นทองเหลือง มีตัวหนังสือเป็นภาษาล้านนา เขียนเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับตำรายาสมุนไพรพื้นบ้านของชุมชน และประวัติความเป็นมาของชุมชนแห่งนี้

พับสา และแผ่นทองเหลือง

2.9 หมวกทำด้วยไม้ไผ่สานและลงลักปิดทอง มีความคงทนและหนามาก ประดับด้วยกระจกแก้วสี สันนิษฐานว่า น่าจะมีการทำจำลองมาจากของจริง เพื่อเก็บไว้บูชาของคนในชุมชนแห่งนี้

หมวก ทำด้วยไม้ไผ่สานและลงลักปิดทอง

2.10 พระพุทธรูปไม้ ทำด้วยไม้จันทน์ แกะสลักเป็นพระพุทธรูปมีพระพักตร์เป็นยุคสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งเป็นพระประธานพระอุโบสถของวัดลุ่ม ปัจจุบันได้นำมาเก็บรักษาไว้ในพระอุโบสถวัดสบสลิ้น ไม่ได้เก็บไว้ในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน เพราะเกรงว่าจะไม่ปลอดภัย

พระพุทธรูปไม้

2.11 พระพุทธรูปเก่าแก่ เป็นพระพุทธรูปเก่าแก่จำนวนหนึ่ง ที่เป็นโบราณวัตถุประจำวัดบ้านสบสลิ้น ที่ไม่สามารถหาหลักฐานได้ แต่ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่องเคาะก็มีการค้นคว้าเพิ่มเติมอยู่เนืองๆ

พระพุทธรูปเก่าแก่

3. รอยแกะสลักบนหิน

ตัวอักษรฝักขาม

อักษรจีนอ่านว่า “ฮก-ฮง” แปลเป็นไทย
ได้ว่า โขคดีบรรพบุรุษ

รอยแกะสลักบนหินได้มีการค้นพบฐานวิหาร กว้างประมาณ 8 เมตร ยาวประมาณ 16 เมตร พบฐานเสาวิหาร รองด้วยหิน กว้างประมาณ 80 ซม. หน้า 4 ซม. ฐานพระเจดีย์ ขุดลึกประมาณ 1 เมตร พบแผ่นหินวางเป็นชั้น พร้อมเบ้าวางตามขอบหิน และยังพบชิ้นถ้วยสมัยราชวงศ์หมิง ศตวรรษที่ 19 - 22 และค้นพบถ้วยชามจากเตาเผาวังเหนือ และฐานวิหารพบอิฐมอญครั้งก่อนมีอักษรจีนอ่านว่า “ฮก-ฮง” แปลเป็นไทยได้ว่า “โขคดีบรรพบุรุษ” รอยแกะสลักบนหินนี้ ถือเป็นสถานที่สำคัญของชาวตำบลร่องเคาะอย่างหนึ่งที่ควรค่าแก่การรักษาไว้เพื่อศึกษา เรียนรู้ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นต่อไป

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม เป็นผลงานที่ทรงคุณค่าที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อความสวยงามอันก่อให้เกิดความสุขใจและเพื่อประโยชน์ใช้สอย รวมทั้งเพื่อเป็นการบอกกล่าวถึงวิถีชีวิตของบรรพบุรุษ ความคิดและความเชื่อ ซึ่งก่อให้เกิดความรัก ความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษและท้องถิ่นของคนรุ่นลูกรุ่นหลาน จึงจำเป็นที่ทุกคนต้องร่วมกันรักษาให้คงอยู่ไว้ตลอดไป

คำศัพท์

ดาบสรีร์ักัญจ้อย หมายถึง พระแสงขรรค์ชัยศรี เป็นเครื่องราชกกุธภัณฑ์ของ
พระมหากษัตริย์หรือพระเจ้าแผ่นดิน

กิจกรรมประจำบทที่ 5

คำชี้แจง เมื่อศึกษาเรื่อง “ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม” เสร็จแล้วให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

ตอนที่ 1

1. วัดสุโขทัย ๓ ศูนย์เรียนรู้คุณธรรม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นวัดสบสลับให้คุณค่าต่อชาวร่องเคาะอย่างไร
2. นักเรียนคิดว่าภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถวัดทุ่งฝุ่งมีลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โดดเด่นในเรื่องใดบ้าง จงอธิบาย
3. นักเรียนคิดว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อชาวร่องเคาะหรือไม่เพราะเหตุใด
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมมีผลต่อการดำเนินชีวิตของชาวร่องเคาะในด้านความเชื่ออย่างไรบ้าง
5. นักเรียนคิดว่าแนวทางปฏิบัติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของตำบลร่องเคาะควรมีอะไรบ้าง

ตอนที่ 2

1. ให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศาสนสถานในหมู่บ้านของนักเรียน แล้วนำข้อมูลมาเสนอหน้าชั้นเรียน
2. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม 3 กลุ่ม แต่ละกลุ่มร่วมกันจัดทำแผ่นพับเชิญชวนให้ชาวร่องเคาะศึกษาท่องเที่ยวภาพวาดบนฝาผนังอุโบสถวัดทุ่งฝุ่ง และวัดสุโขทัย ๓ ศูนย์เรียนรู้คุณธรรม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นวัดสบสลับ กลุ่มละ 1 รายการ

บทที่ 6

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน

เพลงพื้นบ้าน ถือว่าเป็นมรดกทางภาษาที่เกิดจากการคิดค้น ความคิด สติปัญญาของผู้คนในอดีตที่อาศัยอยู่ตามชนบท ซึ่งเรียกกันว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสื่อที่ทำให้เห็นถึงจารีตประเพณี วิถีชีวิต การทำมาหากินและพิธีกรรมต่าง ๆ ของคนไทยในสมัยก่อน เป็นความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดออกมา มักแสดงออกเป็นคำพูดโต้ตอบกันเช่น การแอ้วสาว การถ้อยขอ(การโต้ตอบกันระหว่างช่างชอชาย หญิง) คำว จ้อย หรือเป็นคำสอนที่ปฏิบัติตามกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ส่วนเพลงพื้นบ้านของตำบลร่องเคาะนั้นได้แก่ คำว จ้อย และชอ ซึ่งมีรายละเอียดที่ควรศึกษาไว้ดังนี้

1. คำว

คำว คือ ลักษณะการเรียบเรียงถ้อยคำที่ทำให้เป็นระเบียบเหมือนห่วงโซ่ คือ มีสัมผัสคล้องจองกันไป คนเมืองมักพูดกันว่า “เป็นคำวเป็นเครือ” ซึ่งหมายถึง สัมผัสคล้องจองต่อเนื่องกันไปในนั้นเองการอ่านคำวในตำบลร่องเคาะ เรียกว่า “การอ้าคำว” มีลีลาการอ่านและทำนองการร้องแยกไปตามลักษณะเหตุการณ์ เช่น การอ้าทำนองโคงเสียงวง (โคงเร็วไว) หมายถึง การอ่านแบบลีลาซ้ามีเอื้อน และใช้เสียงสั้นยาวไปตามจังหวะดนตรี ส่วนมากจะเป็น คำวบ่าว(หนุ่ม) สาว การอ้าทำนองม้าย่าไฟ ได้แก่ การอ่านแบบจังหวัดเร็วแรงร้อนเหมือนม้าเหยียบไฟ ผู้อ่านเริ่มอ่านเร็วแล้วไปทอดยาวตอนปลาย การอ่านแบบนี้เพื่อความได้มาก ไม่เสียเวลา และการอ้าทำนองวิงวอน เป็นการอ่านแบบต้องการให้ผู้ฟังเกิดความเมตตา สงสารเพราะลีลาเสียงเป็นไปในทำนองสลดสังเวช นิยมอ่านตอนบทเศร้าที่ต้องการให้สะท้อนอารมณ์ผู้ฟัง ซึ่งส่วนมากจะเป็นการอ้าในงานศพเท่านั้น

คำวมีหลายชนิด แต่คำวที่ภูมิปัญญาร่องเคาะได้กล่าวไว้วันนี้มี คำวบ่าวสาว คำวอ้ากำเมืองและคำวธรรม ปัจจุบันผู้ที่อ้าคำวในตำบลร่องเคาะก็จะมีแต่ผู้เฒ่าผู้แก่ โดยเฉพาะคนที่เคยบวชมาแล้วที่เรียกกันว่า “น้อยหรือหนาน” และบทคำวที่ใช้ในการอ้าก็มีอยู่หลายบท ดังเช่นที่ ฟ่อน้อยชิน ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านร่องเคาะได้ยกตัวอย่างบทคำว บ่าวสาว ไว้ดังนี้

บทคำวาท้องถิ่นร่องเคาะ	ความหมาย
<p>อภิรมย์เหย เจยบานจิ้นยาว เหน็บดอกบัว ซอนดอกเกียงเหมย จะลีปูเลยเจยบานไคว บ้าน ดอกสบันงา ก่ำหอมไควบ้าน สลิตดวง บาน เหมือนกลิ้งตัวน้อง ได้มาปะหัน ไค่ฝั้น ร่วมห้อง กับกูเจ้าแพง กอนปีจุน้องไต้ หื้อ ปันตายโหง หื้อได้จ้มลง อยู่ปิ่นกันหม้อ สปีตี โย หลังไหลมาป้อ หื้อผีหักคอปี่ไต้ กอนว่า จาย ปจุน้องไต้ หื้อมุลมั่งด้วย เงินคำ ขอสม ตั้งนิก กำปอนน้องปิ่น อายุจายฟิง จุงมีปาย หน้า กอนແหล่นายเหยย”</p>	<p>ยินดีเป็นอย่างยิ่ง ชื่นใจนานๆ เหน็บดอก มะพร้าว แซมดอกเกียงเหมย(ดอกไม้ชนิดหนึ่ง คล้ายช่อมะพร้าว) ซอดอกปูเลย(ไพล) เคยบาน ทั่วบ้าน ดอกกระดังงา ก็หอมทั่วบ้าน ดอกสลิต ก็หอมเหมือนกลิ้งตัวน้อง ได้มาพบเห็นอยากฝั้น ร่วมห้อง เป็นคู่กับเจ้า หากพี่โกหกน้อง ให้รีบ ตายโหง ให้ได้จ้มลงอยู่ปิ่นกันหม้อ สปีตีโย หลังไหลมารวม ให้ผีหักคอปี่ชาย หากว่าพี่ชาย ไม่ได้โกหกน้อง ให้มุลมั่งด้วย เงินคำ ขอสมตั้ง นิกคำพรน้องให้ อายุพี่ชายที่ฟิง จงมีภายหน้า เเท่านี้ก่อนนะ”</p>

พ่อน้อยชิน ปราชญ์ชาวบ้านร่องเคาะด้านคำว

ในการฮ่ำคำวกำเมืองนั้นจะแต่งกันขึ้นมาสดๆ ตามแต่ผู้ฮ่ำต้องการ และคำวธรรมนั้นก็
 เหมือนกับบทที่ชาวล้านนาใช้กันทั่วไป

คำวแม้จะเป็นมรดกของชาวล้านนาแต่ก็ถือว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของร่องเคาะด้วย
 คำวเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าทางด้านภาษาถิ่น แสดงออกถึงภูมิปัญญา สะท้อนวิถีชีวิต ความเป็นอยู่

วัฒนธรรม และคตินิยมด้านต่าง ๆ รวมทั้งยังแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ส่งเสริม และสืบทอดให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมไปยังรุ่นลูกรุ่นหลานต่อไป

2. จ้อย

จ้อย เป็นคำประพันธ์เหมือนกับคำว แต่เนื้อหาและเรื่องราวนั้น จะเป็นคำที่สละสลวยเอาไว้สำหรับร้องจีบหรือเกี้ยวสาว สำหรับกลุ่มเด็ก และบทจ้อยทั่วไปการจ้อยจะมีลูกเอื้อนโขว้น้ำเสียงให้ไพเราะ เพราะหากจ้อยจีบสาวก็จะทำให้หญิงสาวเกิดความประทับใจ และหากจ้อยยกกลุ่มเด็กก็จะทำให้เด็กหัวเราะ

ยายเที่ยงกับยายลองปราชญ์ชาวบ้านร่องเคาะด้านการจ้อยของร่องเคาะ

ตามที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่องเคาะได้เล่าว่า การจ้อยจีบหรือเกี้ยวสาวนั้น ในอดีตหนุ่มๆ ทางเหนือเขาจะจีบสาวเมื่อเวลากลางคืน หลังจากที่เสร็จสิ้นภารกิจการงานแล้ว จะรวมกลุ่มกันไปเที่ยวตามบ้านสาวที่เค้าจุดโคม(ตะเกียงน้ำมัน) อยู่ โดยจะนำเอาชิง และขลุ่ยไปด้วย เมื่อไปถึงบ้านสาวก็เป่าขลุ่ย ดิดชิงเป็นดนตรีประกอบการจ้อยเข้าบ้านสาว และการจ้อยนี้จะแต่งกันสดๆในขณะนั้นเลย เป็นกุสโลบายอย่างหนึ่ง ที่แสดงออกถึงความเฉลียวฉลาดของชายหนุ่ม และนอกจากนี้ยังมีบทจ้อยสำหรับกลุ่มเด็กและบทจ้อยทั่วไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

บทจ้อยท้องถิ่นร่องเคาะ	ความหมาย
<p>บทจ้อยจีบหรือเกี้ยวสาว ไค่ปูกสะลิต ติดตันสะลัก ติดแต่ติดตึก ติด นั๊กหนาหน้า ไค่ติดสักกำ ไค่กำสักหน้อย ติด ถั่งติดแถ เหมือนแหติดสร้อย ติดศรีด้ามอย เงินเล่า ติดล้าติดเหลือ เหมือนบะเขือติด แก้ว ติดเหมือนลูกบ้ำ ติดล้าติดเหลือปักคก เหมือนนกติดตำม ติดตัวคนงาม แม่คำซาวห้า ติดแล้วบ่าหนี เหมือนสีติดผ้า บ่มีวัน ลา จากน้อง</p> <p>บทจ้อยสำหรับกล่อมเด็ก ซิกจูงจ่าจ้อย น้ำย้อยต้นก่อน จวนปอ ไปนอน จักผ้าห่มฮื้อ อันนี้หมอนสูอันนี้หมอนข้า ปะลา ลาลา เด็กกล้า</p> <p>บทจ้อยทั่วไป เดียวสอดเซาะ ร่องเคาะปอหิว เต้าเกล็ดป้า ซิว ปติดแจ่งผ้า</p>	<p>อยากปลุกต้นสะหลักติดตันสาลัก ชอบมากมาย อยากอยู่ใกล้สักครั้ง อยากจับมือซักหน้อย ชอบ มากมายเหลือเกิน เหมือนแหกับสร้อยแหที่ ติดกัน ชอบน้องสาวคนสวยมากๆ ติดมาก เหมือนมะเขือติดต้น ชอบเหมือนลูกบ้ำ รัก มากเหลือเกิน เหมือนนกที่คอยติดตามน้องสาว คนสวย ชอบแล้วไม่มีวันหนีหาย มันคงเหมือน สีติดผ้า ไม่มีวันลาจากน้อง”</p> <p>นั่งไกรซิงจ่าจ้อย น้ำย้อยปลายชายคาบ้าน ชวน พ่อไปนอน ดึงผ้าห่มให้ อันนี้หมอนคุณ อันนี้ หมอนฉัน ปะลาลาลา(เป็นคำอุทาน) ติดมาก แล้ว</p> <p>เที่ยวไปมาทั่วร่องเคาะจนหิว แม่เท่าเกล็ดปลา ซิวก็ไม่มีติดผ้า</p>

ส่วนมากบทจ้อยที่ใช้สำหรับกล่อมเด็กจะเป็นบทสั้นๆ แต่ต้องเอื้อนซ้ำๆ แบบเย็นๆ เพราะเมื่อเด็กได้ฟังแล้วจะทำให้เคลิ้มหลับไป

จ้อย เป็นความสามารถทางการขับร้องและดนตรีของท้องถิ่น ถือว่าเป็นศิลปะที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์และส่งเสริมให้คงอยู่ ถึงแม้ว่าปัจจุบัน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดง คำว่า จ้อย ซอ ในท้องถิ่น และมีคลัง ข้อมูลองค์ความรู้ที่ขึ้นทะเบียนภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดง มีข้อมูลที่สามารถค้นคว้าได้ ส่งผลให้คนในท้องถิ่นเกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดความรัก หวงแหน และมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง

3. ซอ

วงซอมนต์เสียงซอบ้านแม่สง ตำบลร่องเคาะ

ซอพื้นเมืองล้านนา หรือที่คนพื้นเมืองเหนือเรียกว่า ซอ เป็นรูปแบบการร้องเพลงที่ แต่งขึ้นมาพูดกันสดๆ โดยให้คล้องจองกัน ระหว่างคู่ชาย หญิง การซอในตำบลร่องเคาะนั้น จะนิยมใช้ ซับกล่อมให้คลายทุกข์ เกิดความสนุกรื่นเริงในงานมงคลต่างๆ เช่น งานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ งานวัด การซอจะมีคำศัพท์เฉพาะซอ คือ การจะซอนั้นต้องประกอบไปด้วย จั้งซอ คู่ถ้อง จั้งปี-จั้งซิง ผาม ซึ่ง จั้งซอ" คือผู้ที่สามารถ ซับขานซอได้ มีปฏิภาณ ไหวพริบ เป็นเลิศ "คู่ถ้อง" คือจั้งซอ ชายและหญิง ที่ ซอเป็นคู่ ร้องโต้ตอบกัน "จั้งปี-จั้งซิง" คือผู้ที่ทำหน้าที่บรรเลงดนตรีประกอบการซอ ส่วน "ผาม" คือ เวทีหรือปะรำเล็ก ๆ

นางแสงหล้า ชันคำ กำลังซอในงานวัด

การขับขอลในปัจจุบัน จะมีลีลาและรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย มีการขอ สลับ ด้วยดนตรี คือ ปี่จุม(ปี่จุม) ก็คือการเอาปี่มาเป่าจุมกัน 3 - 5 เลา ที่นิยมกันมาแต่โบราณทำนองขอมมี อยู่ด้วยกันหลายทำนองให้ชื่อตามสถานที่ อันเป็นที่มาของทำนองขอ เช่น ทำนองขอเชียงใหม่ เชียง แสน ล่องน่านลำปาง ล่องน่านปิ่นฝ้าย ขอจะปุ ขอเงี้ยว ขอละม้าย ขอพม่า ขออ้อ และขอ พระลอ แต่ที่ร้องเคาะนั้นจะนิยมขอทำนองเชียงใหม่ ล่องน่านลำปาง ล่องน่านปิ่นฝ้ายและขอพม่า โดยเนื้อร้องและทำนองขอนั้นจะแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย ซึ่งการขอทำนองเชียงใหม่ นั้นจะแตกต่าง กับทำนองอื่น คือ เครื่องดนตรีขอนั้น จะมีปี่ด้วยและขึ้นต้นบทด้วยคำว่า “หลอน” ที่ออกเสียง ยาวๆ และลงท้ายบทด้วยคำว่า “จิมหละหน้อง น่องละนาย” แล้วคนดูก็จะตะโกนขึ้นไปต่างๆว่า “เฮ้ย”

พ่อจั้น ชาวบ้านทุ่งฝุ่งภูมิปัญญาร้องเคาะ ด้านการขอ

การขอในทำนองอื่นๆ นั้นไม่มีบทขึ้นต้นและลงท้ายและส่วนมากจะไม่มีการเป่าปี่ มีแต่ เครื่องดนตรีประเภทสาย เช่น สะล้อ ซอ และซึง ดังที่พ่อจั้น ภูมิปัญญาร้องเคาะ ได้ยกตัวอย่าง บทขอทำนองเชียงใหม่ของคู่ขอชาย หญิง “เรื่อง ขอวันสงกรานต์” ในตอนหนึ่งดังนี้

บทขอท้องถิ่นร้องเคาะ	ความหมาย
ชาย “ปีใหม่ไผ่ตั้งปละ ขอกราบคารวะครูบา อาจารย์ องค์พระสมณะ องค์พระสมปาน ก็เพราะ เป็นวันสงกรานต์จอดจำ จะได้รื่นเรียงตั้งเป็นตั้งตัว มันตั้งจะหนัว สะเกล้าดำหัวหนัว”	ปีใหม่เมืองใครก็ไม่ทอดทิ้ง ขอกราบไหว้คารวะครู อาจารย์และองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะถือ เป็นวันสงกรานต์ ก็จะได้รื่นเรียงทั้งเขาทั้งเรา คงจะ สนุกพร้อมกัน ทั้งรดน้ำดำหัวด้วย
หญิง “ปีเก่าผ่านไปมันได้คิด แม่ได้ทำผิด ก้าวติด บาปกรรม กายวาจาใจ มันมีตมัวดำ เขาได้กระทำ สิ่งบ่ถูกต้อง จะเอาน้ำสงกรานต์สระเกล้าดำหัว ตั้งเป็นตั้งตัว ปันจากความตักฮ้อน”	ปีเก่าผ่านไปไม่ทันได้คิด แม่ได้ทำผิด กลัวติด บาปกรรม กายวาจาใจ เพราะใจที่มีตมัว เราได้ กระทำสิ่งไม่ถูกต้อง จะเอาน้ำสงกรานต์รดน้ำดำ หัว ทั้งเขาทั้งเรา พันจากความทุกข์ร้อน

ก่อนจะมีการชอนนั้นต้องมีการไหว้ครูก่อน โดยก่อนวันชอน ช่างซ่อมมักจะบอกกล่าวทางเจ้าของงาน จัดเตรียมข้าวของที่ต้องใช้ประกอบพิธี หรือที่เรียกว่า ชันตั้ง หรือ ชันครู ซึ่งประกอบไปด้วย สวยดอก 8 สวย หมากพลู 8 สวย เหล้า 1 ขวด บุหรี่ 1 ซอง ผ้าขาว ผ้าแดง เงิน 36 บาท เสื่อ หมอน หมาก 1 หัว อ้อย 1 ต้น กล้วย 1 เครือ มะพร้าว 1 ทะลาย ห่อข้าวของจิปาณะ(พริกเกลือ ขมิ้น ตะไคร้) คั่วก(กระทง)ใส่ข้าวเปลือกและข้าวสารอย่างละกระทง และน้ำส้มป่อย 1 แก้ว นำของทั้งหมดจัดรวมไว้ในกระบุงหรือเข่ง (ภาษาท้องถิ่นเรียกว่า ก่วย) ซึ่งทั้งหมดนี้เรียกว่า 1 ชันตั้ง ดังนั้นเจ้าภาพจะต้องจัดชุดชันตั้งจำนวน 2 ชุด เพราะช่างชอชาย และหญิงจะใช้ชันตั้งแยก คนละชุด และข้าวของบางอย่างนี้ช่างชอแต่ละคนอาจกำหนดมาไม่เหมือนกัน

ชันตั้งจำนวน 2 ชุด สำหรับช่างชอชาย และหญิง

ชอ ถือเป็นมรดกทางภาษาอย่างหนึ่งของชาวร่องเคาะ เพราะชอมีคุณค่าของเนื้อหาที่เป็นเรื่องราวทั้งที่เกี่ยวกับพิธีกรรม และเรื่องราวในชีวิตประจำวัน หากได้ศึกษาวิเคราะห์อย่างรอบด้านก็จะเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับภาษาของท้องถิ่น ค่านิยม ความเชื่อ ตลอดจนประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่นได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

เพลงพื้นบ้านถือเป็นสมบัติทางภาษาของท้องถิ่น ที่ได้สะสมต่อเนื่องกันมานาน เป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของคนไทย และมีคุณค่าอย่างยิ่งในด้านการให้ความบันเทิง ซึ่งให้ความสุขและความรื่นรมย์แก่คน ทั้งเป็นการละเล่นพื้นบ้านของหนุ่ม สาว เป็นส่วนสำคัญของพิธีกรรมต่าง ๆ เพลงพื้นบ้านจึงจัดเป็นสิ่งบันเทิงที่เป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของชาวบ้านในสมัยแต่ก่อน เช่น การกล่อมเด็ก และยังสร้างภูมิปัญญาให้แก่คนไทยด้วย

กิจกรรมประจำบทที่ 6

คำชี้แจง เมื่อศึกษาเรื่อง “ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน” เสร็จแล้วให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

ตอนที่ 1

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. นักเรียนคิดว่าเหตุใดเด็กๆ ชาวร่องเคาะปัจจุบันถึงไม่นิยมร้องเพลงพื้นบ้าน
2. นักเรียนคิดว่า“ค่าว” มีการร้องเหมือนหรือแตกต่างจากบทเพลงปัจจุบัน อย่างไร
3. นักเรียนคิดว่าเพลงพื้นบ้าน “จ้อย” มีคุณค่าต่อวิถีการดำเนินชีวิตอย่างไรบ้าง
4. นักเรียนชอบเพลงพื้นบ้านใดมากที่สุดเพราะเหตุใด
5. นักเรียนคิดว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านใดของตำบลร่องเคาะ ที่ควรอนุรักษ์

และสืบทอดต่อไป เพราะเหตุใด

ตอนที่ 2

1. ให้นักเรียนไปฝึกร้องเพลงพื้นบ้าน แล้วนำมาร้องให้เพื่อนฟังคนละ 1 บท
2. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6 คน แต่ละกลุ่มสืบค้นเพลงพื้นบ้านทั้ง ค่าว จ้อยและขอเพิ่มเติม แล้วจัดทำเป็นหนังสือเล่มเล็กกลุ่มละ 1 เล่ม

บทที่ 3

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ของดีล้ำค่าภูมิปัญญาร่องเคาะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง สรุปผลได้ดังนี้

1. สรุปการศึกษา

1.1 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.1.1 เพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ของดีล้ำค่าภูมิปัญญาร่องเคาะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

1.1.2 เพื่อตรวจสอบคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ของดีล้ำค่าภูมิปัญญาร่องเคาะ

1.2 ขอบเขตของการศึกษา

1.2.1 *หนังสืออ่านเพิ่มเติม* เรื่อง ของดีล้ำค่าภูมิปัญญาร่องเคาะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนร่องเคาะวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปางเขต 3 ประกอบด้วยเนื้อหาจำนวน 7 บท ดังนี้

บทที่ 1 ท้องถิ่นร่องเคาะ

บทที่ 2 ภูมิปัญญาเกี่ยวกับความเชื่อและศาสนา

บทที่ 3 ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม

บทที่ 4 ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับอาหารและผักพื้นบ้าน

บทที่ 5 ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม

บทที่ 6 ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านโดยแต่ละบทมีภาพประกอบ

และกิจกรรมท้ายบท

1.2.2 *การตรวจสอบคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม* เรื่อง ของดีล้ำค่า ภูมิปัญญาร่องเคาะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ในการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติม ด้านการใช้ภาษาไทย และด้านท้องถิ่น จำนวน 3 ท่าน โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพหนังสือ แล้วนำผลมาวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

จำนวน 10 คน ประเมินโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสือ โดยใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย(Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

1.3 การสร้างและพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ของดีล้ำค่าภูมิปัญญาร่องเคาะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง โดยผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.3.1 กำหนดลักษณะของหนังสือ

1.3.2 การสร้างและพัฒนาหนังสือ

- 1) การสร้างหนังสือ
- 2) การปรับปรุงคุณภาพหนังสือ

1.3.1 กำหนดลักษณะของหนังสือ

หนังสือที่สร้างขึ้นคือ หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ของดีล้ำค่าภูมิปัญญาร่องเคาะ หนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนเอง เพื่อเป็นการส่งเสริมนักเรียนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยการอ่านหนังสือ มีนิสัยรักการอ่าน ทำให้อ่านคล่อง อ่านเก่ง เกิดความรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง ผู้ศึกษาจึงได้กำหนดลักษณะและโครงสร้างของหนังสือดังนี้

- 1) เนื้อหา มีความสอดคล้องกับหลักสูตร กลุ่มสาระภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้านมาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน
- 2) นำสิ่งที่มีคุณค่า ที่สำคัญและภูมิปัญญาของท้องถิ่นมาสร้างเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม
- 3) กำหนดชื่อและหัวข้อเรื่อง สอดคล้องกับเรื่องของท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลร่องเคาะ
- 4) เนื้อหาหนังสือประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับข้อมูลและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลร่องเคาะ
- 5) แนวการเขียนเป็นแบบสารคดีโดยให้ความรู้ ข้อคิด แก่ผู้อ่านพร้อมภาพประกอบ
- 6) ภาษาที่ใช้ถูกต้องตามหลักภาษา เข้าใจง่าย สามารถสื่อความหมายชัดเจนเหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้อ่าน
- 7) รูปเล่มหนังสือ ใช้รูปเล่มขนาด 21 X 29.5 เซนติเมตร

1.3.2 การสร้างหนังสือและพัฒนาหนังสือ

- 1) ศึกษาหลักหลักสูตรกลุ่มสาระภาษาไทย มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระที่ 1 การอ่าน
- 2) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยรวบรวมเอกสารของผู้ที่สามารถนำมาเป็นข้อมูลที่น่าเชื่อถือและใช้อ้างอิงได้
- 3) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นแนวทางในการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมและเป็นแหล่งที่มาของหัวข้อเรื่อง
- 4) แนวการเขียนเป็นแบบสารคดีโดยให้ความรู้ ข้อคิด แก่ผู้อ่าน
- 5) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตำบลร่องเคาะ สํารวจสถานที่จริง สอบถาม สัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น บันทึกภาพ บันทึกข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อนำมาจัดโครงสร้างเนื้อหาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ของดีล้ำค่าภูมิปัญญาร่องเคาะ จำนวน 6 บท ดังนี้
 - (1) บทแรกประกอบด้วยเนื้อหาที่เป็นความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับข้อมูลท้องถิ่นของตำบลร่องเคาะ เพื่อเป็นพื้นฐานให้นักเรียนได้รับรู้เรื่อง เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง
 - (2) โครงสร้างเนื้อหาด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื้อหาของแต่ละบทจะประกอบด้วยความหมาย ที่อยู่หรือแหล่ง ประวัติความเป็นมา คุณค่าหรือประโยชน์ ภาพประกอบของภูมิปัญญาแต่ละประเภทและกิจกรรมทำเรื่อง จำนวน 6 บท คือ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับความเชื่อและศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับอาหารและผักพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน
 - 6) เนื้อหาแต่ละบทประกอบด้วยชนิดของภูมิปัญญาแต่ละด้าน ความเป็นการดำเนินการ และคุณค่า
 - 7) สร้างกิจกรรมทำเรื่อง เรื่องละ 2 ตอน เพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจ ฝึกให้นักเรียนรู้จักวิเคราะห์จากการอ่าน
 - 8) ภาพประกอบ เป็นภาพประกอบที่ถ่ายจากสถานที่จริง และของจริงทั้งหมด มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหา
 - 9) สร้างแบบประเมินคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยครอบคลุมทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านรูปเล่มและการพิมพ์ ด้านภาพประกอบ ด้านเนื้อหา ด้านภาษา และด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ
 - 10) ตรวจสอบคุณภาพหนังสือโดยผู้ทรงคุณวุฒิและนักเรียน โดยครอบคลุมทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านลักษณะรูปเล่มและการพิมพ์ ด้านภาพประกอบ ด้านเนื้อหา ด้านการใช้ภาษา และด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ จำนวน 2 ชุด ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ

คุณภาพหนังสือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสือ โดยใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

11) นำหนังสืออ่านเพิ่มเติมเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติม ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการใช้ภาษาไทย ด้านหลักสูตรและ ด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย จำนวน 3 ท่าน พิจารณาประเมินคุณภาพหนังสือ พร้อมให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงหนังสือ

12) นำหนังสือมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 10 คน อ่าน และประเมินความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสือ

13) จัดทำรายงานสรุปผลการจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ของดีล้ำค่า ภูมิปัญญาร่องเคาะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

1.4 สรุปผลการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

1.4.1 ลักษณะหนังสืออ่านเพิ่มเติม

หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นมีลักษณะดังต่อไปนี้

1) เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แหล่งที่มาของหัวข้อเรื่อง มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลร่องเคาะ กำหนดชื่อหนังสือเรื่อง คือ ของดีล้ำค่าภูมิปัญญาร่องเคาะ โครงสร้างของเนื้อหาประกอบด้วยเนื้อเรื่อง ภาพประกอบและกิจกรรมท้ายเรื่อง ภาพประกอบเป็นภาพถ่ายสถานที่จริง แนวการเขียนเป็นแบบสารคดี รูปเล่มหนังสือใช้รูปเล่มขนาด 21 X 29.5 เซนติเมตร

2) โครงสร้างเนื้อหาที่นำมาสร้างหนังสือ ได้แก่ เรื่อง จำนวน 6 บท คือ ท้องถิ่นร่องเคาะ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับความเชื่อและศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับอาหารและผักพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน

1.4.2 สรุปผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม

การตรวจสอบคุณภาพหนังสือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และนักเรียนสรุปผลได้ดังนี้

1) การตรวจสอบคุณภาพหนังสือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผลปรากฏดังนี้

(1) ด้านรูปเล่มและการพิมพ์ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมด้านรูปเล่มและการพิมพ์ ในภาพรวมมีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ชื่อเรื่องน่าสนใจ ภาพประกอบ ปก สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ขนาดของเล่มเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ขนาดของอักษรเหมาะสมกับวัยของ

ผู้เรียน มีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 และปกและการเข้าเล่มแข็งแรง ส่วนประกอบของหนังสือครบถ้วน มีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.66- 1.00

(2) *ด้านภาพประกอบ* ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมด้านภาพประกอบในภาพรวม มีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ภาพประกอบมีความเหมาะสม สวยงาม ภาพสอดคล้องเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง ภาพประกอบช่วยให้เข้าใจเนื้อหาดีขึ้น จำนวนภาพประกอบเหมาะสมกับเนื้อหาที่มีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 และจัดวางภาพประกอบและข้อความภาพประกอบส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ มีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.66- 1.00

(3) *ด้านเนื้อหา* ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมด้านเนื้อหาในภาพรวมมีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า เนื้อหาเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เนื้อหาสามารถเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น เนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กับชื่อเรื่อง เนื้อหาที่มีความถูกต้องตรงกับความเป็นจริง มีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 และเนื้อหามีความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ความยาวของเนื้อหา มีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.66- 1.00

(4) *ด้านภาษา* ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมด้านภาษาในภาพรวมมีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสมกับวัย ภาษาที่ใช้มีความชัดเจนเข้าใจง่าย ภาษาที่ใช้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ไทย ประเภทคำประพันธ์เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน มีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 และ การอธิบายศัพท์ทำให้เข้าใจเรื่องดีขึ้น มีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.66- 1.00

(5) *ด้านประโยชน์ที่ได้รับ* ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับในภาพรวมมีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่น เกิดความรู้สึกระทึกและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน ข้อคิดของเรื่องส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เกิดนิสัยรักการอ่าน มีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 และความรู้จากการอ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นสื่อที่สามารถศึกษาด้วยตนเองได้ มีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.66- 1.00

(6) *สรุปในภาพรวมความเห็นเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ของดีล้ำค่าภูมิปัญญาร่องเคาะ* ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับโดยรวมมีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 เมื่อพิจารณาใน

รายละเอียดพบว่า ด้านรูปเล่มและการพิมพ์ ด้านภาพประกอบ ด้านเนื้อหา ด้านภาษา และด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ มีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.66- 1.00

2) การตรวจสอบคุณภาพหนังสือโดยนักเรียน ผลปรากฏดังนี้

(1) ด้านรูปเล่มและการพิมพ์ พบว่านักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับหนังสือ ด้านรูปเล่มและการพิมพ์ ในภาพรวม มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.55 โดยพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ขนาดของเล่มเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ขนาดของอักษรเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.70 รองลงมา ได้แก่ ชื่อเรื่องน่าสนใจ มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.60 และรองลงมา ได้แก่ ภาพประกอบ ปกสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.50

(2) ด้านภาพประกอบ พบว่านักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับหนังสือด้านภาพประกอบ ในภาพรวม มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.68 โดยพิจารณาในรายละเอียดพบว่า จำนวนภาพประกอบเหมาะสมกับเนื้อหา มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.90 รองลงมา ได้แก่ ภาพประกอบส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.80 และรองลงมา ได้แก่ ภาพประกอบช่วยให้เข้าใจเนื้อหาดีขึ้น มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.70

(3) ด้านเนื้อหา พบว่านักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับหนังสือด้านเนื้อหา ในภาพรวม มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย 4.67 โดยพิจารณาในรายละเอียดพบว่า เนื้อหาสามารถเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น เนื้อหามีความถูกต้องตรงกับความเป็นจริง มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.80 เนื้อหาเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ความยาวของเนื้อหามีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.70 และรองลงมาได้แก่ เนื้อหาที่มีความสนุกสนานเพลิดเพลิน เนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กับชื่อเรื่องมีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.50

(4) ด้านภาษา พบว่านักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับหนังสือด้านภาษา ในภาพรวม มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.76 โดยพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ภาษาที่ใช้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ไทย มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.90 รองลงมา การอธิบายศัพท์ทำให้เข้าใจเรื่องดีขึ้น ได้แก่ มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.80 และรองลงมา ได้แก่ ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสมกับวัย ภาษาที่ใช้มีความชัดเจนเข้าใจง่าย ประเภศาำประพันธ์เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.70

(5) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ พบว่านักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับหนังสือด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ ในภาพรวม มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.88 โดยพิจารณาในรายละเอียดพบว่า เกิดความรู้สึกตระหนักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน เกิดนิสัยรักการอ่าน มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย 5.00 รองลงมา ได้แก่ มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับ

ท้องถิ่น มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.90 และรองลงมา ได้แก่ เป็นสื่อที่สามารถศึกษาด้วยตนเองได้ ความรู้จากการอ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ข้อคิดของเรื่องส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.80

(6) สรุปในภาพรวมของหนังสือแต่ละด้าน พบว่านักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ของดีล้ำค่า ภูมิปัญญาร่องเคาะ ในภาพรวม มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.70 โดยพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ด้านประโยชน์ที่ได้รับ มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.88 รองลงมา ได้แก่ ด้านภาษา มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.76 และรองลงมาได้แก่ ด้านภาพประกอบ มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.68

2. อภิปรายผล

ผลการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ของดีล้ำค่า ภูมิปัญญาร่องเคาะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง พบว่าความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและนักเรียนสรุปได้ว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด โดยแสดงความคิดเห็นว่า

2.1 ด้านรูปเล่มและการพิมพ์

ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า ขนาดของเล่มเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน มีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 สอดคล้องกับความคิดเห็นของนักเรียนที่เห็นว่า ขนาดของเล่มเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.70 ซึ่งสอดคล้องกับฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2545: 43) ที่ได้กล่าวถึงลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ดีว่า ขนาดรูปเล่มต้องกะทัดรัด เหมาะสมกับการจับถือของผู้เรียนแต่ละวัย ขนาดรูปเล่มของหนังสือสำหรับเด็กไม่แน่นจนเกินไปไม่ควรเล็กเกินไปหรือใหญ่เกินไป ถ้ารูปเล่มที่มีลักษณะแปลกแตกต่างออกไป เด็กจะชอบมาก และตัวอักษรตัวโตชัดเจนเหมาะสมกับสายตาของเด็ก ซึ่งหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ของดีล้ำค่าภูมิปัญญาร่องเคาะ มีจำนวน 88 หน้า

และผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า ขนาดของอักษรเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักเรียนที่เห็นว่า ขนาดของอักษรเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน โดยมีค่าเฉลี่ย 4.70 ซึ่งสอดคล้องกับพรจันทร์ จันทรวิมลและคณะ (2534: 9) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือสำหรับเด็กว่า ด้านเทคนิคการพิมพ์และการจัดรูปเล่ม การจัดพิมพ์ภาพและตัวอักษรนั้นต้องชัดเจน ปกต้องสวยงามดึงดูดความสนใจ ขนาดรูปเล่มต้องเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน การจัดหน้าดูโปร่งตา ภาพกับตัวอักษรไม่ทับกัน และชื่อเรื่องควรดึงดูดความสนใจของเด็ก

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าลักษณะรูปเล่มและการพิมพ์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมมากที่สุด

2.2 ด้านภาพประกอบ

ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า จำนวนภาพประกอบเหมาะสมกับเนื้อหา มีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของนักเรียนที่เห็นว่า จำนวนภาพประกอบเหมาะสมกับเนื้อหา มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.90 สอดคล้องกับ สมพร จารุณัฐ (2541: 107-128) ได้กล่าวว่า ภาพประกอบช่วยดึงดูดความสนใจของเด็ก ส่งเสริมความเข้าใจ และสร้างจินตนาการ และถวัลย์ มาศจรัส (2548: 77-80) อธิบายเรื่องการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ว่าภาพประกอบ งานเขียนประเภทสารคดีต้องมีภาพประกอบ เพราะภาพถ่ายจะช่วยเสริมเนื้อหาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และยังช่วยให้ผู้อ่านมีความรู้สึกว่าได้รับรู้เรื่องราวดังกล่าวนั้นด้วยตนเอง เพื่อให้งานเขียนมีความสมบูรณ์ น่าเชื่อถือยิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นการเรียกร้องความสนใจจากผู้อ่าน

จึงสรุปได้ว่าภาพประกอบของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมมากที่สุด

2.3 ด้านเนื้อหา

ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า เนื้อหาสามารถเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น และเนื้อหามีความถูกต้องตรงกับความเป็นจริง มีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของนักเรียนที่เห็นว่า เนื้อหาสามารถเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น และเนื้อหามีความถูกต้องตรงกับความเป็นจริง มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.80 ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับ นพคุณ คุณาชีวะ (2525: 191-193) ได้อธิบายลักษณะหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ดีไว้ว่า เนื้อเรื่องควรมีแก่นสารถูกต้อง มีคุณค่า สมพร จารุณัฐ (2545: 4-5) ได้บอกลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติมแนวสารคดีไว้ว่า เป็นหนังสือที่เขียนและจัดทำขึ้นเพื่อเสนอเนื้อหาสาระ ความรู้ต่างๆ มักมีเนื้อหาสาระที่เกิดขึ้นจากความเป็นจริง มีแหล่งที่มาอย่างถูกต้อง สามารถใช้อ้างอิงเป็นความรู้ได้ และหนังสืออ่านเพิ่มเติมแนวสารคดีมักถ่ายทอดเป็นความเรียงหรือร้อยแก้ว โดยใช้ถ้อยคำสำนวนที่เข้าใจง่าย ครอบคลุมเนื้อหาและมีความเพลิดเพลินในการอ่าน โดยไม่กำหนดตัวละคร บทบาท และความสะเทือนใจ แต่อาจวางความคิดรวบยอดไว้เป็นเป้าหมายสุดท้ายในการอ่าน

สรุปได้ว่าเนื้อหาของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นจึงมีความเหมาะสมมากที่สุด

2.4 ด้านการใช้ภาษา

ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า ภาษาที่ใช้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ไทย มีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของนักเรียนที่เห็นว่า ภาษาที่ใช้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ไทย มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.90 ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับ พรจันทร์ จันทวิมลและคณะ(2534 : 9) ที่กล่าวถึงภาษาที่ใช้ ควร

พิจารณาว่าสำนวนภาษาจะต้องเหมาะสมกับวัยของเด็กเป็นอย่างยิ่ง และฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2545: 43) ได้กล่าวถึงลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ว่า ภาษาที่เขียนใช้ภาษาง่ายๆ ตัวสะกดการันต์ ถูกต้อง

สรุปได้ว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นมีการใช้ภาษาที่เหมาะสมมากที่สุด

2.5 ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ

ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า เกิดความรู้สึกตระหนักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน และเกิดนิสัยรักการอ่าน มีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของนักเรียนที่เห็นว่า เกิดความรู้สึกตระหนักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน และเกิดนิสัยรักการอ่าน มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย 5.00 ซึ่งสอดคล้องกับ จินตนา ไบกาชویی (2545: 7) กล่าวถึงประโยชน์ของหนังสือเด็กและเยาวชนว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม ควรสอดแทรกความคิดที่ช่วยให้ผู้อ่านเกิดเจตคติ ที่เหมาะสมในการนำความรู้นั้นไปใช้ตามแนวทางที่พึงประสงค์ เป็นประโยชน์แก่ตนและแก่ส่วนรวม หนังสืออ่านเพิ่มเติมควรมีลักษณะการกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความสนใจ และกระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง และฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2545: 43) ได้กล่าวถึงลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ดีว่า เนื้อหาให้ข่าวสารกับเด็ก พร้อมทั้งการอธิบายที่ง่าย ให้ความรู้ ช่วยพัฒนาทัศนคติ และค่านิยม ส่งเสริมความเข้าใจตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม สร้างความสำนึกและตื่นตัวอยู่เสมอ

จึงสรุปว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมมากที่สุดในด้านคุณค่า และประโยชน์ที่ได้รับ

2.6 สรุปภาพรวมของหนังสือ

ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นเกี่ยวกับภาพรวมของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ของดีล้ำค่า ภูมิปัญญาร่องเคาะ มีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.66 - 1.00 โดยในรายละเอียดพบว่า ด้านรูปเล่มและการพิมพ์ ด้านภาพประกอบ ด้านเนื้อหา ด้านภาษา ด้านคุณค่า และประโยชน์ที่ได้รับ มีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.66 - 1.00

จากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและนักเรียน สรุปได้ว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ของดีล้ำค่า ภูมิปัญญาร่องเคาะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ที่สร้างขึ้น มีความเหมาะสมมากที่สุด สามารถนำไปพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำหนังสือไปใช้

3.1.1 ครูผู้สอนควรสร้างความตระหนักในการมีนิสัยรักการอ่าน โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เสริมทักษะในการอ่าน แนะนำการใช้หนังสือเพื่อให้นักเรียนใช้หนังสือได้อย่างถูกต้อง

3.1.2 การใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมนั้นผู้เรียนจะต้องตอบคำถามท้ายเรื่อง เพื่อประเมินผู้เรียนจากการศึกษาแต่ละเรื่อง

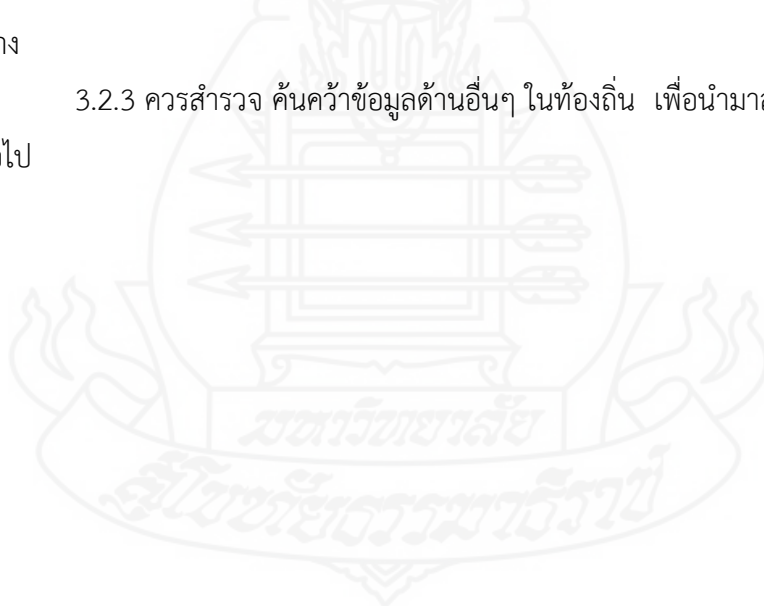
3.1.3 การใช้หนังสือนอกจากจะใช้เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมนอกเวลาเรียนแล้วผู้สอนยังสามารถนำหนังสือไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยบูรณาการทักษะทางภาษา เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความสมบูรณ์ไปตามธรรมชาติวิชาภาษาไทย

3.2 ข้อเสนอแนะในการสร้างหนังสือครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านอื่นๆ ด้วยเพื่อนักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวันได้

3.2.2 ควรนำแนวการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมไปทำการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมในสาระอื่นบ้าง

3.2.3 ควรสำรวจ ค้นหาข้อมูลด้านอื่นๆ ในท้องถิ่น เพื่อนำมาสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ (2551) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
กรุงเทพมหานคร ชุมนุมสหกรณ์และการเกษตรแห่งประเทศไทย
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541) แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา
กรุงเทพมหานคร พิมพ์ดี
- จักรภัทร พงศ์ภัทร (2546) คู่มือการเขียนหนังสือเสริมประสบการณ์ตามความต้องการของท้องถิ่น
พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร ชารอักษร
- จินตนา ไบกาชุยี่ (2542) เทคนิคการเขียนหนังสือสำหรับเด็ก กรุงเทพมหานคร สหกรณ์กรมวิชาการ
_____ (2545) การเขียนสื่อการสอน กรุงเทพมหานคร สุวีริยาสาส์น
- ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2545) การอ่านและส่งเสริมการอ่าน กรุงเทพมหานคร บุรพาสาส์น
- ถวัลย์ มาศจรัส (2548) การเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติม กรุงเทพมหานคร ชารอักษร
_____ (2554) การจัดการศึกษาและแหล่งเรียนรู้สร้างสรรค์ กรุงเทพมหานคร ชารอักษร
- นพคุณ คุณาชีวะ (2525) การวิเคราะห์หนังสือแบบเรียน กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัย
รามคำแหง
- นันทสาร สีสลับ (2542) ภูมิปัญญาไทย ในสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่มที่ 23 กรุงเทพมหานคร อมรินทร์พริ้นติ้ง
- เนตรนภา นิชานนท์ (2549) “การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาภาษาไทย เรื่องเล่าเรื่องเมือง
นครศรีธรรมราช สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1” วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ประเวศ วะสี (2536) การศึกษาชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น : ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท
กรุงเทพมหานคร อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง
- ปราณี เชียงทอง (2526) วรรณกรรมสำหรับเด็ก กรุงเทพมหานคร สุวีริยาสาส์น
- แผนกกิจกรรมการศึกษา ชุติวิชาสารัตถะและวิทยวิธีทางภาษาไทย (2554) แขนงวิชาหลักสูตรและ
การสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- พรจันทร์ จันทิมล และคณะ (2534) การเขียนและการจัดทำสื่อหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชน
กรุงเทพมหานคร ตะเกียง
- รุ่ง แก้วแดง (2543) ปฏิบัติการศึกษาไทย กรุงเทพมหานคร มติชน
- วันเพ็ญ พวงพันธ์บุตร (2542) พื้นฐานวัฒนธรรมไทย ลพบุรี สถาบันราชเทปสตรี

- วิไลวรรณ พรหมสิทธิ์ (2548) “การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาภาษาไทย เรื่องภูมิใจเมืองมัญจาคีรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5” การค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สมพร จารุณัญญ (2538) *คู่มือนักเรียนเรื่องบันเทิงคดีสำหรับเด็ก* กรุงเทพมหานคร คุรุสภาลาดพร้าว
_____ . (2540) *คู่มือการเขียนบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก หนังสือชุดความรู้ภาษาไทย
อันดับที่ 4 กรมวิชาการ* กรุงเทพมหานคร คุรุสภาลาดพร้าว
- สำนักคณะกรรมการการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2534) *ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการดำเนินงานด้าน
วัฒนธรรมและการพัฒนาชนบท* กรุงเทพมหานคร อมรินทร์พรินต์ติ้งก์
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) *แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดย
ภูมิปัญญาชาวบ้านในโรงเรียนสังกัด สปช.* กรุงเทพมหานคร คุรุสภาลาดพร้าว
- สุกัญญา ขาวม่วง (2551) “การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาภาษาไทย เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น
แผ่นดินสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1” การค้นคว้าอิสระปริญญา
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สุรเชษฐ์ เวชชพิทักษ์ (2534) *ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมและการพัฒนา
ชนบท* กรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
- องค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง (2556) *แผนการพัฒนาตำบล
ร่องเคาะ ลำปาง ม.ป.ท.*
- อภิวรรณ วีระสมิทธิ์ (2544) *หนังสือสำหรับเด็กกับการปฏิบัติการเรียนรู้* กรุงเทพมหานคร
ธารอักษร
- เอกวิทย์ ณ ถกลาง (2540) *ภูมิปัญญาวิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย
นนทบุรี* มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ชื่อ นางอรุณี ปินตาปลูก

ตำแหน่ง	ครูชำนาญการ (คศ. 2)
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนบ้านท่าโป่ง อำเภอสระมงาม จังหวัดลำปาง
วุฒิการศึกษา	กศ.ม. (การศึกษามหาบัณฑิต)ภาษาไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร จ.พิษณุโลก
ประสบการณ์หรือความชำนาญ	ปฏิบัติการสอนเป็นเวลา 20 ปี

2. ชื่อ นางสาวบุรณี ภัคดีณรงค์

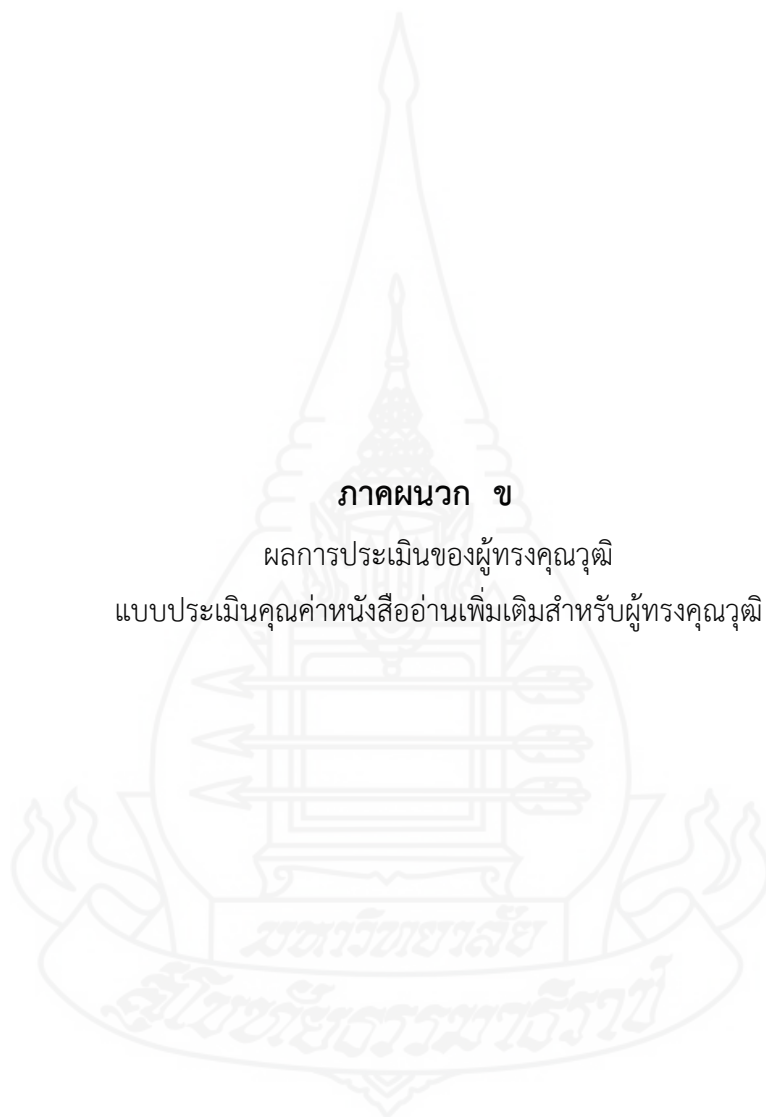
ตำแหน่ง	ศึกษานิเทศก์
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3
วุฒิการศึกษา	ศษ.ม.(ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต) การสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ประสบการณ์หรือความชำนาญ	ปฏิบัติการสอนเป็นเวลา 6 ปี ปฏิบัติหน้าที่ศึกษานิเทศก์เป็นเวลา 4 ปี

3. ชื่อ นางสุพรรณษา ดีปลาระวงศ์

ตำแหน่ง	ครูชำนาญการ (คศ. 2)
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนวังเหนือวิทยา อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง
วุฒิการศึกษา	ศศ.ม. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) การสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ประสบการณ์หรือความชำนาญ	ปฏิบัติการสอนเป็นเวลา 9 ปี

ภาคผนวก ข

ผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ
แบบประเมินคุณค่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ

ตารางแสดงผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ตารางผนวกที่ 1.1 แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสือด้านรูปเล่มและการพิมพ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

รายการประเมิน	คะแนนของผู้ทรงคุณวุฒิ			IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1. ชื่อเรื่องน่าสนใจ	1	1	1	1	เหมาะสม
2. ภาพประกอบปกสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง	1	1	1	1	เหมาะสม
3. ปกและการเข้าเล่มแข็งแรง	1	0	1	0.66	เหมาะสม
4. ขนาดของเล่มเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	1	1	1	1	เหมาะสม
5. ขนาดของอักษรเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	1	1	1	1	เหมาะสม
6. ส่วนประกอบของหนังสือครบถ้วน	0	1	1	0.66	เหมาะสม

จากตารางผนวกที่ 1.1 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมด้านรูปเล่มและการพิมพ์โดยรวมมีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ชื่อเรื่องน่าสนใจ ภาพประกอบ ปกสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ขนาดของเล่มเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ขนาดของอักษรเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน มีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 และปกและการเข้าเล่มแข็งแรง ส่วนประกอบของหนังสือครบถ้วน มีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.66- 1.00

ตารางผนวกที่ 1.2 แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสือด้านภาพประกอบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

รายการประเมิน	คะแนนของผู้ทรงคุณวุฒิ			IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1. ภาพประกอบมีความเหมาะสม สวยงาม	1	1	1	1	เหมาะสม
2. ภาพสอดคล้องเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง	1	1	1	1	เหมาะสม
3. การจัดวางภาพประกอบและข้อความ	1	1	0	0.66	เหมาะสม
4. ภาพประกอบช่วยให้เข้าใจเนื้อหาดีขึ้น	1	1	1	1	เหมาะสม
5. ภาพประกอบส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์	1	1	0	0.66	เหมาะสม
6. จำนวนภาพเหมาะสมกับเนื้อหา	1	1	1	1	เหมาะสม

จากตารางผนวกที่ 1.2 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมด้าน ภาพประกอบโดยรวมมีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ภาพประกอบมีความเหมาะสม สวยงาม ภาพสอดคล้องเหมาะสมกับ เนื้อเรื่อง ภาพประกอบช่วยให้เข้าใจเนื้อหาดีขึ้น จำนวนภาพประกอบเหมาะสมกับเนื้อหาที่มีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 และจัดวางภาพประกอบและข้อความ ภาพประกอบ ส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ มีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.66- 1.00

ตารางผนวกที่ 1.3 แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสือด้านเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

รายการประเมิน	คะแนนของผู้ทรงคุณวุฒิ			IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1. เนื้อหาเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	1	1	1	1	เหมาะสม
2. เนื้อหาที่มีความสนุกสนาน เพลิดเพลิน	0.66	1	1	0.66	เหมาะสม
3. เนื้อหาสามารถเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น	1	1	1	1	เหมาะสม
4. เนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กับชื่อเรื่อง	1	1	1	1	เหมาะสม
5. ความยาวของเนื้อหาที่มีความเหมาะสม	1	1	0	0.66	เหมาะสม
6. เนื้อหาที่มีความถูกต้องตรงกับความเป็นจริง	1	1	1	1	เหมาะสม

จากตารางผนวกที่ 1.3 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมด้านเนื้อหา โดยรวมมีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 เมื่อพิจารณาใน รายละเอียดพบว่า เนื้อหาเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เนื้อหาสามารถเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น เนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กับชื่อเรื่อง เนื้อหาที่มีความถูกต้องตรงกับความเป็นจริง มีความเหมาะสม โดยมี ค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 และเนื้อหาที่มีความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ความยาวของเนื้อหา มี ความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.66- 1.00

ตารางผนวกที่ 1.4 แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสือด้านภาษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

รายการประเมิน	คะแนนของผู้ทรงคุณวุฒิ			IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1. ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสมกับวัย	1	1	1	1	เหมาะสม
2. ภาษาที่ใช้มีความชัดเจนเข้าใจง่าย	1	1	1	1	เหมาะสม
3. ภาษาที่ใช้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ไทย	1	1	1	1	เหมาะสม
4. การอธิบายศัพท์ทำให้เข้าใจเรื่องดีขึ้น	0	1	1	0.66	เหมาะสม
5. ประเภทคำประพันธ์เหมาะสมกับวัย ของผู้เรียน	1	1	1	1	เหมาะสม

จากตารางผนวกที่ 1.4 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมด้านภาษาโดยรวมมีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสมกับวัย ภาษาที่ใช้มีความชัดเจนเข้าใจง่าย ภาษาที่ใช้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ไทย ประเภทคำประพันธ์เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน มีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 และ การอธิบายศัพท์ทำให้เข้าใจเรื่องดีขึ้น มีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.66- 1.00

ตารางผนวกที่ 1.5 แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสือด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ

โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

รายการประเมิน	คะแนนของผู้ทรงคุณวุฒิ			IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1. เป็นสื่อที่สามารถศึกษาด้วยตนเองได้	1	1	0	0.66	เหมาะสม
2. มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่น	1	1	1	1	เหมาะสม
3. เกิดความรู้สึกระหนักและภาคภูมิใจ ในท้องถิ่นของตน	1	1	1	1	เหมาะสม
4. ความรู้จากการอ่านสามารถนำไปประยุกต์ ใช้ในชีวิตประจำวันได้	1	0	1	0.66	เหมาะสม
5. ข้อคิดของเรื่องส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม					
6. เกิดนิสัยรักการอ่าน	1	1	1	1	เหมาะสม

จากตารางผนวกที่ 1.5 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับโดยรวมมีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่น เกิดความรู้สึกตระหนักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน ข้อคิดของเรื่องส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เกิดนิสัยรักการอ่าน มีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 และความรู้จากการอ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นสื่อที่สามารถศึกษาด้วยตนเองได้ มีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.66- 1.00

ตารางผนวกที่ 1.6 แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยรวม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

รายการประเมิน	IOC	แปลผล
1. ด้านรูปเล่มและการพิมพ์	0.66 - 1.00	เหมาะสม
2. ด้านภาพประกอบ	0.66 - 1.00	เหมาะสม
3. ด้านเนื้อหา	0.66 - 1.00	เหมาะสม
4. ด้านภาษา	0.66 - 1.00	เหมาะสม
5. ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ	0.66 - 1.00	เหมาะสม

จากตารางผนวกที่ 1.6 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับโดยรวมมีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ด้านรูปเล่มและการพิมพ์ ด้านภาพประกอบ ด้านเนื้อหา ด้านภาษา และด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ มีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.66- 1.00

สำหรับ
ผู้ทรงคุณวุฒิ

แบบประเมินคุณค่าของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

เรื่อง ของดีล้ำค่าภูมิปัญญาร่องเคาะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดลำปาง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องความคิดเห็นที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

โดย	+1	หมายถึง	เหมาะสม
	0	หมายถึง	ไม่แน่ใจ
	-1	หมายถึง	ไม่เหมาะสม

รายการประเมิน	เกณฑ์การประเมิน		
	+1	0	-1
1. ด้านรูปเล่มและการพิมพ์			
1.1 ชื่อเรื่องน่าสนใจ			
1.2 ภาพประกอบปกสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง			
1.3 ปกและการเข้าเล่มแข็งแรง			
1.4 ขนาดของเล่มเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน			
1.5 ขนาดของอักษรเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน			
1.6 ส่วนประกอบของหนังสือครบถ้วน			
2. ด้านภาพประกอบ			
2.1 ภาพประกอบมีความเหมาะสม สวยงาม			
2.2 ภาพสอดคล้องเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง			
2.3 การจัดวางภาพประกอบและข้อความเหมาะสม			
2.4 ภาพประกอบช่วยให้เข้าใจเนื้อหาดีขึ้น			
2.5 ภาพประกอบส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์			
2.6 จำนวนภาพประกอบเหมาะสมกับเนื้อหา			
3. ด้านเนื้อหา			
2.1 เนื้อหาเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน			
2.2 เนื้อหา มีความสนุกสนาน เพื่อดึงดูดใจ			
2.3 เนื้อหาสามารถเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น			

รายการประเมิน	เกณฑ์การประเมิน		
	+1	0	-1
2.4 เนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กับชื่อเรื่อง			
2.5 ความยาวของเนื้อหาที่มีความเหมาะสม			
2.6 เนื้อหา มีความถูกต้องตรงกับความเป็นจริง			
4. ด้านภาษา			
4.1 ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสมกับวัย			
4.2 ภาษาที่ใช้มีความชัดเจนเข้าใจง่าย			
4.3 ภาษาที่ใช้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ไทย			
4.4 การอธิบายศัพท์ทำให้เข้าใจเรื่องดีขึ้น			
4.5 ประเภทคำประพันธ์เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน			
5. ประโยชน์ที่ได้รับ			
5.1 เป็นสื่อที่สามารถศึกษาด้วยตนเองได้			
5.2 มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่น			
5.3 เกิดความรู้สึกตระหนักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน			
5.4 ความรู้จากการอ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้			
5.5 ข้อคิดของเรื่องส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม			
5.6 เกิดนิสัยรักการอ่าน			

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

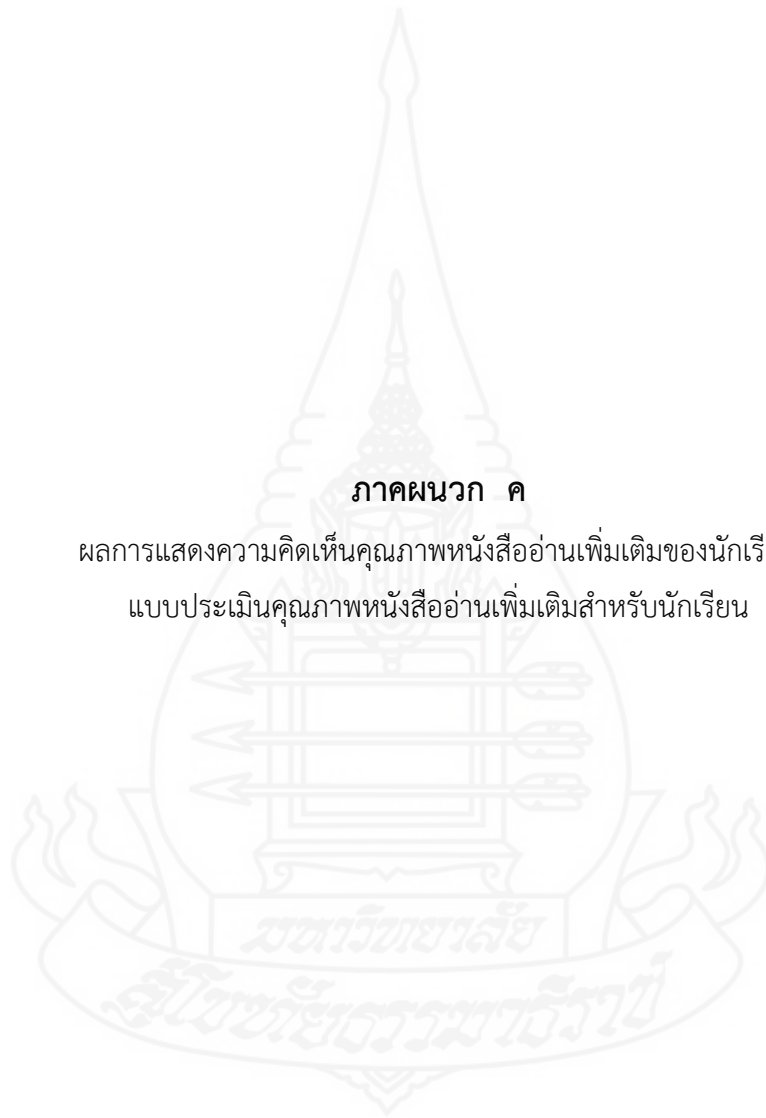
.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
(.....)

ภาคผนวก ค

ผลการแสดงความคิดเห็นคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมของนักเรียน
แบบประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับนักเรียน

ตารางแสดงผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมโดยนักเรียน

ตารางผนวกที่ 2.1 แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสือ ด้านรูปเล่มและการพิมพ์ โดยนักเรียน

รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ชื่อเรื่องน่าสนใจ	4.60	0.49	มากที่สุด
2. ภาพประกอบปกสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง	4.50	0.50	มากที่สุด
3. ปกและการเข้าเล่มแข็งแรง	4.40	0.49	มาก
4. ขนาดของเล่มเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	4.70	0.46	มากที่สุด
5. ขนาดของอักษรเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	4.70	0.46	มากที่สุด
6. ส่วนประกอบของหนังสือครบถ้วน	4.40	0.49	มาก
รวม	4.55	0.50	มากที่สุด

จากตารางผนวกที่ 2.1 พบว่านักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับหนังสือด้านรูปเล่มและการพิมพ์ ในภาพรวม มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.55 โดยพิจารณาในรายละเอียดพบว่าขนาดของเล่มเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ขนาดของอักษรเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.70 รองลงมา ได้แก่ ชื่อเรื่องน่าสนใจ มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.60 และรองลงมา ได้แก่ ภาพประกอบ ปกสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.50

ตารางผนวกที่ 2.2 แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสือ ด้านภาพประกอบ โดยนักเรียน

รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ภาพประกอบมีความเหมาะสม สวยงาม	4.50	0.53	มากที่สุด
2. ภาพสอดคล้องเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง	4.60	0.52	มากที่สุด
3. การจัดวางภาพประกอบและข้อความ	4.60	0.52	มากที่สุด
4. ภาพประกอบช่วยให้เข้าใจเนื้อหาดีขึ้น	4.70	0.48	มากที่สุด
5. ภาพประกอบส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์	4.80	0.42	มากที่สุด
6. จำนวนภาพเหมาะสมกับเนื้อหา	4.90	0.32	มากที่สุด
รวม	4.68	0.46	มากที่สุด

จากตารางผนวกที่ 2.2 พบว่านักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับหนังสือด้านภาพประกอบ ในภาพรวม มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.68 โดยพิจารณาในรายละเอียดพบว่า จำนวนภาพประกอบเหมาะสมกับเนื้อหา มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.90 รองลงมา ได้แก่ ภาพประกอบส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย 4.80 และรองลงมา ได้แก่ ภาพประกอบช่วยให้เข้าใจเนื้อหาดีขึ้น มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.70

ตารางผนวกที่ 2.3 แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสือ ด้านเนื้อหา โดยนักเรียน

รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. เนื้อหาเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	4.70	0.48	มากที่สุด
2. เนื้อหาที่มีความสนุกสนาน เพลิดเพลิน	4.50	0.53	มากที่สุด
3. เนื้อหาสามารถเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับ ท้องถิ่น	4.80	0.42	มากที่สุด
4. เนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กับชื่อเรื่อง	4.50	0.53	มากที่สุด
5. ความยาวของเนื้อหามีความเหมาะสม	4.70	0.48	มากที่สุด
6. เนื้อหาที่มีความถูกต้องตรงกับความเป็นจริง	4.80	0.42	มากที่สุด
รวม	4.67	0.48	มากที่สุด

จากตารางที่ 2.3 พบว่านักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับหนังสือด้านเนื้อหา ในภาพรวม มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย 4.67 โดยพิจารณาในรายละเอียดพบว่า เนื้อหาสามารถเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น เนื้อหาที่มีความถูกต้องตรงกับความเป็นจริง มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.80 เนื้อหาเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ความยาวของเนื้อหามีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.70 และรองลงมาได้แก่ เนื้อหาที่มีความสนุกสนาน เพลิดเพลิน เนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กับชื่อเรื่องมีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.50

ตารางผนวกที่ 2.4 แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสือ ด้านภาษา โดยนักเรียน

รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสมกับวัย	4.70	0.48	มากที่สุด
2. ภาษาที่ใช้มีความชัดเจนเข้าใจง่าย	4.70	0.48	มากที่สุด
3. ภาษาที่ใช้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ไทย	4.90	0.32	มากที่สุด
4. การอธิบายศัพท์ทำให้เข้าใจเรื่องดีขึ้น	4.80	0.42	มากที่สุด
5. ประเภทคำประพันธ์เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	4.70	0.48	มากที่สุด
รวม	4.76	0.44	มากที่สุด

จากตารางผนวกที่ 2.4 พบว่านักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับหนังสือด้านภาษา ในภาพรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.76 โดยพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ภาษาที่ใช้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ไทย มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.90 รองลงมา การอธิบายศัพท์ทำให้เข้าใจเรื่องดีขึ้น ได้แก่ มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.80 และรองลงมา ได้แก่ ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสมกับวัย ภาษาที่ใช้มีความชัดเจนเข้าใจง่าย ประเภทคำประพันธ์เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.70

ตารางผนวกที่ 2.5 แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ โดยนักเรียน

รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. เป็นสื่อที่สามารถศึกษาด้วยตนเองได้	4.80	0.42	มากที่สุด
2. มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่น	4.90	0.32	มากที่สุด
3. เกิดความรู้สึกตระหนักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน	5.00	0.00	มากที่สุด
4. ความรู้จากการอ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.80	0.42	มากที่สุด
5. ข้อคิดของเรื่องส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม	4.80	0.42	มากที่สุด
6. เกิดนิสัยรักการอ่าน	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.88	0.26	มากที่สุด

จากตารางผนวกที่ 2.5 พบว่านักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับหนังสือด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ ในภาพรวม มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.88 โดยพิจารณาในรายละเอียดพบว่า เกิดความรู้สึกตระหนักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน เกิดนิสัยรักการอ่าน มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย 5.00 รองลงมา ได้แก่ มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่น มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.90 และรองลงมา ได้แก่ เป็นสื่อที่สามารถศึกษาด้วยตนเองได้ ความรู้จากการอ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ข้อคิดของเรื่องส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.80

ตารางผนวกที่ 2.6 แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสือ โดยรวม โดยนักเรียน

รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านรูปเล่มและการพิมพ์	4.55	0.50	มากที่สุด
2. ด้านภาพประกอบ	4.68	0.46	มากที่สุด
3. ด้านเนื้อหา	4.67	0.48	มากที่สุด
4. ด้านภาษา	4.76	0.44	มากที่สุด
5. ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.88	0.26	มากที่สุด
รวม	4.70	0.42	มากที่สุด

จากตารางผนวกที่ 2.6 พบว่านักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ของ ตีล้าค่าภูมิปัญญาร่องเคาะ ในภาพรวม มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย 4.70 โดยพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ด้านประโยชน์ที่ได้รับ มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.88 รองลงมา ได้แก่ ด้านภาษา มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.76 และรองลงมา ได้แก่ ด้านภาพประกอบ มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.68

แบบประเมินคุณภาพหนังสือของนักเรียน

เรื่อง ของดีล้ำค่าภูมิปัญญาร่องเคาะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอวังเหนือจังหวัดลำปาง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องความคิดเห็นที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียน

- โดย
- 1 หมายถึงน้อยที่สุด
 - 2 หมายถึงน้อย
 - 3 หมายถึงปานกลาง
 - 4 หมายถึงมาก
 - 5 หมายถึงมากที่สุด

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ด้านรูปเล่มและการพิมพ์					
1.1 ชื่อเรื่องน่าสนใจ					
1.2 ภาพประกอบปกสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง					
1.3 ปกและการเข้าเล่มแข็งแรง					
1.4 ขนาดของเล่มเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน					
1.5 ขนาดของอักษรเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน					
1.6 ส่วนประกอบของหนังสือครบถ้วน					
2. ด้านภาพประกอบ					
2.1. ภาพประกอบมีความเหมาะสม สวยงาม					
2.2. ภาพสอดคล้องเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง					
2.3. การจัดวางภาพประกอบและข้อความเหมาะสม					
2.4. ภาพประกอบช่วยให้เข้าใจเนื้อหาดีขึ้น					
2.5. ภาพประกอบส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์					
2.6. จำนวนภาพประกอบเหมาะสมกับเนื้อหา					
3. ด้านเนื้อหา					
3.1 เนื้อหาเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน					

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
3.2 เนื้อหาที่มีความสนุกสนาน เพลิดเพลิน					
3.3 เนื้อหาสามารถเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น					
3.4 เนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กับชื่อเรื่อง					
3.5 ความยาวของเนื้อหาที่มีความเหมาะสม					
3.6 เนื้อหา มีความถูกต้องตรงกับความเป็นจริง					
4. ด้านภาษา					
4.1 ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสมกับวัย					
4.2 ภาษาที่ใช้มีความชัดเจนเข้าใจง่าย					
4.3 ภาษาที่ใช้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ไทย					
4.4 การอธิบายศัพท์ทำให้เข้าใจเรื่องดีขึ้น					
4.5 ประเภทคำประพันธ์เหมาะสมกับวัย ของผู้เรียน					
5. ประโยชน์ที่ได้รับ					
5.1 เป็นสื่อที่สามารถศึกษาด้วยตนเองได้					
5.2 มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่น					
5.3 เกิดความรู้สึกระหนักและภาคภูมิใจในท้องถิ่น ของตน					
5.4 ความรู้จากการอ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้					
5.5 ข้อคิดของเรื่องส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม					
5.6 เกิดนิสัยรักการอ่าน					

ภาคผนวก ง

สำเนาหนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ

ที่ ศธ 0522.16 (บ)/

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย
เรียน นางอรุณี ปินตาปลุก
สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน 1 ชุด

ด้วยนางรัชนิกร สมศักดิ์ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน วิชาเอกภาษาไทย สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ของดีล้ำค่าภูมิปัญญาร่องเคาะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ตามโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลและได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระไว้ขั้นหนึ่งแล้วแต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัยทางสาขาวิชาจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านผู้สอนวิชาภาษาไทย ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการศึกษาค้นคว้าอิสระของนักศึกษาผู้นี้ด้วยสำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรุณพ จินะวัฒน์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. 0-2504-8505

โทรสาร. 0-2503-3566-7

เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 093 – 1344939

ที่ ศธ 0522.16 (บ)/

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน นางสาวบุรณี ภัคดีณรงค์

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน 1 ชุด

ด้วยนางรัชนิกร สมศักดิ์ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน วิชาเอกภาษาไทย สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ของดีล้ำค่าภูมิปัญญาร่องเคาะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ตามโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลและได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระไว้ขั้นหนึ่งแล้วแต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัยทางสาขาวิชาจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านผู้สอนวิชาภาษาไทย ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการศึกษาค้นคว้าอิสระของนักศึกษาผู้นี้ด้วยสำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรณพ จินะวัฒน์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. 0-2504-8505

โทรสาร. 0-2503-3566-7

เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 093 – 1344939

ที่ ศธ 0522.16 (บ)/

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย
เรียน นางสุพรรณษา ตี๋ปาละวงศ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน 1 ชุด

ด้วยนางรัชนิกร สมศักดิ์ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน วิชาเอกภาษาไทย สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ของดีล้ำค่าภูมิปัญญาร่องเคาะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ตามโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลและได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระไว้ชั้นหนึ่งแล้วแต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัยทางสาขาวิชาจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านผู้สอนวิชาภาษาไทย ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการศึกษาค้นคว้าอิสระของนักศึกษาผู้นี้ด้วยสำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรธณพ จินะวัฒน์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. 0-2504-8505

โทรสาร. 0-2503-3566-7

เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 093 – 1344939

ภาคผนวก จ

ตารางแสดงการสอบถาม สัมภาษณ์ เก็บข้อมูล

ตารางแสดงการสอบถามสัมภาษณ์เก็บข้อมูล

เรื่องที่เก็บข้อมูล	ผู้ให้ข้อมูล	สถานที่
คำ	นายสมบุรณ์ สมศักดิ์	บ้านเลขที่ 107/2 หมู่ที่ 9 ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง รหัสไปรษณีย์ 52140
ข้อมูล ศูนย์การเรียนรู้วัด สบลีนประเพณีรอยพระ พุทธบาทบ้านสบลีน	พระครูสถาพร ปรียัตร์	วัดบ้านสบลีน ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง รหัสไปรษณีย์ 52140
ภาพวาดในวิหารวัด บ้านทุ่งฝูง	พระครูดวงแก้ว ฐานิสโร	วัดบ้านทุ่งฝูง ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง รหัสไปรษณีย์ 52140
ข้อมูลตำบลร่องเคาะ	นายกษิกานต์ ปาจุวัง	เจ้าหน้าที่ ฝ่ายข้อมูล องค์การบริหาร ส่วนตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง รหัสไปรษณีย์ 52140
พิธีกรรมทางศาสนา ข้อมูล ศูนย์การเรียนรู้วัด สบลีน	นายดวง เต็มแก่ง	16 หมู่ที่ 7 ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง รหัสไปรษณีย์ 52140
ขอ	นายจันทร์ วงศ์บุญตัน	บ้านเลขที่ 91 หมู่ที่ 4 ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง รหัสไปรษณีย์ 52140
จ้อย	นางเตียง ต้องจิต	บ้านเลขที่ 10 หมู่ที่ 9 ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง รหัสไปรษณีย์ 52140
การทำน้ำปู	นางสมบุรณ์ ดีพัฒนกุล	บ้านเลขที่ 22 หมู่ที่ 9 ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง รหัสไปรษณีย์ 52140
การทานขันข้าว ตาน ข้าวปุ้น	นางแสงดี ยาประเสริฐ	บ้านเลขที่ 22 หมู่ที่ 10 ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง รหัสไปรษณีย์ 52140

เรื่องที่เก็บข้อมูล	ผู้ให้ข้อมูล	สถานที่
การทำน้ำผัก	นางปิ่น มัชชะ	บ้านเลขที่ 14 หมู่ที่ 7 ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง รหัสไปรษณีย์ 52140
พิธีกรรมและความเชื่อ	นายเงิน โตนะโพธิ์	บ้านเลขที่ 184 หมู่ที่ 9 ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง รหัสไปรษณีย์ 52140
การทำหม่อไม้	นางไหล่ ทองใบ	บ้านเลขที่ 65 หมู่ที่ 9 ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง รหัสไปรษณีย์ 52140
ข้อมูลตำบลร่องเคาะ	นายมูล อวดห้าว (กำนันตำบลร่องเคาะ)	บ้านเลขที่ 43 หมู่ที่ 12 ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง รหัสไปรษณีย์ 52140
ประเพณีและวัฒนธรรม พื้นบ้านความสามารถคือ สู้ขวัญ	นายสมควน แซ่ลี	บ้านเลขที่อยู่ 82 หมู่ที่ 1 ตำบลร่อง เคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัด ลำปาง รหัสไปรษณีย์ 52140
ข้อมูลวัดทุ่งฝูง	นายนวน กล้าเหล็ก	บ้านเลขที่ 51 หมู่ที่ 4 ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง รหัสไปรษณีย์ 52140
การทำน้ำปู	นางไว วงศ์ก่องแก้ว	บ้านเลขที่ 7 หมู่ที่ 5 ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง รหัสไปรษณีย์ 52140
ข้อมูลวัดสบสัน	นายต้น มีแก้ว	บ้านเลขที่ 10 หมู่ที่ 7 ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง รหัสไปรษณีย์ 52140

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางรัชนิกร สมศักดิ์
วัน เดือน ปีเกิด	21 พฤศจิกายน 2504
สถานที่เกิด	อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง
ประวัติการศึกษา	ศึกษาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนร่องเคาะวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3
ตำแหน่ง	ครูชำนาญการพิเศษ (คศ. 3)

